An. I. Nr. 3. Iulie—Septembrie 1929.

P 11
6

ARHIVELE BASARABIEI

REVISTĂ DE ISTORIE ŞI GEOGRAFIE

A

MOLDOVEI DINTRE PRUT ŞI NISTRU

Sub conducerea d-lor
T. G. BULAT şi C. N. TOMESCU
Profesori universitari

PUBLICAŢIE TRIMESTRIALĂ

CHIŞINĂU
Tipografia Eparhială „Cartea Românească"
1929.

BIBLIOTECA ... ARA
... Kirileanu-Piatra Neamt
Nr. 24.693
Data
936.858

Nr. 3. Iulie — Septembrie 1929.

Arhivele Basarabiei

REVISTĂ DE ISTORIE ŞI GEOGRAFIE
A
MOLDOVEI DINTE PRUT ŞI NISTRU

PENTRU ISTORIA MONAHISMULUI DIN MOLDOVA

Intr'o foaie cu câteva coloane tăiate din ziarul „România" din Bucureşti, Nr. 232 dela 19 Octombrie 1886, păstrată cu îngrijire în biblioteca monăstirii Dobruşa din judeţul Soroca, găsim publicat de istoricul V. A. Urechiă un foarte însemnat uric domnesc din 1627, întocmit de Miron Moghilă vodă împreună cu cei patru ierarhi ai bisericii Moldovei, cuprinzând un *regulament de reorganizare a vieţii monăstirilor moldoveneşti* din acea vreme [1].

Socotind şi noi acest document de mare însemnătate pentru istoria monahismului din Moldova, credem a nu fi de prisos a-l retipări împreună cu rândurile premergătoare ale lui V. A. Urechiă, cum este publicat în arătatul ziar, spre a fi mai lesne la îndemâna cercetătorilor trecutului acestor instituţii bisericeşti.

* * *

Excursiunea istorică, ce am făcut dela Iulie la Octombrie. anul acesta, au avut un succes deosebit. Am dobândit pentru Academia română, peste una sută documente originale, am decopiat pentru colecţiunea mea proprie, circa una mie documente, am descoperit mormântul nemuritorului Miron Costin şi al familiei sale, cum şi al altor iluştri bărbaţi din secolii XVI şi XVII; am cules 35 de inscripţiuni de biserică, morminte, odoare şi manuscrise, şi am vizitat ae aproape arhiva fondului religionar din Bucovina, şi alte depozite din Cernăuţi. In Vinerile, când se va ţine şedinţă publică la Academie, voi da citire celor mai însem-

1. N Iorga, *Istoria biser., rom.*, vol. I, p. 266, ed.1908.

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ NEAMŢ
Fond „G.T.K."
P. II. 6

nate din documentele descoperite și din inscripțiunile decalcate în ultima mea campanie istorică. Aci vin să aduc la cunoștința publică un document de cel mai mare interes, considerat și din respectul istoriei bisericești, și din acel al limbei și literaturei. Acesta este uricul, ce am descoperit în arhiva monăstirii Sucevița, *care cu multă bunăvoință mi-a fost pus la îndemână, spre cercetare de reverendissimul domn arhimandrit Călinescu, dela mitropolia din Cernăuți. Pergamentul lui Miron Moghilă Vodă, de circa un metru în lungime, l-am fotografiat, pentru Academia română, împreună cu mai multe altele, și-l transcriu aci, pentru a putea fi utilizat de istoricii și literații noștri, ca unul din cele mai vestite documente. In adevăr, nici unul nu există în limba românească, în estinderea și valoarea acestuia, înainte cu mai mulți ani, de domnia lui Vasile Lupul și Matei Basarab,—dela care se pretindea până mai dăunăzi că începe întrebuințarea limbei române, în cancelaria domnească. Astăzi, când se agită, când trebue să se agite întrebarea ridicării bisericii naționale, se va citi cu viu interes legea organică a mănăstirilor din Moldova, dela 1627 Septembrie 20. Cetirea ei va da de meditat, tuturor celor cari sunt îngrijiți, cu drept cuvânt, de starea bisericii noastre.*

Iată uricul acesta, în toată cuprinderea lui, ne suprimându-se decât formula slavonă dela început: „Cu bine-cuvântarea Tatălui, etc".

„Adică, noi bunulu creștinu, și întru Isus Christos credinciosu Io Miron Moghila Voevodu, cu mila lui D-zeu, Domnu țărei Moldovei, vrut-amu și amu ussrâduitu cu toată inima și cu tot sufletul nostru, cu puterea ce amu avut dela D-zeu, dăruită după mila ce ne-au miluitu Sfinția Sea, cu Domnia, în scaunulu și în toate lucrurile cele Dumnezeesci, și a Sfintelor Besearici, și mai vârtos, tocmealele și obicnele cele bune să întărim și aceale stricate de oameni nesocotitori să le tocmin, după cum au nevoitu și întru întâia dată și Domnii cei buni, de au făcutu și au întărit prin Sfintele Monăstiri tocmală și obicine bune, n'au agonisit cine-'ș-șie nici au ținut cine-'și al seu, și nici s'au grijitu cine-'și pe sine, ceau nevoit toți călugării de-au agonisit în Sânta Monăstire, și au grijit numai de paza Sfintei Besearici, și de pravila călugărească. Iar în vremea de acum, acestea toate s'au stricat, și în loculu aceloru tocmeale bune, și obicine ce au fost atunci au

făcut alte tocmeale și obicine prin Sfintele Monăstiri oamenii ce nu să tem de D-zeu, cari iau stătut să stringă și să agonisească numai șie, și să grijască numai pre sine, iar Sfintele Monăstirii le-au lăsat ne grijite și nesocotite și le-au părăsit, de au remas lipsite de toate lucrurile. Pentru aceea Domnia mea văzând slăbiciunea Sfintelor Beseareci, și părăsirea obicinelor bune, ce au fostu mai inte pren Sfintele Monăstiri; alta, socotind Domnia mea și scăderea țeriei, (țăreei) că de nu vor nevoi călugării toți într'un chip să agonisească, cine ce va avea, și cine ce va agonisi, să fie tot a monăstirei, să ție obște, să nu tragă cineși șie, într'alt chip nu se vor putea ține sfintele monăstiri. Pentru aceea Domnia mea, am svătuit cu voia a patru stli (sic) ai țărei, anume :Kir Anastasie arhiepiscop și Mitropolitul Suceavski, și Athanasie Episcop Romanschi, și Evloghie Episcop Radovschi și Mitrofan Episcop Hușski și împreună cu tot svatul Domniei meale, și cu voia unora den călugări, de prin svintele monăstiri, care au avut frica ui D-zeu, și au iubit podvigul călugăresc. Cu aceștia cu toți mpreună am tocmit, și am scris aicea tocmala obștei să țîie prin toate svintele monăstiri obște, cum țin pretutindenea, în toată lumea în Svetea Agora, și printr'alte locuri, și prin ostroave, și cum țin aicea trei-patru monăstiri. Așa am vrut, și am svătuit Domnia mea, cu călugării noștri Vlădicii, și cu svatul a toată țara, să fie prin toate svintele monăstiri obște, cum îi învețetura din Evanghelia Domnului nostru Isus Christos, și dela Svinții Apostoli, și dela Svintele Săboare, cum scrie săborul cel din ăntei și de al doilea, în șease capete, și la al șeaselea în patruzeci de capete, și al șaptelea în noue-spre-zece capete, ca să nu îndrăzniască cineva din călugări să zică: „acesta al meu, cesta al tău", că unde este la mijloc să se chiame un lucru al teu, altul al meu, nu se cade să se chiame viață călugărească ce mai vârtos soborul tâlhăresc, au zis părinții că easte. Pentru aceea după tocmala sventelor săboare am întărit și am tocmit, cu scrisoarea denevată (? *sic*) pravilă, ca să fie tuturor svintelor monăstiri obște neclătită în veac. Iară de se va ispiti nescine cânduva să strice tocmala obștei, fie măcar Domn, fie vladic, fie egumen, sau altu cine-va din călugări sau boiariu sau fie cine va fi, unul ca acela să fie procleat de svintele săboare și de noi toți, *Iară tocmala obștiei a svintelor monăstiri să fie așia: De obște.* Nime din călugări să nu ție

al seu, nici cal, nici stup, nici alt dobitoc, nimic, nici arătură, nici dinafară, nici din lontru în monăstire nimică deosebi să nu ție, fără numai îmbrăcăminte și kelșug ce va avea pentru râcodelia sea, să ție, cu blagoslovenia Egumenului și a Duhovnicului seu.

De mâncare, Călugării să mănânce toți întrăpăzare toți asemenea, ca frații, de une bucate și să bea toți de o băutură și să nu facă egumenii și stariții mâncări alte și deosebi de cei mai săraci ce într'un chip să mănânce și să bea toți frații. *De egumeni.* După aceea cu blagoslovenia Milostivului Dumnezeu și cu voia săborului cine va fi ales să fie egumen, ca să fie ca un părinte tuturora și dela toți să aibă cinste ca un părinte sufletesc. Insă egumenul să fie preut și să grijească de toți ca un părinte de feciorii săi și făr fățărie să socotească, să împartă tuturor într'un chip cui ce trebuește și trupește și sufletește, după plavila lui Sf. Vasile Velikii, cum învață de zice că unde sunt lucrurile cele bune trupesci dimpreună tuturor într'un chip acolo și cele sufletești simt dimpreună tuturor într'un chip și spăsenia într'un chip și truda într'un chip și nevoința într'un chip și cununa. *De eșirea egumenului.* Egumenul să nu iasă afară făr de vreme de în monăstire unde-i va fi voia, ce să aibă econom să'l tremiță în trebi mărunte ; iar unde va fi lipsa svintei monăstiri, să meargă egumenul cu știrea și cu sfatul stareților ; să meargă și un frate pre carele va vrea săborul să meargă cu nusul (*sic*). Egumenia să o ție un an încheiet și dacă se va împlea anul, să se prostească din naintea săborului. Deci de or socoti că au nevoit cu tocmala cea sufletească și cu obicina svintei monăstiri, să aibă a căde cu rugăminte să'i roage să ție egumenia și într'alt an, iar de nu va fi nevoit și nu va fi socotit să petreacă anul cu socotință și va fi fost cu risipă întru agonisită, pre altul să afle să'l roage se egumenească. *De stareți.* Iară stareții cine va fi ales în stăreție de nu va umbla după dreptate și după tocmala svintei monăstiri ci după samovolia sa, în mâncări și în beții și-n nestrânsură, unul ca acela să hie scos din stăreție ca o oaie rîioasă. *De kelșug.* Iară kelșugul monăstirei să nu îndrăznească să'l ție la sine, nici egumenul, nici alți din stariți nime fără de cine va alege săborul, să fie cu voia tuturor, să'l puie Visternic, seu eclesiarc. *Cine va ține deosebi.* Iară cine se va afla, neștine din frați, ținând ce-va deosebi, unul ca acela de săbor

să hie proclețit, sau să se isgonească din frați, care egumen sau stariț, sau altă cineva din călugări fie rudă de boiari, fie de târgu, fie de țară, fie de altă țară, de va călca zapoveada ceștii scrisori, ai noastre cea alesă cu săborul den svânta pravilă de va ținea cai, sau stupi, sau de altă dobitoc, sau arătură la frații săi, sau la rudele sale, sau la prietenii săi, sau să dea bani într'un aslam, sau a face negoț săvai dobitoc, săvai miare cu paloboacele, sau fiece negoț, să fie proclet și triclet anathima maranatha, amin. *De mâncare în chilii și de oaspeți.* Prin chilii, nici bolnav nici sănătos să nu mănânce nici să bea măcar, făr numai apă. Iar la hramul besearecii și când se va templa să vie Domnul la monăstire, atunci numai blagoslovim să mănânce și să bea prin chilii, pentru oaspeții. Iar într'alte zile preste an, în ospetărie să se ospeteze; de a fi Vlădic, seu egumen, sau boerin, sau ctitor, să-i ospeteze egumenul la chilia egumenului. *De săbor.* Când se va aduna săbor, pentru trebile monăstirești, de va vrea săborul, doao pahare blagoslovind să aducă, iar aiurea nicăiuri, nici în chelar, nici în pivniță. *De eclesiarhu, de economul, de metoșari.* Eclesiarhul un anu închiat să cade să ție eclesierșia așijderea și economia, și metoșarii, cine unde va hi pus să socotească, să nevoiască foarte cu socotință, pentru agonisita svintei monăstiri, cu frica lui D-zeu și cu dreptate. Iar dacă va umplea anul, să aducă agonisita ce va hi agonisit peste anu, să puie înaintea săborului, și să ea blagoslovenie. Iară de va fi nesocotitor, și după samovolia sa va rîsipi semenților și prietenilor săi, unul ca acela să fie sub blăstămul svinților părinți, și nici anul să nu'l aștepte, ce să'-l scoață de sîrgu, ca pre un fur de besarică și de aci să n'aibă credință pe nimica, nici din lountru nici din afar în monăstire. *De coconi.* Coconi nici în monăstire să nu petreacă, nici muiare, nici țigancă, sau călugăriță să nn mâie în monăstire, ce den afară unde va fi casă de aceea făcută. *De slugi.* Egumenul să nu aibă slugi curțeni, ce să aibă posloșniți să slujască. *De sama.* Egumenul sau hie carele să dea samă înaintea săborului de ce va fi cheltuit, și cine va fi dobândit pe la seminții, sau la prieteni să arăte dinaintea egumenului, să blagoslovească și de va socoti egumenul, că-'i va fi de treabă și de polză, să-i lase iar de nu în monăstire să se iae. Doi cai aleși, să hie de trebele egumenului de slujbă, iar de aici toți să fie de obște. *De străini.* De la alte monăstiri, fie de unde, de

va veni, vreun frate să petreacă în monăstire, să ție obicina monăstirii, iar de nu-i va plăcea, să iase din monăstire. *De sehastri.* Și din frați cine va vre să iasă în săhăstrie, să hie cu blagoslovenia săborului și a egumenului. De va asculta de săbor, și de egumen, să petreacă cu Dumnezeu, iar de nu, să-l întoarcă în monăstire să hie sub ascultare, și în locul lui altul să se blagoslovească, pre carele va iubi petrecerea pustiei, să petreacă cum se cade. Pentru aceea Domnia me, am întărit, și am tocmit, și a acestei svintei monăstiri, ce iaste moșia Domniei Mele, de Movilești zidită, anume Sucevița unde este hramul Svetago Voscrisenie Gospoda nașego Is. Hrista. Și pri mai mare credință am pus și pecetea Domniei mele, iar pe cine va alege Dumnezeu după viața noastră să hie Domnul țărei Moldovei, și de nu se va pleca neștine când-va, unul ca a cela să hie arătat, și cu temnița să fie certat, până când se va smeri, că scrie Apostolul Pavel: „dați pre unul ca acela dosăzinei, întru smăcinarea trupului, ca să se izbăvească sufletul lui întru ziua Domnului nostru Isus Hristos, a căruia este slava în veci, amin".

Vlet 7135.

Semnat,
Miron Voevod.
Locul sigiliului domnesc atârnat de matasă.

Septembrie 20 zile.
Patru peceți ale prelaților țării.

† **Visarion Episcopul Hotinului.**

Pagini triste din istoria Olteniei

(1807—1808)

de *T. G. Bulat*

Inainte cu câțiva ani de a se stabili ocupațiunea rusească din 1806—1812, Oltenia a avut de suportat infinite greutăți mai ales din cauza prădăciunilor pașei Pazvantoglu din Vidin, un revoltat împotriva Sultanului. Năvala lui a fost totdeauna de o cruzime rară. El se întorcea la reședința sa încărcat de pradă cât și de prizonieri cari erau siliți să plătească sume însemnate pentru a se elibera. Abia se terminaseră aceste greutăți când peste capul locuitorilor

apăreau cete de corbi din Fanar cari alăturea de o boerime decăzută căutau să exploateze poporul în chip neomenos.

In epoca de care ne ocupăm aci se găsean în luptă partida Suțuleștilor cu acea a Ipsilanților. Unul din devotații acestora din urmă a fost și Constantin Samurcaș, un tip reprezentativ al lumei fanariote. Grec de neam el se căsătorise, se pare, cu o Româncă și de aceea se simțea îndreptățit să facă de toate în această parte de țară a atâtor dureri. Credem că nu este exagerat dacă socotim mișcarea revoluționară a lui Tudor Vladimirescu și ca un ecou al acestor extorcațiuni neumane ale poporului. Radu Rosetti în ale sale „Arhiva Senatorilor din Chișinău“ [1] schițează ceva din tribulațiunile boerilor olteni în frunte cu nelipsitul Samurcaș. Cum regretatul istoric n'a avut la îndemână materialul pe care îl avem noi azi [2], el se ocupă de înăfțișarea acestor lupte politice, începând cu anul 1810 [3]. Din actele ce lăsăm să urmeze putem azi cunoaște activitatea acestui șiret grec, Constantin Samurcaș, încă dinainte de 1807. El fusese numit caimacam în Oltenia de Constantin Ipsilanti. In această situație făcuse atâtea jafuri în cât lumea se speriase. Boerii însăși o recunosc și o arată tuturor. Reclamațiunile curg din toate părțile la Divanul din București, care ia măsuri de înlocuirea lui cu Bălăceanu. Cu toate reclamațiunile făcute, cu toată hotărîrea Divanului, Samurcaș se face persoana grata Rușilor și reușește să fie păstrat de o cam dată, la conducerea Olteniei, deși se desființează titlu de caimacam. In reclamațiunile boerilor Olteni se vede care era starea celor cinci județe care „se spărseseră“. Poporul fugise în toate părțile, unii trecând Dunărea iar alții desigur, spre munte. Constantin Samurcaș în apărarea pe care o face către stăpânitorii ruși își face o auto-biografie, care merită a fi reținută. Scrisorile sale sunt o completare a celor ce știm din *Chronografia lui Dionisie Eclesiarcul.*

Durerea cea mare a nației era acea, că boerimea olteană se împărțise în două, în susținători și dușmani ai Grecului fără țara. Pentru aceste motive am numit aceste pagini „triste“, pentru neamul nostru de dincolo de Olt.

---

1. *Analele Academiei Române* tom XXXII.
2. *Arhiv. Senat. Chișinău* „Dela“ nr. 73 din 1803.
3. R. Rosetti. *Arhiva Sen. din Chișinău* An. Ac. Rom. tom XXXII, IV p. 131.

I.

Clucerul Ioan Vlădăianu cere să se orânduiască alt caimacam în locul la Samurcaș, căci altfel fug județele.

Dăla d-lui clucer Ioan Vlădăianu către d-lui vorn. Bălăceanu.

Leat, 1807 Sept. 7.

Pentru cele curgătoare de aicea din partea locului făcui vechil pă vist. Aleco a le spune d-lui pă larg. Ci pohtesc pă D-v. să vă fie milă și dă aceste cinci județe că să sparg și este păcat, că au luptat ticăloasele până unde n'au mai stătut mijloc. Pentru magazia județ Doljului mă rog mijlocește a rămânea asupra noastră ispravnici și viu Dumnezeu că nu veți auzi hulind pă nimenea, cum și pentru magazia acelor patru județe să-ș orânduiască altcinevași că de va rămâne asupra celui de aici fug județele, că vei lua D-ta pliroforie de toate cele urmate de D-lui. Pentru toate acestea să întrebi și pe d-lui vist. Manolache Cuparu, care s'au întâmplat și D-lui într'aceste zile venit aici și vei lua și dela D-lui îndestulă pliroforie.

II.

Clucerul Ioan Vlădăianu se crede persecutat de partizanii lui Șuțu.

Dela D-lui clucer Ioan Vlădăianu

Sept. 19. (Textul este în grecește și paralel în franțuzește. Iată-l:)

J'entend que M-r Vistiari me prennant pour un Ispravnic ordinaire me persecute et me modise, el il agit en même têms à ma deposition, pour étre remplacé par ceux qui se deroboient aux besoins de la patrie et gardoient Hermanstat et qui medisoient toujours le nom de notre prince, faisant des preparatifs pour recevoir le prince Soutzo a brases ouverts, et l'interet personel du M-r Vistiari fait qu'il n'en a pas attantion, mais ceux qui se sont exposés à chaque moment pour le bien de la patrie et encore pour le Sauveur de notre pays. Ce sont ceux qu'il persecute, tandis que des pareilles momens on ne peût pas les acheter avec milliers des doucats. J'ateste Dieu qu' aussitot que j'entendrez le bon arrivée de S. A. notre Prince je serez venu à Bukarest malgré la

permission si elle ne me sera pas donnée, pour lui rendre mes tres humbles compliments, et en deschirant mon habit devant S. A. je le prierais fervement pour examiner tant les abûs qu'on a dit que j'ai fait aussi bien que ceûx des autres, dont on a raison de s'interesser. Et a'lors ou les abûs dont je suis chargé seront decouverts, ou de ceux qui me persecutent, sur quoi je prierais moi même S. A. S.-me de me faire restituer et rembourser tous les entorsions et les abûs qui se decouvreront que j'aurais lieu afaire pendant mon administration. Je suis bien persuadé que par cette bagatelle se decouvreront d'autres choses plus grandes que le gouvernement ne les peût passer sous silence.

III.

Clucerul Ioan Vlădăianu arată că nu voește să se facă martor al neregulelor lui Samurcaș.

Ipac dă la d-lui cluc. Ioan Vlădăianu.

Dech. 29. Iacă că trimiț și socotelile cele cerute de Divan ale magaziilor de aici dintr'aceste cinci județe, de priimit și de dat și de cât să află mevjut dar neiscălite de noi, căci după porunca ce am avut a face socoteala, n'au vrut nici cătuși să ne dea nici să măsurăm mevjutu. Și după atâta vasenischi ce i-am făcut s'au necăjit și în ce după urmă ne-au dat răspuns că de va voi ne va da, iar de nu să-s c... pă căimăcă mie că nu-i trebue, și văzând și noi așa, ca să nu ne facem de râs am tăcut. Și așa nici socotelile n'am vrut să le iscălim, să ne facem martori de hoțâile lui n'am priimit. Cine au făcut acele să desfacă. Cu o zi înaintea plecării ne-au zis că sânt 300 cară fân mevjut în magazie, și a doua zi după plecarea D-lui chemând pă magazier ne-au spus că mai mult de 40 sau 50 cară nu sânt în magazie. Socotește D-ta în ce umblă să ne bage. Poate așa să fie și cu celelalte zaharele. Eu am scris D-tale și pentru altele și răspunsu nu primesc; greutate, sarcină multă pă lăcuitori și toate pentru enteresurile D-lui să dea făgăduiali că ese bani zahereli dela oameni. Dar să nu vă înșelăți să-i dați crezământ că să sparge țara și întrăm în foc cu toții. Pentru ispravnici și divaniți vezi că va fi luat bani și umblă să pue pă cei care

îi numără sume, și cei care au tras zădufuri de moarte au rămas cu lacrămile pă obraz. De va veni măria sa Vodă vei auzi minuni. Frate s'au umplut și pă mine nu m'au împărtășit cu nimic. Și acum umblă să ne pue și colafuri. Ci numai zic nimic până va aduce Dumezeu sănătos pă măria Sa Vodă.

IV.

Boerii Dumitrache Brăiloiu, Gheorghe Bengescu, Alecu Bengescu Gheorghe Coțofeanu, Constantin Brăiloiul, Radu Bengescu și Nicolae Brăiloiu se plâng generalului rus că din cauza lui Samurcaș și a prietenilor acestuia, Clucerul Dincă Otetelișanu și Clucerul Vlădăianu, au părăsit Craiova retrăgându-se la Râmnicu Vâlcii. Ei se roagă să fie scăpată Oltenia și dânșii de aceia.

Nous avons eprouvé une joie inexprimable en apprenant que vous etiez arrivé à Bucharest. Nous nous empressons de vous presentér nos très humbles respects et de vous informer que nous nous trouvons a Rimnik éloignés de nos maisons ruinées (non pas par la crainte des ennemis car ils ne sont plus en état de nons nuire, soit auprès du Danube, soit d'un autre coté, ni par la gene que nous causent les troupes imp-les, car elles ne nuissent à personne) mais à cause de m-r le logotheti Samourcasi, qui s'etant uni à Juda Clotziari Dinca fils du maitre de langue surnommé Otetelichiano, à Clotziari Vlădăiano, et à deux ou trois autres rapaces, a tellemcnt ruiné les cinq destricts de Kraiova que les malheureux habitans crient à haute voix qu'ils ne peuvent plus souffrir les mauvais traitemens qu'on leur fait éprouver, et nous n'osons nous approcher de ces malheureux (tant ils excittent de compasion) et de peur d'etre calomnies. Cependant m-r Samourcassi, afin de nous tenir enloignés et de pouvoir depouiller tranquillement les paysans, nous a calomniés au près de S. A. le prince Ipsilante de maniere à attenter a notre vie, comme vous le verrez par la copie ci jointe de lettre ècrite par Cloutziar-Dinca à pahanik Georges Argintoiano (sic), et que nous posse dons en original. Non contents de cela ils continuent encore à ecrire que nous sommes perturbateurs, ainsi de peur qu'on ne nous persecute encore, ou qu'on ne nous fasse perdre la vie, et voyant que l'hyver s'approche, ne sachant que faire, et nous voyant

tout à fait ruinès ; n'étant d'ailleurs plus en etat d'errer dans des pays etrangers, nous en avons écrit au metropolitain ainsi que aux autres boyards, mais nous n'en avons reçu aucune reponse. Nous vous prions donc les larmes aux jeux de vuloir bien nous secourir afin que nous puissions nous délivrer de ces destructeurs de notre patrie et de nos persecuteurs, car tant qu'ils seront employés nous n'oserons approcher de nos maisons desolées. Il nous serait même impossible de pouvoir supportér les tyrannies dont on accable les malheureux habitans. Si l'on n'avoit commis des abus et des exactions, le pays aurait été en état de nourir trois fois autant des troupes sans en eprouver une pareille ruine. Nous reiterons nos prieres de prodiguer vos secours chrétiens pour nous délivrer de ces fleaux de l'humanité, et nous esperons que vous voudrez bien nous honnorer d'une réponse.

Doumitrake Brailoi, Georges Bentzeskou, Aleco Bentzesko, Georges Cotzofiano, Constantin Brailoi, Radoul Bentzeskou, Nicolas Brailoi.

1807 Octomvre 19

V.

Dumitrache Brăiloiu arată Banului Costache Ghica cum Samurcaș a cerut să rămîe caimacam al Craioviei după plecarea lui Vodă Ipsilanti. Se roagă ca prin interventia Mitropolitului și a altor boeri să fie întăturat Samurcaș pentru faptele sale.

Scrisoare dela 6 a lui April 1808 a d-lui Dumitrache Brăiloiu dela Craiova, către d-lui Banul Costache Ghica

Înștiințăm D-tale că D-lui log. Samurcaș, după ce au luat știre că prea puternica împărăție au depărtat pe Măria Sa Constantin Vodă Ipsilant cu stăpânirea de la aceste țări, temându-să că va să-s lipsească și D-lui din căimăcamia Craiovi s'au sfătuit cu D-lor log. Bibescu, cu clucer Vlădăianu și cu clucer Otetelișanu și au făcut o scrisoare din partea obștii către Ex. Sa Gheneraru Cusnicob cu rugăciune ca să nu să orânduiască alt caimacam, ci să-l lase tot pe D-lui logof. Samurcaș, ca unul ce s'au purtat până acum foarte bine atât cu țara cât și la trebile oștirii, numindu-l că are decret al prea puternicului împărat, prin care îl

numește caimacam și cu feluri de mijloace la unii cu rugăciune, la alții cu înfricoșări au vrut să facă pe toți boerii să iscălească. După ce au văzut că alți din boeri afară dintr'acești trei n'au vrut să iscălească, dându-i răspunsu că vre o poruncă înpărătească cu care să-l orânduiască caimacam nu are, fără numai când i s'au hărăzit crucea, scrie că au hărăzit acea cavalerie D-lui caimacamului Samurcasi, socotindu-să caimăcămia drept cin și cum că în cealaltă razmiriță a prea puternicii Impărății rusești, când s'au stăpânit țara șase ani, cum și în doi ani când au stăpânit Nemții aici caimacam n'au fost, ci numai boerii Divanului ascultători de cel orânduit de împărăție, poruncitor și purtător de grija țării. Și după ce au avut acest răspuns dela noi vedem că s'au strâns cu cei trei mai sus numiți și au pornit ștafetă la Iași către Ex Sa Gheneraru Cușnicov. Ce va fi scris și pă cine va fi iscălit nu știm. Arhon Bane atât D-lui cât și acelor trei nu le pare atâta rău pentrucă va lipsi din căimăcămie cât sânt îngrijați că cu lipsirea D-lor li se vor descoperi urmările acestor vremi, iar putând să catordosească să rămîe caimacami să vor mistui toate. Pentru care fierbinte mă rog D-le ca să vorbești cu Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolitul și cu D-lor ceilalți boeri să scriți Ex. sale Gheneraru Cușnicov apendisind această fără orânduială cerere a D-lor până să va cerceta întru al cui folos este această cerere și de cine s'au iscălit această scrisoare fiind făr de orânduială și fără voința la toți ceilalți. Că veți avea păcat mare când veți lăsa și acum aceste cinci județe în patimă, căci știut este D-v toate cele urmate de D-lui logof. Samurcaș într'această căimăcămie.

VI.

Samurcaș scrie în aceeași zi generalului Cușnicov urându-i bun venit, trimițându-i și două monezi vechi, acela fiind un colecționar de anticități.

Monseigneur

Votre Exellence agreera la liberté dont je me permet de coucher par écrit, et de vous presenter la joie que j'ai ressenti à l'improviste, à la nouvelle de l'heureuse arrivée de votre Ex. a Jassy, laquelle surpasse toute expression, puisque en dèsirant

d'apprendre seulement que votre Ex. jouit d'une santé parfaite, j'hesitais d'aspirer a un bonheur tel, comme celui ci, d'entendre que vous êtes de retours dans notre pays, ou l'on puisse non seulement avoir la condessence de votre part pour entamer une correspondance facile et même dans des occasions de rencontrer des entrevues, et de pouvoir personnelement vous avouer l'intime devouement que j'ai a vous prouver mon respect dû au merite personnel de Votre Ex; j'ai été comme interdit lorsque j'avais apris votre voyage precipité pour l'Empire de la Rusie. C'est pourquoi Mon Général presentement je rends mille graces a Dieu pour cette rejouissance inatendue heureux et grand bonheur. Et en vous priant très humblement et très instamment de vouloir bien m'accorder votre bienveillence comme a une personne que..... s'estime bien flaté du faveur de votre Ex. pretendant cela humblement, par la prerogative de l'heureuse rencontre que j'ai dèjà eu l'honneur d'avoir de votre Ex. pendant votre sejour ici à Krayowe. Mon Général il faut que je vous fasse un aveu bien sincer sans pourtant de devenir coupable de flaterie que je ne puis plus resister a ne vous faire savoir que moi en ressantant un inclination simbatique (sic) a offrir mes services et ne pouvant pas trouver d'autre moyen pour vous en persuader, j'ai embrassé le souvenir d'avoir remarqué que votre Ex. fait un grand cas des medailles et de leurs monuments. Pour cette fin, je prends la liberté d'en envoyer a votre Ex. deux, l'un de fameux Selefeus, et l'autre d'Alexandre le Grand. Comme par des foibles moyens pour vous persuader le zele avec le quel je me sens entréné comme par un torrent a parvenir à l'honneur de me y mèner un des vos moindres serviteurs. Enfin le bout que je souhaite, et en me faisant connoître a votre Ex. que je la prie d'en accepter la preuve, et de m'assigner une place dans le registre parmi vos plus fideles et plus sinceres serviteurs.

J'ai l'honneur... obaissant servitéur

Constantin Samourcas

le 6 d'Avril 1808.

VII.

Boerii Dumitrache Brăiloiu Clucer, Nicolae Glogoveanu Clucer, Stănuţă Jianu paharnic, Gheorghe Bengescu paharnic, Gheorghe Coţofeanu stolnic, Alecu Bengescu paharnic, Răducan Bengescu medelnicer, Constadin Buzescu sluger, Grigore Brăiloiu sluger, Nicolae Brăiloiu sluger, Ioan Medelnicer şi Draghici Băbeanu sluger cer să fie desfiinţată caimăcămia Craiovei, urmând ca boerii Divanului să se ocupe de treburile Ţării.

Cu multă plecăciune ne închinăm
Ecsţelenţii Tale

Din înştiinţarea prea cinstitului Divan al Bucureştilor ce face către cinst. Divanu Craiovei luând ştire că prea înălţatul milostiv Impărat a depărtat pă măria sa cnez Ipsilant de stăpânirea acestei ţări, şi-au orănduit pe excelenţia ta mai mare peste Divanurile Ţării Rumăneşti şi Moldaviei, cu toţi ne-am bucurat, mai întâi că ne-am învrednicit a rămânea supt stăpânirea prea puternicii împărăţii creştineşti (a cărie putere şi stăpânire D-zău să-o înmulţască) şi al doilea a-l avea pe Ex. ta îndreptător, căci macar că la venirea Ex. tale aici în Craiova n'am avut noroc a-l vedea, fiindcă până atunci Divanu Craiovei nu să pusăsă în orânduială şi eram depărtaţi şi răspândiţi, aflându-să aici numai trei boeri cari să afla ispravnici şi nu putea să lipsească, dar din auzire săntem pliroforisiţi de cele fireşti daruri ale Ex. tale şi încredinţaţi că mai ales al prea puternici înpărăţii vom fi ocârmuiţi cu toate dreptăţile. De acea dar alergăm cu rugăciune către Ex. ta şi înştiinţăm că aici la Divanu Craiovii am avut până acum şi un vechil al măriei sale Cnez Ipsilanti, care pă turcie să numeşte caimacam, pă d-lui Samurcaş. In ce chip s'au purtat până acuma, după venirea Ex. tale la Bucureşti binevoind a se face cercetare cu scumpătate te vei pliroforisi. Acum după ce au auzit de lipsirea măriei sale cnez Ipsilanti văzând că numai are al cui vechil să rămăe, sfătuindu-să cu acei trei boeri ai Divanului au făcut o scrisoare din partea opştii către Ex. ta cu rugăciune ca să-l orânduieşti iar caimacam şi s'au sălit cu multe mijloace a face pă toţi să iscăliască; şi văzând că nimeni alţii nu-l primesc de caimacam a-l cere s-au unit cu acei trei boeri, şi auzim că au scris Ex. tale pornind acea scrisoare cu olac să-l găsească la Iaşi. Dar ce au scris şi pă cine au iscălit nu ştim. Ci fiindcă în cealaltă răzmiriţă când s'au stăpănit aceaste ţari de prea puternica împărăţie

șasă ani, cum și când s'a stăpănit această țară de împăratul chesaricesc, la acest Divan al Craiovei n'au mai fost alt caimacam fară numai boerii Divanului, și au urmat după porunca ce li să da de cel de către împărăție orânduit ocărmuitor și poruncitor țări prin prea cinstit Divanu Bucureștilor. Pentru acea ne rugăm Ex. tale a nu da ascultare la cele scrise de acei trei boeri ca îndestul ne este a avea pe Ex. ta domnitor și vechil prea puternicii împărății, și aducându-vă Dumnezău sănătos la București, ne rugăm să avem voe doi trei din noi ca din partea opștii să-l pliroforisim de toate patimile acestor cinci județe și cu plecăciune săntem

Ai Ex. tale plecate

1808 Apr. 7

Dumitrache Brăiloiu clucer, Nicolae Glogoveanu clucer, Stănuță Gianu paharnic, Gheorghe Bengescu paharnic, Gheorghe Coțofeanu stolnic, Alecu Bengescu paharnic, Răducan Bengescu medelnicer, Constandin Buzăscu sluger, Grigori Brăiloiu sluger, Nicolae Brăiloiu sluger, Ioan Medelnicer, Draghici Băbeanu sluger.

VIII.

Paharnicul Jianu scrie vornicului Grigore Ghica că cererea de mai sus este îndreptată contra lui Samurcaș. Roagă a se comunica acest lucru și Mitropolitului. Cere ca Divanulu să trimită un om inadins ca să surprindă casa lui Samurcaș și să pună mâna pe socotelile acestuia.

Extract d'une lettre du M-r le Paharnik Ziano de Craiova du 9 Avril 1808 adsessé a M-r le vornic Gregori Gica.

Je vous adresse M-r cette requete qui est soussigné de tous les Boyaras qui se trouverent en presence, dont nous demandons que la charge de caimacami n'existe plus mais cela nous ne l'avons pas fait qu'a l'intention de quelques derniers oppositions que M-r Logofet Samurcassi puisse fair et si vous verez que sa demande sera au point de s'efectúer vous le donnerez à qui vous jujerez convenable à fin qu'il ne puisse pas être destiné de nouveau dans sa charge. Vous savez M-r que nous ne refusons pas si qulqu 'un de vous les Boyards de Bucharest le remplacera, et que cette propositione nous l'avons fait exprecement à cause de ce que nous avons susdit. Faite parte de cette affair à Son Eminence M-r Mitropolitin et M-r le Ban. . . . . .

. . . . . .

Voyant nous autres la mauvaise conduite du m-r Logofet Samurcassi à l'égard aux troupes stationés ici, je voulois lui faire quelque recherche, mais comme je fut informé que touts les invantaires dont on a rendu compte, et on peut ètre informé de touts les abus et les excés faites se trouvent entre les mains d'un certaine Logofet Basile Stolojan qui etoit a son service, nous tachons moyenant tout sort de flaterie pour le fair nous les donner, mais il me semble d'être plus facile s'il est possible d'envoyer le Divan exprecement un Envoyé pour surprendre sa maison a fin qu'il puisse prendre touts les comptes, et alors nous seront au fait pour son service et sa fidelite, dont il eut le bonnheur d'être conferé d'une Ordre.

IX.

Divanul Țării Românești arată că după nenumăratele plângeri ale poporului și ale boerilor a înlăturat pe Samurcaș și l-a înlocuit cu Constantin Bălăceanu în funcția de caimacam al Craiovei.

Către excelența sa tainic sovetnic și a feluri de ordine cavaler Cușnicov dela Divanu Prințipatului Țării românești.

Facem în știre ex. tale că după multele și necontenitele jălbi ce au venit la Divan cu plăngeri din partea lăcuitorilor ot presti Olt, pentru jafurile și nedreptățile ce au pătimit în diestima caimăcămii ot Craiova, a d-lui logofătului Costache Samurcaș, i după osebitele înștiințări ce și în parte au primit Divanu de la d-lor boeri divaniți de la Craiova, cu nemulțămiri asupra d-lui mai sus numitului boeriu Caimacam cu toate că Divanu în multe rânduri au cercat ca să rădice plirecsăsiotita, din mâna d-lui și să sa caute toate trebile acelor cinci județe ot presti Olt întru o unire cu ceilalți boieri divaniți ot Craiova și să lipsască jafurile și nedreptățile de asupra lăcuitorilor, spre oare careși răpaos, răsuflare și mângâerea lor. Dar fiindcă d-lui Caimacam era orânduit de măria sa Ipsilant voevod și fiindcă nu să rădicase din țară oblăduirea mării sale de acea și n'au stătut mijloc a putea catordosi Divanu cea ce au cugetat spre odihna și răpaosul lăcuitorilor. Iar acum fiindcă oblăduirea mării sale s'au rădicat din țară și de altă parte necontenind a veni la Divan jalbi cu feluri dă plăngeri dela lă-

cuitorii acelor cinci județe ot preste Olt, încât de multele și nesuferitele jafuri ce au pătimit în diestima caimăcamii numitului boer au ajuns ticăloșii întră cea desăvărșăt dăznădăjduire și pericione, și au început a striga, să li să ia și copii și să-i ducă și pe ei să-i vânză, precum vei lua pe largă pliroforie exțelența ta de toate acestea, după cercetarea ce are a să face de către orănduita comisie. De acea Divanu după datoriea ce are a îngriji de odihna și bună petrecerea lăcuitorilor, iar mai vărtos pentru împlinirea tuturor trebuincioaselor ale împărățeștilor oștiri, cu sfat de obște alegând pe unul dintre noi boerii divaniți, adecă pe d-lui fratele vel vor. Costandin Balăceanu ca un boier pământean doritor al patrii vrednic și cercat în slujbe și mai vărtos într'aceasta vreme, l-au și orănduit Divanu caimacam la Craiova, ca făcându-să un trup cu ceilalți boeri divaniți, să caute toate trebile și pricinile lăcuitorilor cu dreptate și bună orănduiala, priveghind de a dăsrădăcina cu totul orice jafuri și nedreptăți se vor fi urmat în diestema caimăcamii d-lui logofătului Costache Samurcaș. Iar mai ales să să silească și să îngrijască din toată vărtutea, pentru hrana și împlinirea celorlalte trebuincioas ale împărățeștilor oștiri. De care și nu lipsim a înștiința exțelenții tale.

1808 Apr. 11.

Dositei al Ungrovlahiei, Iosif Argeș, Costandie Buzău, Costandin Ghica Ban, Cost. Filipescu, Rad Văcărescu Barbu Văcărescu vel logof., Cost Dudescu, Gh. Filipescu vel pit. Ioan Crețulescu.

X.

Samurcaș scrie Feldmareșalului Prosorowschi arătând serviciile pe care le-a adus Rusiei. El cere anchetă arătând că și-a expus viața și și-a cheltuit averea pentru interesul acestei Impărății.

Traduction de la lettre en forme de requete de Constantin Samourkache Kaimacan de Crayova ecrite à S. A. Monsieur le Feld Marechal Prince Prosorowsky le 18 d'Avril 1808 [1].

Mon très haut et très equitable Prince.

La serenité du caractere de votre Altesse à laquelle j'ai eu le bonheur de présenter mes hommages personnellemeat lors

1. Posedăm și originalul în grecește.

de son heureuse arrivée à Krayova et sa haute sagesse connue généralement avec sa grande bonté m'encouragent à me présenter devant votre Altesse par mon présent très humbe lui offrant mes très soumis hommage et je prie votre Altesse de vouloir bien pardonner ma hardiesse. Des grandes plaintes m'ont forcé de recourir á la juste clémence de votre Altesse et inquieter ses oreilles. J'espére que Votre Altesse a une petite notion de mon fidele service, et des fatigues que j'ai eues dès l'arrivée dès troupes en ce pays de sa Majesté, le très puissant et très grecieux et clement notre Empereur.

L'année passée au mois de janvier pendant que tous evitai ent d'accepter l'émploi de Kaymacan de Crayova je fus pret de m'y acquiescer et recevoir la dite charge et je fus à la rencontre de tant de periles, quand les ennemis etaient Maitres de ces cinq Districts de Crayova depourvu de la moindre force avec moi, hors le secours seulement du très—haut. Les ennemis projetaient de me prendre et j'allais tout autour avec quelques Albanais et Pandoures pour la défence de ma vie. A la fin après quatre mois, quand le Général Issayoff est avrivé, j'ai descendu de Rimnik, et j'ai été à Slatina à sa rencontre, j'ai pourvu tout ce qui etait necessaire pour la nourriture des troupes pendant que Crayova etait deserte, et que tous les habitans villageois des viillages de cinq districts s'etaient enfuis et dispersés. J'ai rassemblé et tranquilisé ces Distcts deja deserts et depeuplés. J'ai trouvé et deterré des provisions dans un tems ou il y avait grande rareté et difficulté d'en avoir. J'ai fait avec de differentes manieres plus de trois mille Pandoures pendant que les ennemies se trouvaient encore à Crayova. J'ai de plus attiré ceux qui etaient au service, de l'ennemi et je les ai réduit que les mêmes après, combattaient l'ennemi. Je me suis aussi trouvé present dans des attaques avec les troupes Imperiales ayant toujours soin qu'il n'arrive pas qu'elles manquent de tout ce qui etait necessaire pour les troupes après que la dispersion et fuite de Bucharest, que dans l'année passée au moi de May a eu lieu. S. E. Monsieur le Général Issayoff ayant passé vis-à-vis aux Serviens, avec toutes les troupes tant Imperiales qu'avec celle du Pays, je me suis retourné à Crayova avec quarante ou cinquante Cosaques et j'y reste sans avoir nulle autre precaution, et je

n'avais d'autre espoir que la divine misericorde. Tous les autres districts de la province ont été bouleversés et en ruine et moi ayant resté inebranlable à Crayova, j'ai empeché la désertion et la fuite de ces cinq Districts. J'envoyais continuellement des provisions tant au dela aux troupes Imperiales qu'aux Serviens aussi pour n'etre pas genés de rien, comme il est connu aussi de S. E. le Général Issayoff. Et après avoir fait tout cela et eprouvé tant de dangers uniquement pour l'amour et mon zele pour notre très auguste Empereur ayant sacrifié ma propre vie, et servi avec une très grande joie et les invincibiles troupes Imperiales présentement que j'ésperais que mes services ont été reconnus, je m'appercois que les Boyards du Divan me font un grand me pris voulant me déposer avec deshonneur de l'emploi de Caymacan de Crayova et ajoutant en outre differentes calomnies à ma charge. Un tel procedé combien est affligeant pour un homme qui a servi avec fidelité et souffert tant de dangers tandis que les dits Seigneurs s'amusaient à Hermanstadt, je le remets à la haute sagesse de votre Altesse pour le juger.

Mon Prince, je prens Dieu à temoin que je ne me fache pas dutout d'être retiré du service autant que je m'afflige de la maiere dont se servent les dits Seigneurs pour me persecuter, et au lieu de recompense pour mes peines et pour mes fidéles services, veulent me charger de fautes, me montrer coupable et me deshonorer. Or donc comme un fidéle serviteur de Sa Majesté Imperiale, je n'ai que recourir à l'équité de votre Altesse, et je n'ai nulle autre part pour refugier et présenter mais raisons. J'implore très respecteusement la généreuse clémence et magnanimité de Votre Altesse qui se servant de sa haute sagesse ne m'abandonnera pas dans le deshonneur et le mépris que les Boyards de Boukarest veuleut me faire, et voulant bien avoir é gard à mes fidéles services aux peines et fatigues, et aux dangers que j'ai soufferts uniquement pour l'amour et le zèle que j'avais et que j'ai encore envers Sa Majesté Imperiale le très gracieux autocrate et Empereur de Russie avoir la compatissante bonté de me faire justice avec son equité habituelle et généra lement reconnue.

Au reste afin que Votre Altesse put avoir une information pleiniére de blames et des fautes que les Boyards de Boukarest

du Divan presèntent à ma charge, je supplie Votre Altesse qu'elle aye la bonté d'ordonner que des sujets honnétes et fideles soyent destinés pour faire des perqisitions et des recherches pour toutes les choses et avec desinteressement et impartialité donner une juste information à Votre Altesse, et si pendant l'éspace de mon service, sans me servir des extorsions, j'ai profité de quelque petite chose par mes épargnes, j'etais obligé aussi de faire beau coup de dépense pour le service, de façon que j'ai été obligé de vendre un bien de ma femme pour subvenir à mes propres frais domestiques. Enfin je prie trés humblement encore de recevoir benignement cette soumise exposition de mes (lipsa) et je suis avec le plus profond respect et haute veneration.

De Votre Altesse.

XI.

Samurcaș arată mai pe larg același lucru generalului Cușnicov, acuzând boerii cari se plâng contra lui.

Excellence,

A l'arrivée de Votre Excellence à Iassy, je m'etais présenté par ma lettre et quoiqu'ayant eu le bonheur de vous présentér mes très humbles respects personellement, lors de l'arrivée à Craiova de S. A. Monsieur le Feldt-Maréchal Prince Prosorofsky, je me flattais avec un grande joie que je pourrais me rejouir par l'avantage de l'heureuse arrivée de V. E. à Boukarest, pour vous y presenter immédiatement aussi mes respects et me recommander à la bienveillance de V. E., avec laquelle je me glorife et je me vante. Après avoir sacrifiè ma vie avec tant de dangers et servi avec ma grande joie les troupes Imperiales de Sa très auguste Majesté, forcé presentément par de grandes plaintes et afflictions de mon ame, auxquelles je ne m'attendais jamais de me reduire, je recours à la bonté de votre ame généreuse, la priant de daigner bien entendre avec clémence ce qu'il suit, par rapport à moi, pour lequel quoique j'aie envoyé mon exposé a Son Altesse Monsieur le Feldt-Maréchal, mais n'ayant pas osé m'étendre, crainte de fatiguer ses oreilles, je me présente à V. E. et je prie très humblement d'informer Son altesse sur tout ce qui me regarde.

L'année passée, lorsque les troupes Imperiales etaient arrivées à Boukarest dans le mois de Décembre, étant nécessaire

d'envoyer à Crayova aussi un Kaimacam, on m'avait proposé en différentes reprises de l'accepter, et moi me voyant faible de ma constitution et considérant d'ailleurs les difficultés du tems d'alors je ne voulais pas l'accepter parcequ'alors dans ces contrées-là, les ennemis étaient les maitres et pour cette raison, tant des indigénes, que des étrangers grecs personne ne voulait pas s'y rendre: finalement, après beauconp de raisons convaincantes et des excitations, j'ai accepté cet emploi penible et scabreux, et m'y etant rendu le 11 de Janvier de l'annee passée, ayant reçu les ordres nécéssaires et les instructions concernant la formation d'un corps de Pandours, autant que j'en pourrais trouver dans les cinq destricts, je fus à Piteschti avec deux ou trois Boyards de Krayova et de là j'ai commencé à mettre en éxécution tout ce qui'il fallait, mais personne n'osait pas avancer, parceque les ennemis circulaient dans ces cinq distincts de Krayova avec de Pandours rebelles et ils s'etaient étendu même jusqu'au district de Vultscha, mettant partout le feu et le glaive et menaçant encore de s'emparer de moi. Tous les Ispravniks s'etaient enfuis et on ne trouvait pas personne pour servir dans la moindre chose en cas de besoin.

L'ennemi qui etait au nombre de huit-cents hommes allait toujours en s'avançant et moi, à peine avais-je pû formé une petite quantité de Pandours du district de Vultscha, ayant en outre environ quatre vingt Albanais avec moi, n'ayant pas d'autre ressource que la misericorde Divine et la bénédiction de sa Majesté, notre très Gracieux Souverain. Ayant donc dépeché les dits Albanais ont battu l'ennemi et l'ont chassé d'ou il etait posté, de façon que s'il s'aurait une fois emparé, du district de Rimnik, non seulement, il aurait été bien difficile de les en chasser, mais de plus les districts de Piteschte, Olte, Telorman, Moustchel el Vlaschka seraient dispersés totalement; m'etant tranquilisé de ce coté-là, j'ai pris aussi du courage, et j'ai passé a Rimnik ou j'ai fait assez de Pandours; après celà, etant venu à Krayova un nombre de Turcs, qui avançaient pour me surprendre dans Rimnic je suis resté ferme jusqu'à ce qu'ils s'en sont retiré: ensuite avec beaucoup de promesses et par d'autres manieres, j'ai attiré plus de mille Pandours rebelles et deserteurs et je les ai reduit à battre l'ennemi; et ayant fait encore d'autres

Pandours jusqu'à la fin du mois d'Avril que les troupes Imperiales avec S. E. Monsieur le Général Issaioff, sont arriveés à Krayova. Il y a eu plus de trois mille Pandours en tout, qu'il est bien connu combien ont été utiles. J'ai envoyé mes gens à Krayova et ailleurs pour trouver de provisions et les emmener dans les magazins, pendant que tous les paysans s'etaient dispersés, les uns dans les bois, d'autrès audelà du Danube même, et qu'il y avait un très-grande rarete de provisions. Malgre tout cela, sous les auspices de S. M. Imp-le j'ai rassemblé les habitans des Districts, j'ai trouvé de provisions et tout a été mis en si bon ordre que les troupes ont aussi marché après huit jours au bord du Danube, les suivant aussi, afin qu'il n'arrive pas de manquer quelque chose nécessaire à l'égard de l'aprovisionnement des dites troupes; et pour rassurer et ramasser les habitans dispersés, j'ai resté présent à l'attaque qui a eu lieu à Isvore. Je me suis servi de differents moyens, pour recevoir de nouvelles de la part de l'ennemi et je faisais le rapport a S. E. Mons. le Général Issayoff.

Lorsque la dispersion et fuite de Boukarest a eu lieu et que tous les Boyards s'etaient retirés a Hermanstadt et se trouvaient en repos, je suis resté ferme dans Krayova, pour empecher la désertion de ces cinq districts, me donnant de peines imaginables et avec ma grande inquiétude pour y reussir ayant tant d'occupations, en même tems; et je n'ai fait tout cela, que pour le zêle que j'ai vers notre très Gracieux Empereur, pour faire agréer mes services et pour me rendre utile dans le pays, auquel sans avoir causé le moindre dommage ou tort, je lui ai procuré les facilités pour chacun de prendre soin de ses interêts domestiques.

Pendant que se passait tout cela, j'ai reçu l'ordre de faire passer de provisions aux Serviens, qui avaient une très-grande necessité et malgré la rareté qu'il y avait à ce coté d'ici j'ai mis toute diligence et assiduité et non seulement, j'ai pourvû les approvisionnements des troupes Imperiales, des Pandours, des Albanais, des Esclavons et des Cosaques du pays, mais j'ai donné encore assez de provisions aux Serviens pour pouvoir satisfaire leur besoin, comme il a été connu de S. E. Monsieur le Général Issayoff: ensuite de cela S. E. passe au delà du Da-

nube avec toute l'armée Imp-le et du pays ; selon son ordre je reste a Crayova pour y pourvoir les nécessaires des troupes, et je me trouve seulement avec quarante ou ciuquante Cosaques que S. E. m'a laissés, sans aucune autre precaution quelconque.

Quel autre à ma place serait—il resté è Krayova en tems de guerre sans troupes, exposé a perdre sa vie à tout moment?. Mais j'ai souffert tout cela, à fin que rien ne manque par rapport aux nourritures des troupes. Ces Boyards, qui au lieu de recompense et de satisfaction de mes fatigues et de services que j'ai faits, me blament et persistent à me déposer de la charge de Kaymacam de Krayova, les uns se trouvaient à Hermanstadt d'autres ailleurs et ils s'amusaient en differentes sortes, mais moi, je ne faisais qu'écrire de lettres et envoyer des espions pour m'informer des demarches de l'ennemi et faire part à S. Ex. Monsieur le Général Issayoff. Et quand les dits Boyards entendaient de musiques et de concerts, je n'écoutais que de sons de canons et de fusils, eux reposaient dans leurs lits et moi sur la terre et combien d'autres désagréments n'ai-je pas souffert pendant ce tems-là. Ces Messieurs les Boyards m'inculpent et me blament et presentent de notes a Monsieur le Général Miléradowitsch, voulant me denigrer et disant que j'ai fait de vexations et extorsions dans les cinq destricts, au lieu que j'ai fait rassembler les habitans des dits districts avec le danger de ma vie et avec ma très grande perséverence et patience. S'il s'agit d'inculper quelqu'un pour de vexations, qu'il se presente celui qui en est exempt d'entre eux pour jetter la premiere pierre, qu'ils produisent de preuves de ce qu'ils ont avancé et qu'on me condamne aprés. Mais les dits Messieurs étant jaloux de ce qu'un Grec a preté à Sa Majesté Imperiale de services, que personne d'eutre eux n'a jamais fait, me chargent avec tant de calomnies. Quoique je sois grec, mais je suis établi en Valachie et marié et j'ai du merite et de droit d'indigence, de même que les dits Boyars et j'ai servi le pays et en d'autre téms et au présent plus que tout autre. En fin je sais que la Cour Imperiale de Russie, pour vû qu'on soit honnete fidele et habile, reçoit dans son service des hommes de toutes les nations et moi connaissant pour le présent la puissance de la Russie dans ce pays, je suis par conséquent en son service. Et quand à la compléxion faible

et maladive de mon corps, bien que cette déposition de mon emploi qu'on me prépare ne me cause pas du déplaisir par l'espérance de jouir quelque peu de la tranquillité dont j'ai été privé pendant le tems que j'ai servi, mais je me fâche de me voir déposé avec déshonneur et avec honte, et au lieu de recompense avoir de persécution et vouloir montrer de la haine et aversion à un homme qui a servi mettant en danger sa vie, voila ce qui fait frémir chacun et lui fait de l'horreur. Est-il à croire que ce pays, cette patrie ait montré tant d'ingratitude à moi que j'ai sacrifié ma vie? Et ce n'est pas à présent seulement que j'ai servi, mais dans le gouvernement passé en de differentes circonstances du pays, ayant été envoyé à Krayova, je me suis fatigué et j'ai servi autant que personne autre n'a pas fait, et plusieurs fois pour vouloir protejer les droits du pays contre les barbares Turcs ennemis du nom chrêtien. Ils m'ont menacé de me tuer par le sabre qu'ils ont tiré sur moi. Et après tout cela, dois—je être recompensé de cette sorte?

Avec la plus grande affliction de mon ame, je prends la liberté de recourir à la généreusc bonté de votre Excellence, dont esperant que mes justes raisons ne seront pas refusées, je la supplie très humblement de vouloir bien me rendre justice et destiner de sujets honnêtes et irreprochables, pour examiner sans interêt et sans passion tous les blâmes et les mechancetés que les Boyars ont avancé à ma charge, parcequ' autrement je ne me fie pas a leur disposition, sachant bien qu'ils tacheront de toutes les manieres de me dénigrer et me calomnier pour me rendre un déshonneur. Mais je me fie bien à la benigne protection de V. E. et à sa bonté innée, pour qu'elle arrange mon innocence et mon injuste persécution de la maniere qu'elle trouvera à propos, puisque je n'ai d'autre esperance, que le secours de V. E. et je prie une fois encore de ne pas rester déshonoré et méprisé, comme souhaitent mes delateurs et ceux qui me haïssent, pour pouvoir me vanter en me déclarant avec le plus profond respect.

De votre Excellence très humble et très obeiss et très soumis serviteur.

Constantin Samourcache.

Krayova, ce 18 Avril, 1808.

XII. [1]

Samurcaș aduce în sprijinul justificării sale declarația a câtorva negustori din Craiova către generalul Isaiov.

Prea cinstite și mult milostive Ghinăral Isaiov.

Fierbinte jăluim Ex. tale să avem dreptate, că sănt acum doi ani trecuți de când s'au început răzvrătirea cumplită cu toate că și mai nainte de aceasta multe pagube și sărăcii am pătimit, dar mai vărtos într'acesti doi ani.

După ce îndată ni s'au luat tot eșind căinii de Turci tălhărește, umbla căutându-ne prin munți, prin păduri unde fugisăm ca să ne sitrifsim viața noastră, umblând din loc în loc, rătăcind prin pustietăți ca herele cele sălbatice, alții și peste Olt.

Și tot ce am mai putut scăpa din foc am cheltuit, alții ne-am îndatorat sume de bani la neguțătorii din alte țări apelpesindu-ne cu totul. Unde milostivul D-zeu după atâte năcazuri ce am pătimit s'au milostivit asupra ticălosului său norod rădicându-să oștire despre puternica împărație a Rusii a căria stăpânire să fie în veci. Și iordinsiind în pământul acestii ticăloase țări prin buna chibzuire și înaltă oblăduire a stăpâniilor ce au fost, ne-au orânduit aceia caimacam pe d-lui biv vel logof Costache Samurcaș fiind știut de toți că iaste milostiv. Și auzind noi de venire d-sale aicea, care de unde am fost răsăpiți ne-am adunat căci apururea ne curmate porunci cătră toți lăcuitorii de opște da, a veni fieștecare la nasatul său fără temere. Și până acum viață bună liniștită am petrecut, neavând nici un fel de supărări afară din orândueli, după cum alți boeri mai nainte ce au fost după vremi ne-au făcut, pentru ca pe d-lui încă de două ori ne-am învrednicit de l-am avut stăpânitor și îndreptători tot la aceste județe, pe vremi cu pericol, și nu sântem putincioși a-i da vrednica mulțumită, de cât bine și milă au arătat asupra noastră. Și la toată patria acestor cinci județe încă din vremile trecute, care acele nu sânt știute Ex. tale, dar prin cele de acum orândueli a lua sama, să va cunoaște jalba noastră adevărata, căci de era să vină alt caimacam niciodată orașul și satele acestor județe nu să aduna la

---

[1] Fără dată, plasată imediat lângă plângerile lui Samurcaș din 18. April 1808.

locurile sale. Iară auzind de numele d-lui și știind încă dinainte vreme cătă milă au răvărsat și acum făr de sfială am venit măngăindu-se fieștecare sărac de bune orăndueli ce au făcut și punere fieștecăreie din noi început bun, uitând pagubele și stingerele ce am pătimit.

Acum bucuria noastră s'au întors întru amărăciune, că asară luarăm știre, că dela Divanul Bucureștilor, găsindu-să cu cale, ar fi orănduit alt caimacam carele altă dată n'au mai oblăduit patria aceasta. Și cu jurămănt de opște în frica lui D-zeu arătăm Ex. tale că, de va fi cu adevărat auzirea noastră, mijloc de a sta orașul în orânduiala sa, nu iaste cu putință, neștiind acele necazurile noastre ce am pătimit și vom fi să ne înprăștiem iarăși, care încotro ne va vedea ochii, pentru că știm căte jafuri și năpăstuiri, făr de milostivire, am tras de către alți boeri. Iară d-lui știind toate patimile noastre atăt cele dinainte căt și cele de acum apururea ne iaste ușa deschisă și la cele ce ne jăluim fără supărare ne ascultă și pre căt iaste cu putință cu măngăiare din inimă ascultă jălbile noastre. Pentru acea, cu genunchii plecați, ne rugăm Ex. tale de să va găsi cu cale, să să scrie de cătră Ex. ta, a nu ni să trimită alt caimacam, carele nu știe sărăcia noastră, să nu ne mai spărgăluim din lăcașurile noastre. Știut fiind aceasta Ex. tale că deși neținut și când s'au spart Bucureștu iarăși la d-lui ne-am uitat ca la un părinte, fiindcă la București nici un boer n'au fost, iară d-lui ne-au ținut de nu ne-au lăsat să ne mai spărgăluim iarăși ca să ne prăpădim de tot cu cheltuelile ci am șezut pe loc, după încredințarea d-sale. Apoi cum putem noi uita acest fel de boeri îndreptători și milostiv. Și nesăvărșită pomana vei ave.

Ai Extelenti tale prea plecate
Noi toți orășenii Craiovei dela compania cea mare
Kae . . . . . i deftere cumpania.

Pe o cerere identică făcută în limba franceză găsim următoarele iscăliturî:

Haggi Yanni Costi, Yannaki de Nicola Conpaniote, Husto de Petro, Balitschi de Yanni, Yon Praquetsch, Iacow Kolesco, Yanaqui de Hristo et tous les autres negociants de la grande compagnie de Krayova et tous nous autres de la seconde compagnie.

XIII.

Divanul arată generalului Cușnicov că înlocuirea lui Samurcaș s'a făcut conform uzului țării și potrivit măsurilor luate de generalul Michelson. Totuși dacă generalul nu crede potrivit, lucrurile vor rămîne ca mai înainte.

Excellence,

Nous avous eû l'honneur de recevoir la lettre de votre Excell. datée le (lipsă) du courant, par laquelle Elle nous fait savoir que notre patrie n'etant plus sous le Gouvernement du Prince Ipsilanty, il ne faut plus y avoir des kaimakams, et que M-r Samourkassy doit continuer a exercer les fonctions du kaimakam de Kraiova, ainsi que les autres Personnes, nomées à diverses charges du pays, jusqu'à l'arrivée de Votre Excellence.

Le Divan prenant tous les soins possibles pour le maintien, et l'approvisionement des troupes imperiales, et pour la tranquillité, et le soulagement du peuple, n'a jamais agi contre ses devoirs, et contre les interes du pays.

Si le Divan, avant de recevoir l'ordre de Votre Ex. a changé qulques personnes en charges, ce n'est pas une nouveauté dans ce pays—ci dont le Divan a de tout tems eû le droit de nommer pendant les interregnes des Valacs patriotes aux charges exercées par des Grecs, sous les regnes des Princes, et ce droit lui est de plus confirmé par la proclamation que feu le Général Michelson a publié par ordre de Sa Majesté imperiale à l'entrée des troupes dans le pays. Cette proclamation porte, entre autres que l'intention de S. M. y est, de conserver dans l'exercice des leur fonctions toutes les autorités, d'apres les usages perécédens. Autorisé par ces paroles et par l'ancienneté de l'usage, le Divan a changé quelques personnes en places, et n'a rien fait a l'incu de son Ex. le Général Miloradovitz qui remplit la place de votre Ex jusqu'à son arrivee. Ces mêmes raisons et surtout les grands cris des habitans, et de Boyards des cinq districts de Kraiova, nous ont donné lieu de deposer M-r Samourkassy et de nommer M-r Balatziano à Kraiova, pour appaiser les pauvres habitans. Mais comme ce n'est pas la volonté de votre Ex tous les deux restent en leurs places. Tout ce que Votre Ex. ordonne, par raport aux autres articles, dont le plus essentiel est le contentement des troupes im-

periales, que nous regardons comme nos freres, et dont nous preferons la nourriture à celle de nous mêmes et de nos familles sera ponctuellement observé. Quant aux comptes de la tresorerie que Votre Ex. demande, le Divan tache de les finir, pour les envoyer le plus tôt possible à Votre Ex.

Esperant que V. Ex. trouvera conforme à la justice et à ses volontés tout ce que le Divan a fait en Son Nom, il attend avec la plus grande impatiance Votre heureuse arrivée. Nous avons l'honneur d'etre avec la plus parfaite estime, et la plus grande consideration

de Votre Excellence les très humbles et très obeissans servitéurs.

Boukarest
1808 le 25 Avril

(Membrii Divanului cunoscuți)

XIV.

Samurcaș scrie mulțumind, că a fost menținut în aceași funcție la Craiova, deși denumirea de caimacam se desființează.

Monseigneur

Connaissant que c'est mon devoir d'offrir pour toujours mes très humbles services à votre Ex. sans doute je ne manquerai pas, et je suis attantif de faire tout mon possible, dans chaque occasion de vous montrer que je suis attaché eternellement à votre Ex, en vous suppliant, Mon Général de ne vous être pas derangé, de tout ce que j'ose prendre la libérté de vous importuner si souvent par mes lettres, et par mes prieres.

Hier j'ai eu l'honneur de me rejouir par la voie de son Ex. le Général Hisayoff qui m'a annoncé tout ce que votre Ex. lui a écrit : que je serai occupé au même fonction dont je me trouvais employé, et que le nom de caymaquant soit suprimé à Crayowa; j'avoue que la presente recompence meritte plus que mes services et je l'embrasse comme un present et un fait de votre seulle et naturelle bienveillance. En consequence j'ai connu clairemen votre chere bonté et votre equitable justice, et la delicatesse de la critique de votre héroique naturel le quel m'oblige infiniment de rendre mes très humbles obligations, et de vous prouver la

joie de mon ame, pour m'avoir fait l'honneur de m'admettre sous les ailes de Votre Ex. et comblé de vos bienfaits et ne souffrant pas de m'abandonner aux ingrates dispositions de ceux que se comportent injustement contre moi. En éffet pour tout cela en avouant ma reconnaissance, j'ose supplier votre Ex. très humblement, de me permettre de posseder vos bonnes graces et vos bienfaits et de me trouver dorénavant sous les ospices de votre Ex. et je serai pour tout ma vie de votre Ex. votre très humble et très obeissant serviteur

Constantin Samourcas

Crayove
le 26 Avril 1808

XIV.

Constantin Samurcaș, Dimitrie Bibescu, Corniță Brăiloiu, Dumitru Brăiloiu, Ion Vlădoianu, Constantin Haralambie, Constantin Otetelișeanu Gheorghe Argentoianu(sic) loan Gănescu, Ștefan Jianu paharnic, Gheorghe Socoteanu, Barbu Socoteanu, Constantin Buzescu, Drăghici Băbeanu, Demetru Culuc, Nicolae Brăiloiu, Barbu Viișoreanu și Constantin Otetelișanu urează bun venit generalului Cușnicov în București. Promit îndeplinirea tuturor cererilor Rușilor și cer cu insistență ca Divanul de Craiova să nu depindă de cel din București, după cum s'a procedat sub cealaltă ocupație rusească cât și cea austriacă.

Notre General.

Nous autres du Dyvan, et de la ville de Crayove et des ses cinq Districs les trés humbles serviteurs de V. E. aprenant votre heureuse arrivée à Boukarest, en sommes charmé de joie, puisque nous obtenons en la personne de V. E. le plus sage, le plus humain et le plus juste Gouverneur et president, lequel Sa Majesté nôtre Souverain, nous a fait la grace à nous le donner. C'est pourquoi selon la permission et la clemence de V. E. vienent presentement quatre Boyars du Divan de la part de tout le corps des Boyars de Crayove et des ses cinq Districts savoir, le Loghofet Bibeskou, le Kloutzer Brayloy, le Kloutzer Vladoyan, et le Kloutzer Haralamby, pour feliciter votre Ex. et à nous faire nos très humbles instances pour les droits et les prerogatives de notre malheureuse et très agitée pauvre patrie, et pour tout ce qu'il est necessaire pour la conservation de la justice et du bon

ordre des habitans selon les ordonnences et les instructions equi tables de V. E. C'est pourquoi nous supplions très humblement V. E. à avoir l'indulgence, pour que nous soions exçaucé par ces Boyards envoyés, puisque toutes nos prières concurent à la conservation des droits et de la justice des malheureux habit ans de notre patrie. Nous nous engageons par la presente et nous nous entredonnons comme des gages, que nous observerons ponctuelement toutes les equitables instructions, et les ordres de V. E. et en cas de manquer aux susdits engagements, d'étre responsables par nôtre honneur, et par tout ce que nous possedons de même tous les ispravniks, et autres employés s'engagent aussi, qu'en cas qu'ils manquassent à leurs devoir, et qu'ils commetassent quelqu'abus, ou tout autre desordre, pour tous cela promettons nous du Divan, que nous fairons la plus exacte requsition et par des preuves incontestables, nous donnerons toûjours le raport le plus exacte à V. E. afin pour se punir un tel convenablement, et servir d'exemple à des autres. Enfin nous repetons nos instances pour que V. E. aye la compassion de ne souffrir pas, que le Divan d'ici ne depande que des ordres de V. E. comme aux tems des autres epoques, pendant que ces pays se trouvoient sous la domination souverain de Sa Majesté vôtre Empereur de toutes les Russies, même dans le tems de l'epoque autrichienne, quand ce Divan dependoit du seul president qu'il se trouvoit, du quel il recevoit toutes les ordres immediatement, comme presentement nous avons V. E. selon le bienveillence de notre puissant Souverain nous la supplions donc de ne nous abandonner pas, à la dependence du Divan de Boukarest, de plus enfin, comme V. E. misericordieuse le trouvera le plus à propos.

De votre Excellence les très humbles et les très obeissants serviteurs.

Constantin Samurcas, Dimitrios Bibesco, Cornitza Brayloy, Demettre Brayloy, Jean Vladoyan, Constantin Haralamby, Constantin D' Ottettelisan, George Argentoian [sic], Jean Ganesko, Etien Zian paharnic, George Socotan, Barbo Socotan, Constantin Busesko, Draghizan Boban, Demettre Koulouk, Gheorghe Jianu, Jean Ghimpetzan, Nicolae Brayloy, Barbe Viychoian, Constantin Otetelichan.

XV.

Divanul Valachiei trimite generalului Cușnicov reclamațiunile primite contra lui Samurcaș.

26 Mai 1808

Către Extelența Sa Dom. sfetnic de taină senator și prezedent Divanului Moldovei și Valahii cavaler de multe feluri de ordine Serghiu Cușnicov

Dela Divanul Prințipatului Valahii

Cu cinste priimind Divanul predlojănie Ex. tale ale acesti luni am văzut cererea ce ni să face ca să trimitem Ex. tale jalbile care s'au dat asupra d-lui logofătului Samurcaș, și iată că osebit din jalba d-lor boerilor Craiovei ce s'au trimis mai nainte Ex. tale la Iași, trimitem și acum șapte înștiințări în copie metafrasite, tot ale d-lor boerilor Craiovei, cari ni s'au trimis după vremi și ale cărora originale se află aici precum și unii dintr'acești boeri să află acum aici. Noi în puterea celor coprinzătoare într'aceste înștințări, avem cinste să trimitem Ex. tale, acum când ni s'au făcut de către Ex. ta o acest fel de cerere copiile lor, iar de vor fi adevărate faptele de care să face arătare în înștințări ori nu aceasta are să să dovedească la cercetarea ce va face comisiea cea pentru acest sfărșit orănduită.

Dositei al Ungro-Vlahiei, Iosif Arges
Costan. Filipescu Barb. Vacarescu ș. a.

Inființarea eparhiei Chișinăului și Hotinului—1813

ACTE[1]

Mitropolitul și Exarh Gavriil intervine ca slujitorii bisericești să fie bine tratați către „Exelența sa Gubernator Basarabiei, lucrători sfetnic de Stat și cavaler, Scarlat Sturza".

Soobșcenie.

Tagma ce duhovnicească la toati neamurile are o deosăbită ocrotire și diiafendipsire dela stâpânire, iar mai ales în pravoslavnica înpărații a Rosiei, unde după cele pre milostive porunci a pre bini credincioșilor Monarhi nu numai că este slobodă de toate dările și havalelile de obște a pământului atât preoții, diaconii și țărcovnicii cât și văduvile lor și copii ce rămân după răposare lor, ci încă și de alti miluiri să învrednicesc.

1. Vezi nr. 2 al revistei, pag. 31.

Urmând aceștii împărătești milostiviri și într'alte țări unde au intrat oștile Rosiei, tagma ce bisericească pravoslavnică totdiauna au fost ocrotită și slobodă precum s'au putut de havalelele obștii, de care milă s'au împărtășit și tagma ce duhovnicească pravoslavnică din țara Moldovii în toati războaiele celi de mai înainte cum și în războiul trecut după milostivire Prea blagocestivului Impărat Alexandru, măcar că mai la urmă, când au început a eși oștile împărătești din Moldova după închierea păcii, Divanul Moldovii, părăsind a asculta poruncile comandirilor rosienești au dat voe, prin cumpătu deregătorilor de pi la ținuturi și ocolașilor încă și vornicilor di pin sate, să tragă la havalelile celi de obște pi preuți și pi toți cii bisericești, luându-le carăli la podvoadărituri și dându-le oșteni pi la cfarteri și altele, de care urmări și acum când locurile dincoace de Prut s'au stăpânit de Impărăția Rosiei nu să părăsăsc, dregătorii și moșnașii și lăcuitorii a-i supăra, iară mai ales orândatorii ce țin moșii în arândă asuprind pe tagma bisăriciască ce pravoslavnica unii cu podvădărituri și cu cfartiriuri, iară alții cu dejmuiri și cu alte nedrepte cereri, ocărându-i, globindu-i ba și bătându-i, de cari supărări nu încetează a veni către noi și către decasterie cu feliuri de jalobe preoții, diaconii și țărcovnicii precum și văduvile priutese, că le supără necontenit lălăcuitorii a purta împreună havalele de obște. Fiind dar că supt stăpânire pre blagocestivului Monarh Alexandru Pavlovici a toată Rosie, toată tagma bisericească este slobodă de aseminea havalele, de cfartiruiri și alte greutăți de obște, mi să pare că să cuvine mai cu deadins acum a mângăia și a ocroti parte bisericească în această provinție de nou împreunată cu mărime împărății Rosiei ca să poată simți pravoslavnica bisărică, căzuta Diafendeosire, iară slujitorii ei prețul și bunătate prea blagocestivului și prea milostivului Stăpânitorului său. Drept aceea fiindcă ocărmuirea acestii provinții esti încredințată înțe(le)pții povățuiri a Exelenții Voastre, noi, după cuviință, întoarcim jalubile bisăricei și ale slujitorilor ei către evlavia Exelenței Tale, adăogând și a noastră ce cu sirguință poftire ca să bini voești a da poruncă tuturor dregătorilor de opște precum și moșinenilor iară mai ales orândatorilor cum și lăcuitorilor și vornicilor de pe la sate, ca de acum înainte să nu superi întru nimică pi cii din tagma bisăricească, nici pe văduvile lor, nici pe copii lor avându ei deosăbită slujbă și răspundire la ce

8) *O vale care se îndreaptă spre Nistru, la Malovata.*

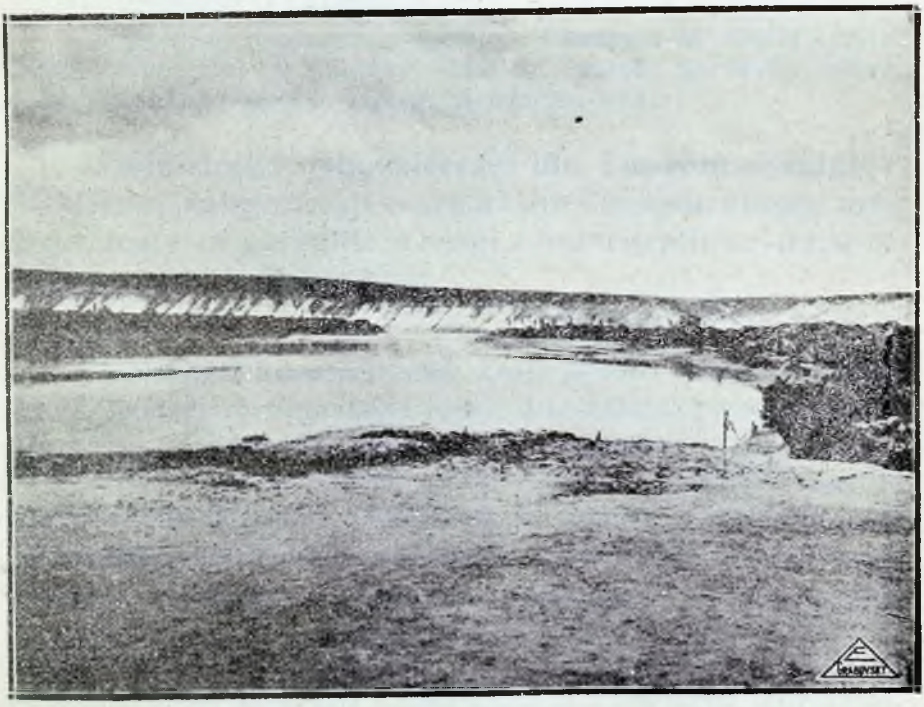

9) *Meandrul Nistrului la Malovata (Jud. Orhei).*

Colecția „Arhivele Basarabiei".

duhovnicească ocărmuire, iară încât atârnă către moșinenii, pe a cărora moșii lăcuesc și să hrănesc și slujăsc la bisărici preuții și cialanți slujitori bisăricești, la acest punct, dacă nu s'a socoti mai mult a-i diafendeosi, macar să se urmeze după ponturile ci s'au dat dela Divanu Moldavvii la 1811 pela toți ispravnicii. Pentru căre să bine voiți Exelențiea Voastră a da poroncitoare cărți tuturor deopște că dacă și după aciastă să va arăta cineva asupritori celor bisăricești, apoi va căde în răspundire după ocazurile împărătești.

Noi nădăjduim că pravoslovnica bisărică și slujitorii ei, vor cunoaști supt ipochimenul Exelenții Voastre, pi cel adevărat al său ocrotitoriu și împlinitoriu voinții a pre milostivului împărat Alexandru Pavlovici a toată Rosie, și, odihnindu-să supt schipetrul stăpânirei prea blagocestivului împărat Alexandru, vor da totdeauna laudă bunului Dumnezeu și mulțămire evlavii Exelenții Voastre și la toată slăvita familie a Exelenții Voastre întreagă sănătate și căștigarea a toată fericirea, sânt totdeauna cu deosebit respect.

Nr. 1029
1812 Octombrie 17 Chișinău

Conceptul în românește, corectat de Mitropolit, se află în Arhiva Consiliului eparhial din Chișinău, dosar nr. 224 1812, fila 36-38. Intreg acest text a fost tradus în ruseşte, ibidem, fila 40-41

Administrația duhovnicească din Tiraspol comunică Dicasteriei duhovnicești exarhală din Chișinău despre măsurile luate în parohiile acestei administrații, ce trece la noua eparhie a Chișinăului.

Raport.

Consistorul Duhovnicesc din Ecaterinoslav, în urma ordinului din trecutul 25 Septembrie primit dela Sfântul Sinod de către Innalt Prea Sfințitul Iov, Arhiepiscopul Ecaterinoslavului, Hersonului și Tauricului și cavaler, cu un exemplar din înaltul ucaz a Maiestății Sale Imperiale, întocmit la 11 August în baza referatului Sfântului Sinod, despre înființarea unei eparhii în provincia Basarabiei cu numele a Chișinului și Hotinului și despre trecerea la această eparhie din eparhia Ecaterinoslavului a bisericilor dintre Bug și Nistru, din orașe și sate depe întindereă șesului Oceacov. In ordinul primit la această Administrație la 3 Noembrie între altele

se ordonă: 1, bisericile dintre Bug și Nistru, aflătoare cum se arată în sus menționatul referat, sunt în orașele: Tiraspol cu județul, Dubăsari, Odesa și Oceacov și în unele sate o parte în Herson și o parte la Olviopol. De aceea, li s'a făcut cunoscut bisericilor, preoților și slujitorilor bisericești, ce's sub administrația eparhiei noi a Chișinăului căreia sunt alipite, ca cu toate chestiunile să se adreseze la Exarhul sfântului Sinod, Innalt Prea Sfințitul Mitropolit Gavriil al Chișinăului și Hotinului și cavaler și la Dicasteria Exarhicească din Chișinău.—2, Toate acele biserici cât și preoții și slujitorii bisericești se scot din eparhia Ecaterinoslavului și dosarele și vedomostiile să se trimită la acea Dicasterie pe lângă rapoarte în cel mai scurt timp, iar Consistorului Duhovnicesc din Ecaterinoslav să raporteze toți clericii despre expedierea dosarelor și vedemostiilor.—3, La slujbele bisericești să se pomeniască numele Arhiereului eparhial, Innalt Prea Sfințitul Mitropolit Gavriil, după rânduiala bisericească.—4, Să se trimită vedomostiile nominale ale bisericilor și clericilor ce vor trece în eparhia Chișinăului, Consistorului său Duhovnicesc, cu arătărea copiilor acelor clerici, cari copii sunt pe lângă ei și cari învață în seminar, și anii lor.

Și în îndeplinirea ucazului Măriei sale Impăratului, administrația lor duhovnicească și toți clericii trec în eparhia Chișinăului.

Pentru cele mai sus scrise și executarc s'a dat ordin protopopilor să întocmiască un tablou pespre biserici și clerici—copiii lor de sexul bărbătesc și cari învață la seminar, cu arătarea anilor lor—tabloul să se trimită cu raport la Consistorul Duhovnicesc din Ecaterinoslav [și s'a trimis]. Despre aceasta, Administrația Duhovnicească din Tiraspol cu onoare raportează Dicasteriei Duhovnicești Chișinău, comunicând totodată că unii clerici din această Administrație n'au prezentat pe anul trecut 1812 registrele mitricale, formularele de serviciu și alte hârtii urgente și pe anul 1813 registrele de cei spovediți, din cauza boalei molipsitoare în județul Tiraspol, ele încă n'au fost prezentate la acea Administrație, iar după a lor prezentare, ordinul va fi executat îndată.

Protoiereu Sofronie Trigorov
Membru Preot Ioan Iacubovschi
Copist Voscaboinicov

Nr. 416
18 Noembrie 1813
Ibidem, dosar nr. 526, fila 43 - 44, în l. rusă.

Arhiepiscopul Iovv al Ecaterinoslavului scrie Mitropolitului Gavriil de măsurile ce a luat în legătură cu înființarea eparhiei Chișinăului și Hotinului.

Innalt Prea Sfințite Stăpâne
Milostive Arhipăstor și Părinte,

Spre împlinirea ordinului ce-am primit la 20 Octombrie dela Preasfântul îndreptătorul Sinod, care a urmat prea înnaltei porunci în numele Majestății Sale Împăratului, dată pe referatul prezentat de Preasfântul Sinod, despre înființarea în provincia Basarabiei a unei eparhii cu denumirea de a Chișinăului și Hotinului, și despre trecerea la ea a unor biserici aflate între Bug și Nistru, acum s'a ordonat din Consistorul Ecaterinoslavului duhovnicești lor Dicasterii din Herson, Tiraspol, Olviopol, asemenea și protopopului orașului Odesa, protoiereul Ioan Voronici, ca ei, făcând cunoscut clericilor acelor biserici pentru trecerea lor în păstorirea Innalt Prea Sfinției Voastre și trimițând lucrările privitoare la ele și viedomostile către Dicasteria Chișinăului cu inventare pelângă rapoarte, le-am poruncit ca în toate slujbele bisericești, la ectenii și alte locuri, să pomeniască numele Innalt Prea Sfinției Voastre, după rânduiala bisericească și pentru toate chestiunile să se adreseze către Innalt Prea Sfinția Voastră și Dicasteriei, iar după aceasta întocmind despre ele tablourile respective, să le prezinte Consistorului imediat; după primirea acestora și despre lucrările existente în Consistoriu, viedomoste, spițele neamului și cărți mitricale, vor fi trimise în acea Dicasterie.

Despre care, făcând cunoscut Innalt Prea Sfinției Voastre cu adevărat înnalt respectul meu către persoana Voastră, am onoare a fi cu aceeaș supunere și a mă numì al Innalt Prea Sfinției Voastre, Preamilostivule Arhipăstor și Părinte, prea plecată slugă și rugător către Dumnezeu.

Iovv Arhiepiscopul Ecaterinoslavului.

Nr. 2.812
23 Octombrie 1813
Ecaterinoslav

Rezoluția pusă de Gavriil, tot în limba rusă, și scrisă pe o foaie deosebită, e aceasta:

„Pe baza referatului Preasfântului îndreptătorului Sinod, întărit în ziua de 21 August, acest an, despre alipirea bisericilor

dintre Bug şi Nistru, aflătoare în eparhia Ecaterinoslavului, la noua înfiinţata eparhie a Chişinăului, încredinţată nouă, să se considere clerul aflător în aceste biserici şi poporenii în păstoria noastră, şi plângerile înnaintate de ei să se primiască şi după regulă să se lucreze şi să se hotărască. De asemeni, conducerea acelui cler, din toate privinţele să se facă pe baza legii; iar după primirea tablourilor sus menţionate dela blagocinii şi protopopii de acolo, să ni se refere.

Gavriil, Exarh Mitropolit al Chişinăului şi Hotinului".

Adresa originală a arhiepiscopului Iovv se află în arhiva Consiliului eparhial din Chişinău, dosar nr. 526 fila 10, iar pe fila următoare, 11, e scrisă rezoluţia mitropolitului Gavriil.

Mitropolitul Gavril roagă pe generalul Garting, conducătorul Basarabiei, să treacă mănăstirea Căpriana la casa arhierească.

Escelenţa Voastră,

Milostive Domn,

Din numărul celor una sută exemplare, ce mi s'au trimis pe lângă ordinul Preasfântului Indreptătorului Sinod, din referatul Sinodal, Preaînalt întărit la 21 August, a anului curent 1813, despre înfiinţarea unei eparhii sub numele de a Chişinăului şi Hotinului, în provincia Basarabiei, nou alăturată dela Poartă la Imperiul Rus, un asemenea exemplar în traducerea în moldoveneşte, îl înaintez D-voastre pelângă aceasta, spre cunoştinţă.

Şi cum prin acest referat înnalt întărit mănăstirea Adormirea din Căpriana, ce se află aproape de Chişinău şi-i închinată mănăstirei depeste graniţă Zograful din Atos, cu moşiile ei este destinată pentru întreţinerea Casei arhiereşti locale, şi (datoare) a trimite către acea mănăstire a Zografului un ajutor anual, aşa numit embatic, câte 1500 leva, am onoare a vă rugă respectuos, Milostive Domn, ca, pentru această alăturare a mănăstirei Căpriana cu moşiile ei la casa locală arhierească, să puneţi în cunoştinţă, prin cine veţi găsi de cuviinţă menţionata mănăstire de peste graniţă a Zografului şi apoi să nu o lăsaţi fără înştiinţare, că prin aceasta (măsură) ea nu numai că nu pierde nimic, ci rămâne pe totdeauna garantată atât că va primi anual 1500 leva embatic cât şi încredin-

ţată că mănăstirea Căpriana va fi adusă în bună stare şi regulă, şi ca urmare a acestora, acea mănăstire Zograf să numească din partea ei un om de bună nădejde cu cuvenită procură pentru a primi în fiecare an numitul embatic, începând cu data dela anul 1814.

În celelalte, cu adevărat respect şi devotament (sunt) către D-voastră, Milostive Domn, al Escelenţei Voastre, Milostive Domn.

Nr. 1706
1813 N embrie 6
Chişinău [1]

Conceptul e autograf al mitropolitului Gavriil, şi se află în ar hiva Consiliului eparhial dosar nr. 526/1813 fila 12.

1. Inaintea numelui Chişinău, e scris un cuvânt prescurtat care s'ar puteà ceti „Blagos.", ceeace în traducere ar însemnà „Blagoslovitul Chişinău".

Mitropolitul Gavriil porunceşte Dicasteriei exarhiaşti să ia cuvenitele măsuri în legătură cu înfiinţarea noei eparhii a Chişinăului şi Hotinului.

Nr. 1711.

Către Exarhiceasca noastră Dicasterie din Chişinău.

Alăturând la aceasta ordinul ce am primit Noi dela Preasfântul îndreptătorul Sinod al întregii Rusii, dela 25 Septembrie trecut, şi pe lângă el una sută exemplare din referatul prezentat de Preasfântul şi îndreptătorul Sinod şi întărit cu Prea înnaltul ordin al Majestăţii Sale Imperiale din 21 August, despre înfiinţarea unei Eparhii, în Provincia Basarabiei, cu denumirea a Chişinăului şi Hotinului, *Poruncim*:

1) Vremelnica Exarhiceasca Dicasterie, înfiinţată de Noi în oraşul Chişinău, după prealabila aprobare a autorităţilor superioare, se va chemà în viitor şi pe totdeauna „Exarhiceasca Dicasterie a Chişinăului" şi să se conducă în executarea lucrărilor după Pravilele Sfinţilor Părinţi ai Bisericii Ortodoxe de Răsărit, după Regulamentul Duhovnicesc al întregii Rusii, ordinele Preasfântului Sinod şi după ale noastre dispoziţii şi rezoluţii; şi totaşa (să se conducă) şi catedra arhierească, Soborul şi Seminarul care se numesc ale Chişinăului.

2) Despre această poruncă a Majestăţii sale Imperiale, dată pe referatul Preasfântului Sinod, să se facă cunoscut clerului din

întreaga provincie a Basarabiei: cinului călugăresc, prin starețiii mănăstirilor, iar clerului alb (de mir) prin protopopi, cărora să li se trimită câte un exemplar din referatul înnalt întărit.

Să se traducă în limba moldovenească, și să să se porunciască, odată cu aceasta, ca după primire, să se înalțe în toate bisericile Tedeum de mulțămire către Dumnezeu, care a mișcat inima Evlaviosului Monarh spre întărirea propunerei bune și folositoare pentru biserica locală și slujitorii ei, cu cântări de „mulți ani trăiască": Impăratului Stăpânitor și Augustei Familii și Preasfântului Sinod și cu pronunțarea titlului Nostru, cu adaosul numelui al Chișinăului și Hotinului, cuvinte care să se întrebuințeze în viitor în toate locurile unde-i de trebuință, în sfintele slujbe și în lucrări.

3) Să se pregătiască în numele Nostru o adresă către Escelența sa Domnul Inginer Ivan Marcovici Garting, General Maior, conducătorul militar și civil al acestei provincii, Cavaler, anexânduse și optsprezece exemplare din referatul Prea înnalt întărit cu cererea ca să binevoiască a face știut tuturor șefilor militari, civili și ai zemstvei, cari se află în cetăți, orașe, și județele acestei provincii, ordinul Măriei Sale Impăratului și cuprinsul lui, pentru cuvenita considerațiune față de Biserică și slujitorii ei.

4) Acest ordin al Preasfântului Sinod și cinci exemplare din referatul Preasfântului Sinon, înnalt întărit de Majestatea Sa Impăratul pentru înființarea eparhiei Chișinăului și Hotinului, se va păstră în arhiva despre înființarea acestei eparhii, pentru informații și călăuzire în cazuri de trebuință; despre altele ce vor mai fi necessre, Noi vom da cuvenitele dispoziții în viitor.

In sfârșit, despre primirea ordinului și despre împlinirea ce urmează a i se da, se va alcătui un raport către Preasfântul îndreptătorul Sinod și a-l prezentă pentru iscălire. 1813, Octombrie 28.

Pe original „Gavriil Mitropolitul Chișinăului și Hotinului și Exarh".

Această copie, certificată de diaconul Petru Loncicovschi, se află în rușește, în Arhiva Consiliului eparhial, dosar nr. 526/1813, fila 1.

Const. N. Tomescu.

Schiță istorică
asupra hotarelor Basarabiei.

de *Ioan C. Băcilă*

a) Hotarul de miazăzi.

Teritorul cuprins între Nistru și Prut care făcea parte din Moldova și în anul 1812 a fost luat de Ruși, primește titlul oficial de Basarabia.

In această parte a Moldovei răsăritene s'au petrecut multe schimbări de hotar pe care caut să le schițez.

In timpul lui Roman Mușat 1391—1394 hotarele Moldovei ajung până la Marea Neagră și el este cel dintâi Domn moldovean care se intitulează «Domn al țerei Moldovei dela munte până la Mare», Urmașul său Alexandru cel Bun stăpânea cele două cetăți sudice. Chilia și Cetatea Albă.

Mai înainte însă de a fi în stăpânirea lui Alexandru cel Bun această cetate, Chilia se găsea în mâinile genovezilor, apoi în stăpânirea lui Mircea (1403) și înainte de moartea lui Mircea-cel-Bătrân, era a Moldovei, dar Vlad Dracul o ia înapi.

Sub Petru Vodă, fiul lui Alexandru cel-Bun și predecesorul lui Bogdan II, Chilia este dăruită Ungurilor pentru a se menține pe tron (1448), cari la rândul lor o dau lui Dan II, Domnul Munteniei. Bogdan II, tatăl lui Ștefan cel Mare, a respectat Chilia, și numai în 1465 ianuarie 26, ea cade în mâna pârcălabilor lui Ștefan cel Mare, Isaia și Buhtea. Dar această stăpânire a lui Ștefan cel Mare n'a ținut mult, că în anul 1482, Chilia și Cetatea Albă a căzut în mâinile Turcilor. Căderea acestor cetăți a fost o lovitură economică și Moldovei și Poloniei; prin Cetatea Albă trecea drumul comercial, cel mare spre Oceacov, și în timpul lui Cazimir se încărcau aici grânele din Podolia tocmai pentru Cipru. O știre din timpul când aceste două cetăți căzuseră în stăpânirea Turcilor spune «astăzi noi transportăm aici la păgâni numai doar șindrilă, și nici chiar aceia, nu fără a ni pune viața în cumpănă». Drumul moldovenesc pleca din Leopole din Galiția, prin Buczacz, Skalazinkov, vârful apelor Uszica, Dzwan, Ruszawa, apoi prin Moldova sau prin câmpiile țărmului Nistrului, la Oceacov în Tartaria[1]). In

1) *Columna lui Traian 1870* No. 50

urma luării acestor cetăți, unde Turcii fac o raiă, se întări Lăpușna, iar pârcălabul de hotar se așeză la Ciubărciu. Raiaua Chiliei se întindea după hărțile lui Bauer, Schutz și Schmid, între Dunăre, Valul lui Traian de jos, râul Iașbunar și Cogâlnac și Nistru. In tratatul încheiat în anul 1503 între Turci, Poloni și Unguri, se prevedea că Domnul Moldovei renunță la Chilia și Cetatea Albă cu toate dependințele lor, și din timpul lui Ștefan cel Mare erau Turci în Bugeagul din josul Basarabiei, iar în timpul lui Petru Rareș, straja stătea la Tighina[1]). Această situație era respectată până în anul 1538 când Petru Rareș căută să întregească vechile hotare ale Moldovei. Dar expediția lui n'are reușită și aduce ca urmare luarea unei jumătăți din Basarabia sudică de la Prut până la Nistru și latura dela nordul Dunărei și așezarea unui Sangiac. Acum satele sau târgurile, Maiacul, Ciubărciul, Căușanii și cu tot ținutul până în cursul Bâcului au trecut sub Turci. Tighina se prefăcu în Bender care se mărginea între râurile Botna și Bâcu, și pârcălabia moldovenească dela Ciubărciu se confundă cu cea dela Soroca [2]). In anul 1538 Soliman uni Tighina cu raiaua Chiliei și Cetății Albe, și cum jumătate din Basarabia era în mâinile Turcilor, se credea că aici se va înființa al 3 pașalâc, pe lângă cel din Buda și cel din Timișoara. Cuprinsul lui era deci tot din ocupațiuni turcești, Chilia, Cetatea Albă, Benderul, Oceacovul de pe Nipru, Dobrogea cu Oblucița, Isaccea, Tulcea și Babadac, Ciubărciul basarabean, Renii, Galații, Lăpușna și Codrul Chigheciului [3]). Pela anul 1538—1540 a fost ocupat și Orheiul, dar în anul 1541 Sultanul ar fi vrut să restitue Benderul, dar să i să plătească suma de 10.000 zloți, prețul zidirei[4]). In anul 1538 se dă și indicațiuni asupra acestui hotar, care era hotarul lui Ferhad Ceauș. Delimitarea lui era aceasta: „linia plecând din malul Bâcului, ar merge spre vadul Iurdii pentru a trece de acolo la Geamene și dela Geamene la Feriste Iurdii, și suindu-se de acolo la punctul Alarica, ar merge sub dealurile vechiului Behan, pentru ca să ajungă la sălașele Românilor din Botna și Medemieli. Ea s'ar prelungi apoi la Ciatal-Iosuf pentru a se îndrepta pe urmă spre izvorul

1) N. Iorga. *Istoria lui Mihai Viteazul* pg. 34—35.
2) Se zice că raiaua Benderului ar fi avut 12 sate.
3) N. Iorga. *Chestiunea Dunării* pg. 180.
4) N. Iorga. *Istoria armatei românești* I, pg. 275, 278

Babagî; de acolo spre Bosine și dealungul drumului celui mare ce vine din Akkerman, ce-l lasă la dreapta, la dealul dela Isvorul Pârcălabului. Ar urma de acolo către lacul Vocurdina, trecând după Botna și Cabarnica spre a ajunge la Nistru" [1]). Avem deci o urcare a hotarului dela Chilia și Cetatea Albă la Ciubărciu și apoi la Soroca. In anul 1540—41 boerii lui Alexandru Cornea se mișcă și se plâng regelui polon că Ștefan Lăcustă a voit să dea țara Turcilor. „Voia să dea tot țărmul dela Dunăre până în munte, precum și Nistrul tot" [2]) Tot odată ei amenință pe Ștefan Lăcustă: „Dacă nu vei căpăta înapoi acea parte a țării ce a luat-o Turcul și nu te vei împotrivi aceluia ca s'o unești cu oblăduirea ta, să fii încredințat că, înfățișindu-se un al treilea dușman, ori care ar fi, care să râvnească Domnia, vom trece la dânsul și nu te vom mai privi ca Domn"). Urmașul lui Ștefan Lăcustă, Cornea, fiul lui Bogdan Vodă, a făcut o năvălire asupra Tighinei și asupra Cetății Albe, ca s'o scape de sub Turci, nealegându-se decât cu oile ce a furat, destinate hranei Ienicerilor.

Un martor contimporan cu Petru Rareș spune că Domnul și boierii „nu pot suferi cu nici un chip că li s'a furat partea cea mai frumoasă a Moldovei". Petru Rareș deși luase înapoi Moldova dela Sultan, țara era tot ciuntită, a rămas tot delimitarea din anul 1538. Nedându-i-se Tighina de Turci, el zidi în anul 1542 Soroca. Un suflet de aventurier, Ioan Despot Vodă, el care visa o împărăție romană în părțile Daciei, caută să câștige pământurile pierdute, Chilia, Cetatea Albă și Tighina, dar în zădar. Un scriitor apusean, Verancich spune că Sultanul Soliman „a ocupat partea acea din Moldova care se întinde dela râul Prut până la râul Nistru și a alipit-o la Cetatea Albă, pentru că e și îmbelșugată în turme și folositoare pentru a stăpâni Moldova totdeauna[3]) In anul 1539 găsim acum un sangiac la Cetatea Albă, și în 1541 la Chilia era sangiac Malcoci-Oglu. Domnii de mai târziu cu toți doriau să recapete partea din țara luată de Turci; Alexandru Cornea, Petru Rareș, Despot Vodă, Aron Vodă, Gaspar Grațiani, toți do-

1) N. Iorga. *Basarabia noastră.* pg. 36.

2) N. Iorga. *Basarabia noastră,* pg. 36—37. *Letopisețele Moldovei* III, pg. 481.

3)N. Iorga, *Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe* pg. 189 și nota 4.

riau „Țara Moldovei cu Nistru să-i fie hotar, și Bugeacul cu toate cetățile tot a Moldovei să fie". O redacție rusească spune că hotarele Moldovei după vechile ei drepturi sunt acele formate de Nistru cu Camenița, Bender cu teritorul Bugeacului; și cronicarul Miron Costin ne amintește de hotarele trunchiate ale Moldovei sudice „în gios pe Bâc, pe marginea țărei, până în țărmurile Nistrului, la sat la Davida, la hotarul țărei". In timpul lui Alexandru Vodă, fiul lui Iliaș, pela 1620—21 atunci s'ar fi luat Renii cu câteva sate, cari mai înainte se țineau de ocolul Galaților, și trecute la Ismail, al căror venit era închinat mormântului lui Mohamed [1]). Mai târziu după ce Tătarii s'au așezat în Bugeac, au spus că nu pot încăpea în hotarele dintre Dunăre și hotarul lui Halil Pașa; și cum în această parte satele erau pustii, ei au găsit cu cale să le ocupe că nu supără pe nimeni. Astfel hotarul a fost călcat. Sub Mihail Racoviță această călcare a fost recunoscută, Tătari căpătase o fășie din Moldova „dela hotarul lui Halil Pașa și până la Nistru" o fășie de pământ moldovean lungă de 32 ceasuri și lată de 2 [2]). Aceasta o sprijinea și Geaun Mârza, dar Tătarii încet, se întind în paguba Moldovei. In timpul lui Grigore Ghica (1727) în urma unei răscoale a Tătarilor, el dobândi rectificarea hotaru lui nu numai dinspre Bender, dar și spre Bugeac [3]). A rămas tot hotarul lui Halil Pașa lung de 32 ceasuri și lat de două. De această rectificare nu s'a bucurat mult timp, pentru că în anul 1729 s'a revenit tot la starea de mai înainte, în schimb Tătarii să dea două dări: alămul și ușurul. Dimitrie Cantemir spune: „Astăzi marginea Moldovei o formează Prutul dela gura sa până în satul Traian, iar de aici Valul lui Traian care e dus prin apa Botnei, și în linie

---

1) *Letopisețele Moldovei* I. Miron Costin pg. 283.

2) N. Iorga, *Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe* pg. 246 - 247.

3) *Letopisețele Moldovei* III. Amiras. pg. 166. „o parte din locul Moldovei o împresuraseră de vre-o 30 de ani, și altă parte era împresurată de Benderlii, care nici un Domn n'au putut să-i desbată, eară Grigore Vodă au scos haținerifu dela împărăție și cu mare luptă i-au ajutat și Dumnezeu, și au desbătut și locul acela și l'au lipit la hotarul Moldovei, *hotârându-l cu semne pe hotarul vechiu a lui Halil Pașa;* și cu mijlocirea Hanului i-au și mutat pre Tătari, dându-le loc de ședermai gios de unde intrase ei, mai gios cale de două ceasuri în curme zișu și 32 ceasuri în lung".

dreaptă până la gura Bâcului, unde aceasta se varsă în Nistru, și râul Botna pe jumătate este a Tătarilor din Bugeac [1]).

Prin tratatul încheiat la 1711 între Dumitrașcu Vodă Cantemir și Țarul Rusiei se prevedea ca Moldova să aibă hotar Nistrul, iar Bugeacul și toate cetățile să fie ale Moldovei[2]), dar Țarul fiind învins hotarele rămân tot ca mai înainte. Cu toată această îngustare a hotarului răsăritean al Moldovei, se găsesc în timpul lui Grigore Matei Ghica (1730) boeri să dea Tătarilor „țara din Prut încolo să fie loc tătăresc numai să le isprăvească acest lucru pe voia lor, să și ridice Domn dintre dânșii pre cine ori socoti ei[3]). După un an ori doi, Grigore Matei Ghica avea o judecată cu Tătarii la Tighina, pe lângă banii pe care i-a dat, Tătarii „au mai luat o bucată de loc de a Moldovei din hotarul cel vechiu, cale de un ceas" [4]). În timpul războiului dintre Turci și Ruși care se isprăvește cu pacea dela Cuciuc-Cainargi, se întrevedea că o să se dea independența Tătarilor cu cetățile turcești din Crimea și Bugeac, dar boerii moldoveni spuneau că vechile hotare ale Moldovei au fost Nistru și Dunărea deci erau ale Moldovei cetățile Tighina, Ismailul, Hotinul, Cetatea Albă și Chilia[5]).

Incheindu-se pacea dela Cuciuc—Cainargi, se prevedea în art XVI ca Rusia să dea Porței, Basarabia toată cu orașele Cetatea Albă, Chilia, Ismailul cu satele, cu târgurile și cu tot ce cuprinde această provincie [6]). Prin pacea dela Belgrad limitele Tătarilor spre Moldova erau dela Prut până la orașul Zegurlika pe Nistru [7]). După harta lui Rigas, hotarul Bugeacului despre ținutul Chișinăului pornea dela Orac—Mârza, ceva la apus de obârșia râului Valea—Strâmbă, unde se întâlneau ținuturile Fălciu și Chișinău cu Tătarii, trece spre răsărit pe la Caracuză, pe supt Farlădan, pe la Cara-Mârza ce remâne în Moldova se ri-

1) *Letop. Mold.* II. I. Neculce pg. 306.

2) Dimitrie Cantemir. *Descrierea Moldovei.* ed. Acad. Române pg. 4—5.

3) op. c. pg. 369

4) op. c. pg. 370.

5) N. Iorga. *Studii istorice asupra Chiliei și Cetății Albe* pg. 251 și nota 1.

6) D. Sturdza. *Acte și documente relativ la renașterea României* I pag. 131.

7) Peyssonel. *Traeité sur le Commerce de la mer noir.* II. pag. 224.

dică spre nord până atingea cursul Bâcului, și urmărește această apă până la vărsare Pornea deci dela Bender, urma un timp cursul Bâcului, cădea apoi pe al Botnei, apoi prin o linie dreaptă, la Călmățuiul care se varsă în Prut.

Din cauză că erau deseori neînțelegeri pentru hotarul Bugeacului se hotărește ca să se facă delimitarea acestui hotar. Delimitarea s'a făcut în anul 1781 în timpul domnie lui Constantin Moruzi, și fostul logofăt Neculae Roseti a mers să delimiteze hotarele Moldovei de ale Bugeacului. Delimitarea începe în felul acesta:[1]. „Hotarul ce desparte locul ce s'au lăsat Tătarilor din locul Moldovei, după hotarnica ce s'au făcut în vremea răposatului Constantin Moruzi V. de către dumnealui Neculai Roseti biv vel logofăt, ce au fost rânduit cercetător și hotarnic. Dela Bender purcede hotarul ce desparte locul Hotărnicenilor și merge tot pe troian până lâ Beștiman, fără a fi alte semne hotarul, iar dela Beștiman mai jos din malul Hindikiului unde s'au făcut movilă, am purces spre miază-zi la deal spre o vâlcea până în deal, și acolo este o moviliță veche, și aceia s'a socotit hotar, și de acolo am purces în jos muchea dealului peste coada unei văi și peste drumul ce merge la Tigheciu și la Codru, și tot in jos costișa și cam alăturea cu drumul, s'au făcut movila Ursul drept în deal, și de acolo tot în jos dealul alăturea cu drumul Tigheciului este o movilă veche ce i zic Bastenkial și s'au socotit hotar. Și de acolo tot în jos muchea pe un drum nu prea bătut până ni-am întâlnit cu alt drum ce vine despre soare răsare, și între drumuri am făcut movila Bugeag hotar. Și de acolo tot în jos pe acel drumușor muchea printre văi, până în fundul văii ce i zic Algăra, și am făcut movila Algăra din jos de drum. Și de acolo lăsând drumul și apucând în jos podișul până am dat în drumul ce vine dela Tigheci și merge la Ialpugul și am făcut movila Vitan și tot în jos dealul, și prin Valea Ulmenilor și în dealul deasupra Ulmenilor am făcut movila Ulmenilor, și tot în gios până la Valea Adâncă și s'a făcut movila Valea Adâncă în deal. Și de acolo tot cam la deal până în muchea dealului Tălmaciului și s'au făcut movila Tălmaciului. Și de acolo costișa cam în jos pe la două isvoare din costișe și până la muchea dealului în drumul ce vine

1 *Uricarul* vol. III pg. 162—164.

dela Tigheci și merge în jos și am făcut movila Deliilor în marginea drumului. Și de acolo am mers tot cam în jos prin valea Verdeșănilor pe din jos de o fântână ce i zic Tătarii, fântâna lui Oteaz-bey. Și de acolo tot în jos muchea până ne am suit în deal și am făcut movilă gomană. Și de acolo tot în jos până în muchea dealului între Șasa și între Iscani și am făcut movila Șasa în deal. Și de acolo prin o vale și prin un drum la deal și cam în jos până am trecut Valea Ițcanilor și am făcut movila Ițcanilor. Și tot în jos pe deasupra unui deal mare ce-i zic Katțînul și s'au făcut movila Katțînului. Și de acolo prin valea Karagașîlor și pe podiș, până drumul ce vine dela Leca și s'au făcut movilă lângă drum, și de acolo la deal prin valea Strășineților până în dealul Maksinelor și în deal s'au făcut movila Maksinelor și de acolo tot cam în jos și la deal asupra Lărgei și în muchea dealului am făcut movila pe Ghimolo. Și de acolo am purces tot cam în gios podișul pe drum până am ajuns la o movilă veche ce-i zic movila Burlei, și acea movila este în marginea drumulu din sus de drum, și s'au socotit să fie hotar. Și acea movilă are 3 săpături întrânsa. Și de acolo tot drumul în jos până unde se pornește drumul în Larga, și din jos de drum în costișă am făcut movila Lărgei. Și tot la vale pe drum până în matca Lărgei și din sus de satul Tatarulă am făcut movila în malul apei Lărgei Boșăianului".

Până în anul 1812 partea la răsărit de Prut a rămas așa îmbucătățită, sub stăpânirea turcească, când în urma războiului dintre Turci și Ruși, când prin tratatul de pace dela București, Rușii luau partea răsăriteană a Moldovei cuprinsă între Prut și Nistru. Până la încheerea păcii s'au făcut multe obiecțiuni dintr'o parte și din alta. Cedarea Basarabiei se făcea în taină și prin ea se înțelegea numai Bugeacul. In negocierile ce se urmau se credea că va da Moldova până la Siret și chiar și Brăila. Marele Vizir, ca să curme odată negocierile le spuse: „Vă dau Prutul, nimic ma mult; Prutul ori războiul; am jertfit enorm până acum. Ismail singur vă plătește răsboiul și mai aveți patru cetăți și o strălucită provincie" [1]).

La 14 Decemvrie 1811 pacea era ca și încheiată între delegații Rusiei și Turciei la Giurgiu, hotărîndu-se Siretul ca graniță

1) N. Iorga. *Basarabia noastră*. pg. 146.

şi lăsându-se Sultanului, Ismailul, Chilia şi gurile Dunării. Dar în cele din urmă se hotăreşte ca Prutul să fie graniţă, şi poate s'ar fi câştigat şi acest teritoru, dacă graba Ruşilor, din cauza războiului cu Francezi nu s'ar fi mulţumit cu linia Prutului. Astfel la 28 Maiu s. n. (16 s. v.) 1812 se încheie definitiv pacea între Ruşi şi Turci, având ca hotar Prutul. Şi astfel sub numele unui nume tătăresc—Bugeacul—cea ce ar fi trebuit să iea Ruşii, ei au luat-o toată. Prin Bugeac se numea toată Basarabia la sfârşitul veacului XVIII-lea, şi Ruşii s'au folosit de această numire. Delimitarea spunea aşa: „Prutul, din locul de unde acest râu pătrunde în Moldova până la vărsarea sa în Dunăre, apoi din acest loc, malul stâng al acestei ape până la Chilia şi la vărsarea sa în Marea Neagră, vor face hotarul între cele două împărăţii“ [1]). Şi un istoric contimporan cu evenimentele spune: „Astă-zi însă după tratatul de curând încheiat (1812) între Poarta Otomană şi Rusia, toată Basarabia cu cinci judeţe ale sale, adică Soroca, Orheiu şi Lăpuşna, Hotărnicenii, Kodru şi Greceni şi o mare parte din judeţul Iaşi împreună cu cetăţile Hotinu şi Benderu au trecut în stăpânirea Imperului Rusiei. De aceia Moldova a ajuns foarte mică, coprinzând numai judeţe mici şi despărţite despre răsărit de Basarabia de râul Prutului [2]).

Curând după aceasta, în 1813 sau 1815, boierii au primit ordin dela Poartă ca să şi vândă moşiile de peste Prut într'un timp foarte scurt [3]), cea ce au făcut pe boeri să se plângă că le vine greu să se despartă de ele „de strămoşeştile noastre moşii“. Cu toate plângerile lor parte din ei s'au despărţit de ele, parte nu. Birurile erau însă aceleaşi cea ce face pe boeri să scrie Domnului Moldovei, Scarlat Alexandru Calimach, în ziua de 2 octombrie 1812, că din întreaga Moldovă lipsesc 6 ţinuturi — Orheiu sau Lăpuşna, Soroca, Hotărniceni, Codru, Grecenii şi Iaşii, tot câmpul şi inima ţării.

Aceasta a ţinut până în anul 1856, când, în urma tratatului dela Paris se prevedea şi schimbarea hotarului basarabean. Hota-

1) Th. Codrescu. *Uricarul*, vol. 12 pg. 196.

2) Dionisie Fotino. *Istoria generală a Daciei*. Trad de G. Sion pg. 330.

3) Hurmuzaki, vol. 16 pg. 969 şi Th. Codrescu. *Uricarul* vol. 4 pg. 189.

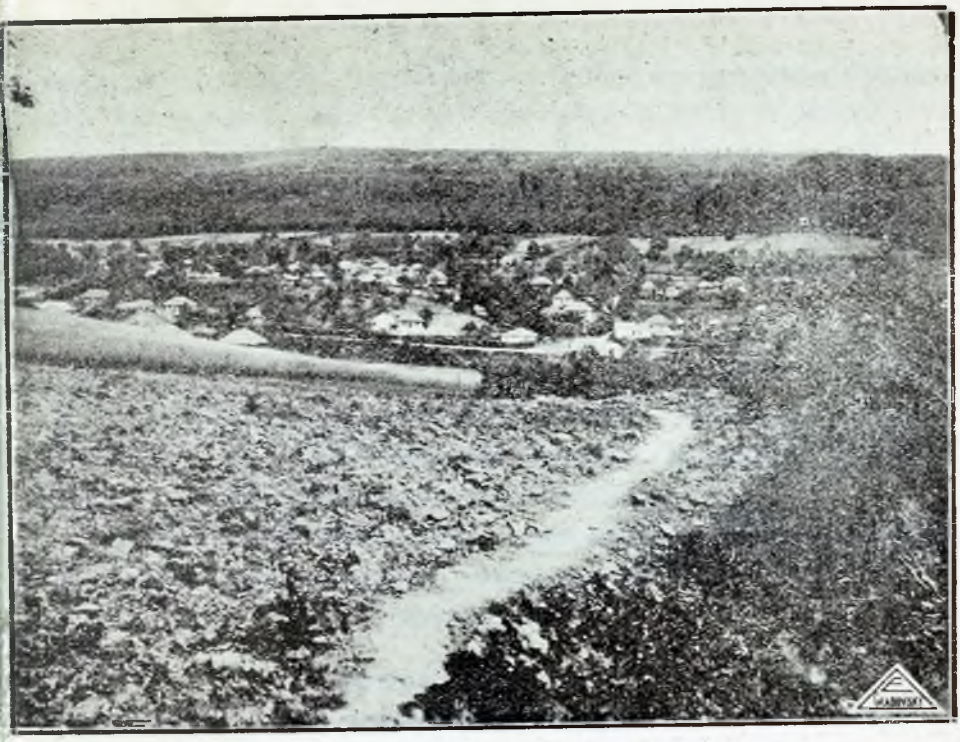

10) Satul Ghișeag la marginea Codrului (Jud. Orhei),

11) Comuna Saharna pe Nistru (Jud. Orhei).

Colecția „Arhivele Basarabiei".

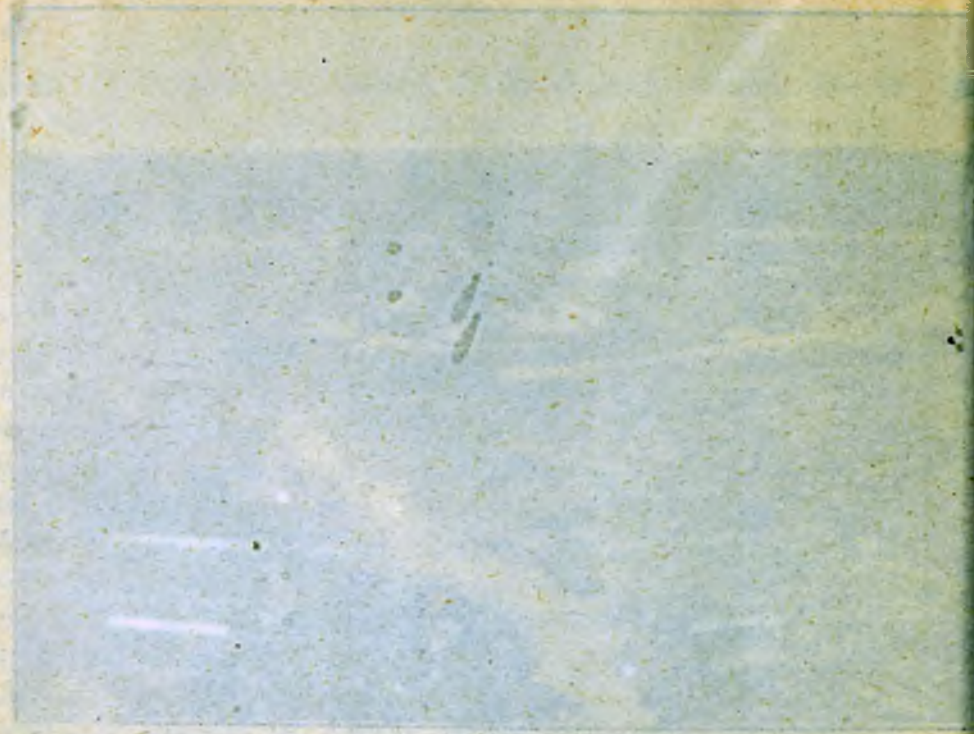

rul pleca „dela lacul Burna-Sala, va atinge perpendicular drumul dela Akerman, va urma acest drum până la Valul lui Traian, va trece la sud de Bolgrad, va urca lungul râului Ialpug până la înălțimea dela Saratiska și va merge la Katanroiu pe Prut". In urma războiului dintre Români-Ruși și Turci în anul 1877—78, prin tratatul dela Berlin se lua înapoi teritorul dat în 1856 dându-se în schimb Dobrogea.

Articolul 45 al tratatului dela Berlin spune: „Principatul României retrocedează M. S. Impăratului Rusiei, partea teritorului Basarabiei deslipită de Rusia în urma tratatului dela Paris din 1856, limitată la vest de către thalwegul Prutului, la miazăzi de către thalwegul brațului Kilia și gura Stari—Stambul.

In ziua de 27 Martie 1918 în sala festivă a liceului al III-lea din Chișinău se votă *Unirea* Basarabiei cu Regatul României și ori ce discuție asupra vreunui hotar al ei încetează pentru tot d'auna [1]).

b) Raiaua Hotinului

(Câteva date istorice)

Hotinul împreună cu cetățile Țetina, Chmelow la început făceau parte din patrimoniul polon, și în urma împrumutului de ban ce l'au făcut regii poloni la Domnii Moldovei, Hotinul a căzut în cele din urmă în lotul moldovean. El a fost luat nu numai din cauza poziției lui strategice, dar și din cauza poziției lui comerciale, pe aici, pe Nistru fiind un drum natural, și tot pe aici trecea o ramură a drumului moldovenesc ce pleca din Polonia spre Marea Neagră. Mai târziu, poate chiar și în acelaș timp, se ridică în fața lui, pe cealaltă parte a Nistrului, o altă cetate, Camenița; era rivala Hotinului din toate punctele de vedere. Și rivalitatea era destul de mare între aceste două cetăți, după zisă lui Petru Rareș: „Sau tu Camenețule vei înghiți Hotinul nostru ori Hotinul te va înghiți pe tine". Voevozii moldoveni au avut o deosebită grijă de aceasta cetate, și Petru Rareș a mărit o. Era râvnită mult de vecinii de peste Nistru, și a fost ocupată în mai multe rânduri de oști polone, dar ea a revenit tot Moldovei. Cât timp puterea Domni-

1) Pentru unirea Basarabiei cu România să se consulte cartea d-lui I. Nistor, *Istoria Basarabiei* „Biblioteca așezământului I. C. Brătianu" No. 1 Cernăuți 1923. § VIII Revoluția rusească și unirea Basarabiei cu Patria-Mamă. pag. 407—436.

lor moldoveni era de respectat, dacă nu de temut, s'a avut siguranța acestei cetăți; dar când începe să slăbească, atunci poftele Polonilor de cucerire pentru această cetate, și chiar pentru o parte din Moldova, dacă nu toată, încep să crească. In timpul lui Petru Rareș, când el a fost silit să fugă în anul 1538 din fața Turcilor, în acelaș an Hotinul a fost asediat de Poloni, și de n'ar fi fost ei, Turcii făceau din această cetate o altă Tighina După acest an Hotinul este tot al Moldovei până când Despot l'a dăruit lui Albert-Laski. (1562) ca să-l ia înapoi. Ca cetate moldoveană întărită, ea a fost până în timpul lui Alexandru Lăpușneanul, care o arsă, ca să arate că ține cu Turci; dar în luptele dintre Turci și Poloni, Polonii se împiedicau tot d'auna de Hotin, după cum mai târziu Rușii se împedicau de Principatele române. In anul 1616 Hotinul a fost părăsit de Poloni, după ce mai înainte, Bogdan fiul lui Alexandru Lăpușneanu l-a dăruit lor, intrând sub comanda hatmanului Zolkievschi.

Prin pacea dela Hotin încheiată între Poloni și Turci în anul 1621 octomvrie 9, s'a hotărît ca Hotinul să rămână al Moldovei, „în Moldova, Pașă să nu puie, și alte mărunțișuri pentru semnele hotarelor la câmpia Oziei despre Tighinea“ [1]). Cu aceasta se pune stavilă Polonilor de a se așeza în nordul Moldovei. Această stăpânire a Hotinului de către Moldova a ținut până în anul 1713 când Turcii îl iau, ca să se mângâe pentru pierderea Cameniței. In ultimul an al stăpânirei moldovene, în 1712, la Hotin era Vel căpitan Pătrașco. In acelaș an când Turcii luau Hotinul, ei mai încercau să ocupe Soroca și la Lăpușna lângă Chișinău s'au încercat Cazacii hatmanului de Stecin și Tătarii lui Geaun Mârza. In anul 1715 s'a dat poruncă Pașei dela Hotin „ca să ia ținutul Hotinului de sub ascultarea domniei Moldovei. .. și au rândrit Neculai Vodă, boeri cari sciau bine rândul Hotinului ...și s'au păgubit dintr'acel an țara Moldovei de acel minunat ținut al Hotinului și au lipsit și pârcălabi și căpitani deacolo“ [2]).

Despre această ocupare și cronicile moldovene ne spun că Turcii „au luat și ținutul Hotinului de l'au făcut olatu cetății. Eară la anul, au luat și ținutul Cernăuților, din Prut încolo, să-l facă

1) Miron Costin. *Letopisețele*. Ed. Kogălniceanu, pag. 282.
2) Acsinte Uricarul. *Letopisețele* II pag. 170.

ot olatu, zicând că tot de Hotin au fost"[1]). Mai târziu, în anul 1718 se face de către Turci delimitarea raielei Hotinului „au trimis Turcii de au hotărît ținutul Hotinului și al Cernăuților, se știe cât ar ține Turcii. Și au mers de au hotărît Bugeagul cu Moldova"[2]). Raiaua Hotinului în delimitare era cam aceasta „începând dela Serafinești a se coborî în jos, au luat tot ținutul Cernăuților până în Prut, unde e târgul Cernăuților, că numai târgul rămăsese în partea Moldovei luând și iarmaroacele". Acest lucru a dăinuit până la anul 1740, Domn fiind Grigorie Ghica, când s'a restituit ținutul, raiaua Hotinulni, dar fără oraș; în oraș ședea Pașa „iară den afară n'avea treabă măcar o palmă". Dar după un an, Tătarii Lipcani îl iau îndărăt; și din acelaș an (1741 maiu 18) este raportul lui Nicolo Erizzo către Dogele Veneției, care face mențiune despre acest eveniment „despre prefacerea din nou a Hotinului în pașalâc". In cursul războiului din 1769 1784, Hotinul a fost luat de Ruși și au siliti pe Turci să dea moșiile pe cari le au luat în 1713, dar el s'a înapoiat tot Turcilor. In timpul delimitării Bucovinei spre Nistru, Austriacii au luat ceva din ținutul Hotinului (anul 1775), au fost siliți însă să restitue, dar și după delimitarea Bucovinei prin anul 1788 ei au căutat să ia din ținutul Hotinului 5 sate)[3]. Sub Turci raiaua Hotinului ține până la anul 1806, când revine Moldovei (1806 1812). In locul celui din urmă căpitan moldovean la Hotin (1712), vel căpitan Pătrașco, este la 1721, un Pașe numit Abdul. In anul 1738 Hotinul este ocupat de Ruși. In 1762 la Hotin era Mahmed-Pașa, în 1763—64 era Hamza—Pașa și Abdi-Pașa. In 1768 este Halil—Pașa și leien—Husein, în 1777 era Soliman Pașa, în 1786 este Ismail. Pașa. Rușii stau în Hotin până la anul 1793. In 1797 la Hotin este Hasan și cel din urmă, în 1806 era Carà Mahmed Pașa și la Bender era Hasan Pașa[4]). In urma tratatului de pace dela București (1812) teritorul dintre Prut și Nistru, în care intra și Hotinul, ajunge în stăpânirea Rușilor.

---

1) I. Neculce. *Letopisețele Moldovei* II pag. 346, Axinte Uricarul Letop. II pag. 158, Nicolae Muste. Letop. III pag. 51—53. Letop. III pag. 461.

2) *Letopisețele Moldovei* II pag. 359.

3) In anul 1788—în luptele cu Turcii—Austriacii au ocupat Raiaua Hotinului și au făcut ridicări topografice. Căpitanul *Hara Von Otzellowitz* face harta „Militaerischer Aufnahms Brouillon von der Chotyner Raja bestehend în 29 Sectionen aufgenommen während des Krieges mit der Pforte 1788. Massstab 1:28 800".

4) N. Iorga. *Basarabia noastră* pag. 85.

Hotarul raelei Brăilei în 1808

de *T. G. Bulat*

In „Anuarul de Geografie și Antropogeografie“ pe 1911 d. R. Perianu s'a ocupat de Raiaua Brăilei. D-sa afirmă în acest studiu că întinderea raialei nu s'a putut hotărî decât după o cercetare pe teren și raportarea rezultatelor dobândite la izvoarele scrise. O mărturie scrisă a unei cercetări la fel găsim în cele ce urmează [1]). Rușii dorind să cunoască hotarele spre Turci cer informații dela Vistierul Țării Românești, care era pe atunci Constantin Filipescu. Acesta pentru o exactă cunoaștere a împrejurărilor a trimis oameni la fața locului. Rezultatul se dă în cele ce urmează. Informațiunea îndeplinește dubla însușire de a fi fost făcută pe teren cât și de a ne fi căzut sub ochi în preajma serbărilor orașului Brăila!

I.

Excelență,

Priimind cu cinste scrisoarea Dumita e către mine dă la 30 ale trecutului Octombrie cu No. 2782 am făcut îndată cercetare dă hotarăle locurilor, pentru care mi s'au făcut întrebăciune, dar fiindcă din cele ce am aflat dă aici numai, nu am putut lua îndăstulă pliroforie, au făcut trebuință dă a trimite spre cercetare și la fața locului. Așa dar trimițând înadins oameni aleși dăstoinici dă a săvârși aceestă slujbă, și făcându-să acolo cercetare prin oameni cu bună știință dă hotarăle raelăi Brăilei și a țării aceștia s'au găsit a fi hotarăle, prin care să dăsparte o țară dă alta, cu adevăru acestea adică: o linie să începe din apa Siretului unde să cheamă Pietroiul și este și chiar pietroiul hotar și merge până la Vizir Căslasa, și pă aceasta linie sânt aceste sate ale raelăi însă: Căpitan Meemet, Carabățul, Tunșii, Scorțarul, Odaia Nazărului, Meemet reizu Muftiu, Odaia Beiolui, și Osman aga Cosor, Emirul Osman aga ipac, Satul Nou, Emin aga, Tâmpul, Vizir Câșlasa. Din malul Buzăului, și până în hotarele aceștii linii, la capul dăspre Siret este cale dă două ceasuri și jumătate, la mijloc, patru ceasuri și jumătate. Iar la căpătăiul dă la Vizir Căslasă șase

---

Arh. Senat Chișinău „Dela“ No. 552, din 1808.

ceasuri. Altă linie să începe din Odaea Vizirului și merge până la Cuptoară în malul Dunării, unde este hotarul ce să cheamă Movila Calului, pă care este și biserică și să stăpânește dă ținutul raelei. Sânt și pă această linie alte sate ale raelii însă: Iazegiul, Pehlivanul, Ierchin Osman aga, Ismail aga, Curtul Maamut aga, Cuptoarăle din deal și Cuptoarăle din vale. Din malul Buzăului și pân într'această linie sânt ca zece ceasuri. Acestea sânt hotarăle care dăspart raeaoa dă către Țara Rumânească. Și acel codru dă loc ce-i pretențerisesc stăpânitorii raelii este al țării aceștia.

Aceasta este înștiințarea ce am luat dă la cercetătorii trimiși în fața locului, care după osârdia ce am a sluji Ex. tale, mă grăbesc să o fac cunoscută fără zăbavă.

București 1808 Dechembre 9

Constantin Filipescu Vistier

II.

Satele din raiaua Brăilii ce cad pă hotarul Țării Rumânești din apa Siretului și pănă la Odaia Vizirului.

Vădenii ai Supașii pă hotar în malu Siretului unde este și pod peste Siret, Petroiu al Hangiului, Baldovineștii din deal, Baldovineștii din vale ai lui Mehmet, Baldovineștii dă mijloc, Satul lui Mola cel mare, Satul lui Inge Mustafa, Satu lui Musa Scorțarul, Satu lui Ismail aga, Satu lui Mehmet Raise, Tunșii cumnatusău (Mehmet Raise). Satul Muftiului, Satul Petelmagiului, Satul Melezoglu, Satul Nou, Tămpul lângă Odaia Vizirului.

Toate aceste sate turcești sânt pă hotarele Țării Rumânești, însă nu hotaru din vechime ci pănă unde s'au întins Turcii după vremi și au rămas pașii acesti pă hotar.

Ştiri mărunte

despre Mitropolitul Ţărei Româneşti Dositei Filitti [1]

de *T. G. Bulat*

In arhivele care ne stau la îndemână se găsesc multe ştiri despre acest Mitropolit [2]. Il vom urmări în actele sale personale, cât şi în divan la închierele căruia iscăliește totdeauna cel dintâi şi în românește, alăturea de Iosif al Argeşului şi de Constandie al Buzăului. In actele care urmează el îşi manifestă sentimentele personale faţă de Ruşii creştini, dorind să le iese înainte, dar sănătatea sa şubredă nu-i permitea. Pentru îndreptarea acesteia el cere şi un pasaport spre a merge la băi în Transilvania. In sfârşit, printr'o împrejurare desigur, desagreabilă pentru venerabilul ierarh, el intrase în conflict cu Principesa Caterina Caragea din cauza unor giuvaericale.

I.

Mitropolitul comunică bucuria sa la vestea sosirei lui Kuşnicov şi recomandă pe spătarul Grigorie Ghica.

Excellence.

Le bruit qui vient de se rependre que Votre Excellence arrivera bientôt ici, nous a comblé de la plus grande joie.

Un des plus anciens usages du pays, faisant un devoir a M-r le Spatar d'aller à la rencontre des grands personages qui vienent chez nous et M-r Gregoire de Ghica se trouvant actuellement revetu de cette charge, n'a point manqué de venir au devant de Votre Excellence. Cette personne, connue par sa noblesse, sa probité et son zêle patriotique merite la bienveillance et l'amitié de Votre Excellence.

En le recomandant aux bonnes graces de Votre Excellence nous la prions de vouloir bien l'en honnorer et agreer l'assurance de notre parfaite estime et de la plus grande consideration, avec lesquelles nous avons l'honneur d'etre

De Votre Excellence les très humbles et très obeissans serviteurs

Boukarest 1808
le 25 Avrile

Tis Ungrovlahias Mitropolitis Dositeos

---

1) Arhiv. Senat. Chişinău „Dela“ nr. 42 din 1808 şi 1809.

2) Fost Episcop de Buzău; Mitropolit dela 11 Oct. 1793—15 Ianuarie 1810.

II.

Mitropolitul comunică, că a însărcinat pe Episcopul de Buzău să iese înaintea lui Cușnicov, el ne putând veni din cauza slăbiciunei.

Excellence.

Si mon age respondoit au desir que j'ai de voir Votre Excéllence et à l'estime particuliere que j'ai pour Sa Personne, je serois venû moi même a Sa rencontre, mais les infirmités de mon age avancé m'empechant de satisfaire à mon desir, et le louable Divan ayant destiné M-r le Vornik Barboutzianou Vakareskou à venir au devant de Votre Excellence j'ai crû aussi de mon devoir de suppleer à mon defaut par M-r l'Eveque de Bouzeo, porteur de ma presente et representant l'ordre ecclesiastique, qui fait des voeux ardens pour la prosperité de Votre Excellence: et pour son heureuse ariveé, que je souhaite, a la tête de tout le clergé, etre favorable à notre patrie, dont les habitans attendent avec la plus grande impatience le moment agreable de voir Votre Excell. apporter le bien etre et le bon ordre dans le pays.

En attendant, j'ai l'honneur d'etre avec la plus parfaite estime et la plus grande consideration.

De Votre Excellence

le très humble et très obeissant serviteur

Le Metropolitain de Valachie Dositheos

Bukarest le
8 Mai 1808

III.

Mitropolitul cere permisiunea să meargă la băi în Transilvania

Excellence.

Les maladies continuelles, qui m'ont tourmenté pendant presque tout l'hiver passé, m'ayant rendû extremement foible, les medecins me conseillent d'aller prendre les bains en Transilvanie, non loin de la frontiere, pour recouvrer ma santé.

Je prie donc Votre Ex. de vouloir bien procurer la permission de Son Altesse le Feldmarechal Prince Prozorowsky, afin que je puisse m'absenter qulque tems, pour retablir ma santé.

Je vous serai infiniment obligé pour cette grace ayant l'honneur d'etre avec la plus parfaite estime et la plus grande consideration.

De Votre Excellence

le très humble et très obeissant serviteur

Le Metropolitain de Valachie Dositheos

Boukarest 1808
le 28 Mai

IV.

Excellence [1].

La promesse que Vous avez bien voulû me donner, de me faire obtenir la permission d'aller prendre les bains, pour retablir ma santé, m'assure que Votre Ex. n'a pas oublieé mes prieres à ce sujet, et que cette grace me sera enfin accordeé.

Cependant ma faiblesse augmentant chaque moment, et les medecins ne pouvant me donner aucun secours et trouver d'autre ressource que les eaux minerales, m'assurent, que sans elles ma foible santé sera exposeé aux plus grands dangers.

C'est pourquoi j'ose vous renouveler mes instances, et vous prier de me procurer cette permission si desirée, par laquelle, vous obligerez infiniment celui qui a l'honneur d'etre avec la plus parfaite estime, et la plus grande consideration

de Votre Excellence

le très humble et très obeissant serviteur

Le Metropolitain de Valachie Dositheos

Bukarest 1808
le 6 Jiun

1. Arhiv. Senat. Chişinău. „Dela" no. 189 din 1808.

V.

Se dă paşaportul cerut de Mitropolit.

Au Metropolitain de Valachie

No. 745. 18 Iunie 1808

Son Altesse Monseigneur le Prince Maréchal a accueilli favorablement la prière contennue dans la lettre que votre Eminence m'a fait l'honneur de m'adresser le 6 de ce mois, et par laquelle vous me marquez la nécessité de vous transporter aux eaux minerales pour en prendre les bains.

J'ai même reçu l'ordre du Prince de remettre à Monseigneur le Metropolitain Gabriel[1] le passport que Son Altesse vous a accordé, afin que Son Eminence Vous le fasse parvenir.

J'ai l'honneur...

VI.

Principesa Caterina Caragea reclamă lui Kuşnicov că Mitropolitul nu-i eliberează neşte giuvaericale

Excelenţă[2].

Fac arătare Ex. tale că având nişte scule depozite la Prea sf. sa părintele Mitropolitu de atâţea ani în multe rânduri am făcut cerere Pr. sf. sale ca să mi să dea. Şi ori în câte rânduri făceam cerere mi să da răspunsul că le are la Braşov şi că aducându-să mi să vor da. In zilele Mării sale Alexandru Vodă Muruz pornindu-mă cu jalbă s'au făcut poruncă gospod. ca negreşit să mi să dea. Şi făcând Prea Sf. sa cerere ca să-i dau exofliticon de a nu mai avea pretenţione întru nimic, am răspuns că pentru câte lucruri voi primi dau iscălitură, iar exofliticon nu poci să dau pentrucă lipsea din sculile mele mărgăritarul i o pereche de cercei. Şi aşa neiscălind eu acel exofliticon nu au voit părintele Mitropolitu să-m dea sculile. Prelungindu-să vremea de atunci până după răzvrătire în părăsimi de leat ce să urmează acum, iarăşi am făcut cerere de acele scule, şi mi s'au dat răspuns cu părintele Vlădica Buzău că după sărbătorile Paştelui le aduce de

1. Gavriil Bănulescu.
2. Arhiv. Senat. Chişinău, „Dela" nr. 169 din 1808.

la Braşov şi negreşit mi să vor da. Şi făcând adăstare au trecut sorocu după răspuns părintelui Buzău şi nici sculele mi s'au adus, nici părintele Buzău l-am mai văzut să vie. Acum făcând iarăşi cerere cu răvaş al mieu, ni s'au dat răspuns prin trimis omul mieu că sculile sănt aicea şi că iarăş prin părintele Buzău, sau prin logof. Nicolaie mi să vor da. Şi fiindcă nice părintele Buzău vine nice logof. Nicolaie şi îm stau sculile poprite prelungindu-mă cu azi şi măine. Pentru care mă rog Ex. sale, ca să binevoiască a da poruncă ca ori să mi să dea sculile sau având părintele Mitropolitu a face arătare de inpotrivă pricinuire să nu îngăduiască vreme ci fără zăbavă să să pornească ca să ne înfăţişăm înaintea Exţelenţii sale.

Princesse Caterina Caragia [1].

VII.

Kuşnicov atrage aterţia Mitropolitului asupra acestei chestiuni.

A. S. Emin: le Metropolite de Vallachie.

Monseigneur.

Je viens de recevoir une requette que la Princesse Catterine de Caradja m'a adressée de Boucarest se plaignant contre Votre Eminence du refus que Vous lui faites de rendre les bijoux que cette Dame dit avoir laissé en dépot chez vous; et que malgré les prières que la suppliante avoit faites à Votre Eminence dans plusieurs ocasions et vos promesses de lui restituer ces objets, ils ne lui ont pas encore été rendus jusqu'a présent.

Sans vouloir donner une confiance trop entiere à cette assertion, je crois neanmoins que la Princesse Caragia n'a pu l'avancer sans fondement: cependant j'ai besoin pour déterminer mon opinion, d'obtenir la declaration de Votre Eminence à cet égard. La restitution de ces bijoux étant l'objet de la requette que m'a présentée Madame Caragia, je prie Votre Eminence de me faire une reponse cathégorique à ce sujet pour que je puisse donner ma décision dans cette affaire.

no. 611 J'ai l'honneur

1. Paralel se afla aceiaşi cerere în franţuzeşte

VIII.

Mitropolitul răspunde.

no. 714. *Excellence*

La Princesse Catherine Caragea Vous ayant adresseé une requette, concernant les bijoux laissés en depot à la Metropolie, et qu'elle demande à present de moi, Votre Excellence m'a fait l'honneur de m'ecrire la dessus, et demander une declaration.

Comme il est de mon devoir de Vous donner une reponse, et comme je desire debarasser la Metropolie de cette affaire imporune, je m'empresse de mettre sous les jeux de Votre Ex. la retlation ci incluse, que l'ecrivain de la Metropolie, chargé de l'affaire en question, m'en donne et que je confirme en Vous assurant sur la verité de son contenu.

Je prie donc Votre Ex. de vouloir bien mettre fin à cette affaire, en ordonant à la Princesse de donner quittance, pour revoir ces bijoux.

Au reste, je l'honneur d'etre avec une parfaite estime, et la plus grande consideration de Votre Excellence

le très humble et très obeissant serviteur

Dositheos Metropolite de Valachie

Bukarest le 1 Juin 1808

Senatorul rus hotăra ca această chestiune să fie rezolvată de Divanul țării. Aci se opresc informațiunile noastre.

Legăturile familiare din Țara Românească ale ultimilor Cantimireşti

de T. G. Bulat.

Se ştie, că strălucitul Domnitor al Moldovei Dimitrie Cantemir plecând în Rusia cu țarul Petru cel Mare, după bătălia nefericită dela Stănileşti (1711) a căutat să aducă aci şi pe fratele său, fostul Voevod Antioh Cantemir. El nu reuşeşte şi Antioh Cantemir muri la Constantinopole în 1726. Urmaşii acestuia însă, principii Constantin şi Dimitrie se strecurară în Rusia la 1736. Ambii au ajuns ofițeri în armata rusească. Urmaşul lui Constantin, numit tot Dimitrie, a făcut de asemenea o carieră militară strălucită dar

se pare, că după campaniile din Țările Române la 1771 el este urmărit de ideia fixă, că este domnitor al Moldovei. Cu acesta, care moare la 1820, se stinge familia Cantemiriștilor în Rusia. Aceste lucruri erau cunoscute [1]. Cercetările noastre din urmă în bogata mină de informațiuni, care este Arhiva Senatorilor din Chișinău, ne-a dat lucruri nouă [2]. Iată-le: în 29 August 1808 feldmarșalul Prozorovschi comunică senatorului Serghie Cușnicov, că ministrul de externe Romanțov vrea să știe ce fac rudele din Țara Românească ale cneazului Dimitrie Cantemir. Acestea erau „graful" Dudescu [3] și familia Câmpinenilor. Cantemir dorește să știe cu ce se ocupă aceștia, și ce situație și purtare au. Imediat i se răspunde că decedatul Nicolae Dudescu a lăsat un băiat și o fată. Fiul se numește Constantin; este logofăt, căsătorit a doua oară și are vârsta de 40 de ani. El a fost ispravnic și are o situație materială foarte bună. Posedă sate, case, grădini și țigani, având numai două fiice. Fiica lui Nicolae Dudescu este căsătorită cu Văcărescu și are doi copii.

Decedații Scarlat și Constantin Câmpineanu au lăsat 10 copii. Ei cresc în casă pe lângă soția lui Scarlat. Primul baiat are 20 de ani; el are o purtare foarte bună; foarte învățat în limba greacă, slujește ca ispravnic la Buzău. Ceilalți copii sunt minori; ei sunt săraci. Acestea sunt informațiunile date de Cușnicov.

De ce oare se cereau aceste informațiuni, despre niște boeri din Țara Rumânească, de către ultimul descendent al Cantemiriștilor?! Deslegarea o aflăm tot din cele ce urmează. O soră a principelui Dimitrie Cantemir, pe care o aflăm acum, că se numea Maria Cantemir, avea urma și desânge la București. Aflăm dar, încă o înrudire între descendenții de Domnitori moldoveni cu boerimea vrednică munteană. Dimitrie Cantemir ceru ca nepotul său Constantin Câmpineanu să vină la Petrograd să viziteze fiindcă intenționa să-l facă „clironom" adică moștenitor al averii sale. Toate demersurile se făcură, ca acesta să meargă să l vadă pe Cantemir, care în urma îndelungatei așteptări trimisese la București doi oameni de încredere ai săi. Bătrânul principe aștepta de patru ani, să-și vadă nepotul, de al doilea, de soră. Constantin Câmpi-

1. Ciobanu Șt. *Dimitrie Cantemir în Rusia* Mem. Ac. Rom. sect. lit. s. II. t. II.

2. Arh. Sen. din Chișinău „Dela" no 404 din 1808.

3) A se pune în legătură cu articolul nostru din nr. 2 a. c: „Un proces între Safta Dudescu și Ipsilante".

neanu plecă, în adevăr în Rusia, sub ale cărei steaguri, spune el, tatăl său luptase. Divanul țării întervine în această chestiune arătând guvernatorului rus, că Dimitrie Cantemir mai are două nepoate de sânge dela clucerul Constantin Câmpineanul, Divanul scrie lui despre care crede că acela n'are nici o știre. In acest scop Cantemir prin mijlocirea lui Cușnicov. Intervențiile acestuia cât și ale Divanului provocară principelui Cantemir un răspuns foarte interesant, în care arată ce avere a lăsat părintele său Constantin Cantemir în Moldova la plecarea sa în Rusia în 1736. Aceasta fusese lăsată în grija surorii sale Domnița Ana căsătorită cu boerul Paladi. El dădea un răspuns și pentru Divanul din București, pe care însă noi. evident, nu-l putem găsi. Iată deci cum aflăm pe calea aceasta, încă două urmașe ale lui Antioh Cantemir: pe Maria Cantemir căsătorită cu un Câmpineanu și pe Domnița Ana căsătorită cu Paladi. Cea dintâi era fiica lui Constantin Cantemir, iar cea dea doua era sora aceluiași beizadea.

I.

Divanul cere voe, spre a putea merge în Rusia Constantin Câmpineanu, chemat fiind de Dimitrie Cantemir.

Către Ex. sa Domnul de taină... Serghie Cușnicov.
Dă la Divanul Prițipatului Valahii.

Dumn. stolnic Constantin Câmpineanul, cerându-să în multe rânduri de către înălțimea sa Cneazul Dimitrie Cantemir unchiu al răposat tată al numitului boer, ce să află în Rusia ca să meargă acolo să-l vază, s'au tot poprit până acuma din multe feluri de pricini.

Acum cerându-l iarăși, și scriindu-i să meargă negreșit să-l vază, căci aflându-să în vârsta bătrâneților să teme de sfârșitul vieții, au hotărît să meargă ca să nu-l lase mahnit la râvna ce are de a-l vedea. Cu toate că numitul boer să află acum ispravnic la sud Buzău, dar dă vreme ce are mare trebuință a merge la Rusia Divanul face rugăciune Ex. tale să binevoești a-i da voe dă mergere pentru vre-o trei luni până să va întoarce, dându-i-să după acea voe și dă către Ex. sa Ghen. Miloradovici poșaport de a merge cu slugile ce-și va lua pă drum.

1808 Sept. 3.

Boerii Divanului în frunte cu Mitropolitul.

II.

Constantin Câmpineanu cere voe să meargă în Rusia, spre a vedea pe Dimitrie Cantemir, care-l aşteaptă de multă vreme.

Monsieur le Senateur!

Il ya déjà plus de quatre années que le prince Demetrius de Kantemir mon oncle, qui se trouve à S. Petersbourg, m'apelle auprès de sa personne accompagnant toujours ses invitations reiterées des promesses les plus flatteuses pour le bien—être de tout ma famille.

De mon côté je n'ai pas cessé de l'assurer que je m'y rendrai dès que les circonstances me le pemetront. Maitenant il vient de m'écrire en dernier lieu de hâter mon départ d'ici, et m'a envoyé deux de ses domestiques pour m'accompagner chez lui en Russie. Je ne crois donc plus devoir differer ce voyage projeté, et me rendre à ses invitations itératives: toutefois que votre Excellence n'y trouveroit rien de contraire, a fin de ne pas avoir, à me reprocher à la suite d'avoir negligé un interet de famille Le Divan entrant dans ces vues me permet de m'absenter d'ici pour trois à quatre mois, et a l'honneur d'après son devoir d'en faire son rapport à l'adresse de Votre Excellence par écrit. J'ose aussi joindre mes vives instances aux solicitations du Divan en suppliant Votre Excellence de vouloir bien prendre en haute consideration ma prière, et me pemettre de m'absenter pour ce court delai du poste d'Ispravnic qu'Elle a daigné confier à mon exactitude, en me faisant conserver gracieusement mes appointemens, dont j'aurai besoin pour fournir aux frais de la route. J'éspere que Votre Excellence daignera concevoir qu'en qualité d'ainé de la famille je n'oserois gueres me refuser à ce voyage qui vise à l'amelioration de notre état: et Votre bonté caracteristique, jointe à sa bienfaisance connûe me le promettent d'avance. Qu'il me soit donc permis de reiterer mon humble supplique en faveur des interets majeurs d'une famille, qui se recommende par mon organe à la protection effcace de Votre Excelence, et qui fût devouée dès tout tems aux interets de la haute cour Imperiale de Russie, feu mon père ayant eu le bonheur de servir même sous ses drapeaux glorieux. Je supplie de m'accorder genéreusement qulque lettre de recommendation au Ministère de Sa Majesté Impe-

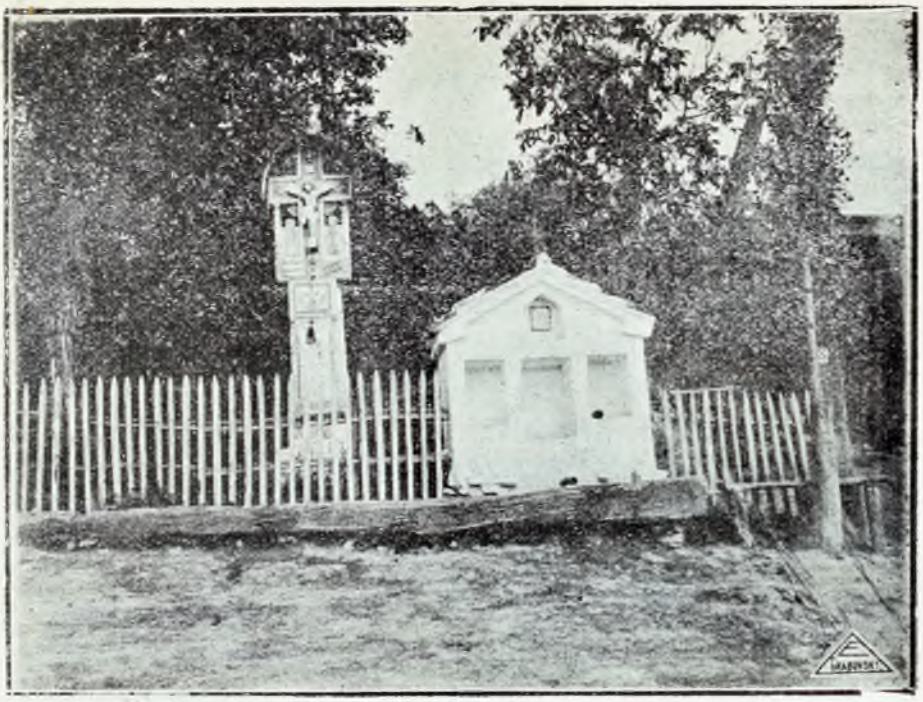

12) „Răstignire" şi cismea la M-rea Ţigăneşti (jud. Orhei).

13) Biserica principală a M-rei Hârjauca (jud. Orhei).

Colecţia „Arhivele Basarabiei".

nale et un passport pour aller et retourner ici de S. Petersbourg. Je reconnoitrai avec toute ma nombreuse famille ce bienfait de votre Excellence comme une suite de cette bonté qui Vous fait adorer par tous me copmpatriotes, et ne cesserai de dresser de veux au Ciel, pour Votre conservation et le contentement de toute Votre illustre famille, et en me recommendant à Sa haute protection, j'ai l'honneur d'être avec le plus profond respect.

Monsieur le Senateur
de Votre Excellence le très humble et très
obeissant serviteur
Constantin de Kampinian Stolnik de Valachie et Ispravnik
du district de Buseo.

Bukarest a 5 de
Septembre 1808.

III.

Divanul arată, că cneazul Dimitrie Cantemir mai are două nepoate de sânge la București și cere să aibă grije și de acestea.

Către Ex. Sa Serghie Kușnicov.

Dela întâiul Divan al Prințipatului Valahii.

Exțelența sa Knezul Dimitrie Cantemir au chemat lângă Ex. sa, pă un nepot al Ex. sale, pă d-lui Stolnicul Constandin Câmpineanul, ca să-l facă cl'ronom, precum este cunoscut Ex. tale, și din alte raporturi ale noastre, pre care am avut cinste să cerem voe dă mergere în Rosia mai sus numitului Stolnic Constandin Câmpineanul. Dar fiindcă Ex. Sa Knezul Kantemir mai are aici afară dintr'acest nepot i din surorile și frații lui încă două nepoate bune și legioite; pentrucă au avut aici doi nepoți din sora Ex. sale Maria Cantemir, adică pă răposatul Dvornicul Scarlat Câmpineanul și pă răposatul clucerul Constandin Câmpineanul, frați buni acestia amândoi; din care Dvornic Scarlat Câmpineanul au făcut pă Stolnicul Constandin Câmpineanul cel chemat acum în Rusia i pă surorile și frații lui. Iar din Clucerul Constandin Câmpineanul au rămas numai două copile, pentru care facem anume arătare. Aceste sânt surori bune amândouă fiice legioite ale răposatului clucerului Constandin Câmpineanul nepot de soră Ex. sale, sânt dar acestea legioite nepoate de aldoilea ale Ex. Sale, asemenea ca și chematul stolnic Constandin Câmpineanul, dar

mult mai sărace dă cât dânsul, pentrucă nu au nici mamă nici tată, nici clironomie părintească, și sânt în vârstă de măritat, lăsate numai în mila lui Dumnezeu, fără nici un alt ajutor. De acestea se vede că Ex. sa Kneazul Dimitrie Cantemir nu are nici o știință că sânt în lume. Ci fiind că acum Ex sa au chemat pă nepotu de al doilea d-lui stolnic Constandin Câmpineanul ca să-l facă chironom și fiindcă noi știm că aceste două copile sânt asemenea bune și legioite nepoate de al doilea ale Ex. sale și încă precum am zis sărmane și sărace, de aicea am luat îndrăzneala să scriem pentru dânsele Ex. sale Knezului Kantemir, rugându-l ca să bine voiască, când își va împărți avutul, să nu treacă cu vederea pă aceste două sărmane nepoate și bun sânge al Ex. sale, ci să le împărtășească și pi dânsele după cum să va îndura. Această scrisoare avem cinste să o empericlism Ex. tale să o trimiți cu siguranție Ex. sale Knezului Demitri Kantemir, îndemnându-l și Ex. ta să împărtășască pă aceste arătate nepoate pentrucă sânt sărace și este cu cuviință să le ajute fiind sânge al Ex. sale ca și chematul stolnicul Constandin Câmpineanul.

1808 Octb. 5.

Dositei al Ungro-Vlahiei, Iosif Argeș, Const. Filipescu, Ștef. Văcărescu.

IV.

Divanul trimite pașaportul înapoi la Iași, Constantin Câmpineanul fiind plecat spre Rusia de câteva zile.

Că're Ex. sa... Sergie Cușnicov.

Au primit Divanul cu cinste predlojănie Ex tale dal 3 ale următoarei cu no. 2518 prin care ni să arată ca înălțimea sa feldmarșalul cnezul Prozorovchi dă voe stolnicului Constandin Câmpineanul dă a merge la Petrupoli și în soroc dă 3 luni să să întoarcă și ni să trimite și pașaportul dă drum.

Fiindcă d-lui stolnicul au plecat da aici de sânt acum câteva zile va fi și avut cinste a să înfățișa înaintea Ex.-tale. De acea trimitem înapoi pasaportul său de drum. Insă d lui stolnicul Constandin Câmpineanul au plecat de aici până la Iași unde ești Ex. ta cu voe Ex.-sale ghenăralului Miloradovici.

Dostei de Ungrovlahie Iosif—Argeș și c. l.

V.

Dimitrie Cantemir scrie lui Cușnicov arătând împrejurările părăsirii țării de către familia sa și cere să i se recunoască dreptul de stăpânire al moșiilor părintești.

Ваше Превосходительство Милостивый государь

Сергѣй Сергѣевичъ!

Письмо вашего превосходительства отъ 15 го Октября прошлаго года я имѣлъ честь получить, въ которомъ изволите извѣщать меня объ отъѣздѣ столника Кимпиніана въ Санктпетербургъ. Кимпиніанъ зимою отправился въ обратной путь чрезъ Москву. Желаніе мое давно было принести вамъ мою чуствительную благодарность за отпускъ его, а ежели я до нынѣ умедлилъ вашему превосходительству моимъ отвѣтомъ и благодарностью, причина тому моя долговременная болѣзнь, и обстоятельства меня озабочивающія. Касательно жъ о представленномъ къ вашему превосходительству отъ дивана Князя валахскаго я всегда сохраняю въ желаніи моемъ пользу и благополучіе моихъ родственниковъ, но можетъ быть дивану неизвѣстно въ пространствѣ обстоятельства мои чемъ я могу разпоряжать въ разсужденіи имущества, а потому еще я честь имѣю вашему превосходительству объяснить: я имѣю въ Молдавіи довольныя помѣстья въ разныхъ уѣздахъ родителемъ моимъ оставленыя, по отбытіи его изъ подъ власти турецкаго правленія въ Россію, на кои тамъ права присвоить отъ меня никто не имѣетъ, поелику нынѣ при благополучномъ той земли покровительствѣ россійскаго Монарха, и по поводу вашего превосходительства мнѣ благосклоннѣйшаго отзыва я могу симъ объяснить вамъ мое желаніе по ввѣренному вашему превосходительству управленія начальству, что бы я могъ войти въ право принадлежащаго мнѣ владенія тѣхъ помѣстьевъ и деревень, какъ принадлежащихъ издревле предкамъ моимъ, такъ и родителемъ моимъ оставленные въ 1736 году, прошу всепокорно дать ваше приказаніе тамошнему дивану о томъ изыскать въ самой справедливости законовъ православныхъ, которые всегда тамъ были, чтобы я подолговременности прошедшей лишонъ

не былъ мнѣ принадлежащаго, какъ родитель мой Безаде Константинъ Кантемиръ, оставилъ домъ свой въ уѣздѣ романскомъ селеніи венгровъ называемая Валесака и въ другихъ уѣздахъ деревни и немалое число крѣпостныхъ цыганей, все то поручилъ онъ родной своей сестрѣ Домнице Анне въ замужествѣ за бояриномъ Паладіемъ, но не съ тѣмъ чтобы то имѣніе въ родъ ихъ обращалось, а по случаю только отбытія его въ Россію. Я съ моей стороны посылаю въ томъ нѣкоторую довѣренность въ отысканіи мнѣ принадлежащаго имущества Боярину и дворянину Тедоракію Балашу, а ваше превосходительство покорно прошу отдать мнѣ справедливость, чтобы я известенъ былъ о всемъ мнѣ принадлежащемъ имуществѣ, и могъ бы онымъ пользоваться по праву принадлежащему всѣмъ тѣмъ, кои оставили свое отечество. Дивану Бокарежскому прилагаю при семъ письмо, прошу всепокорно приказать оное доставить, а я во ожиданіи полученія мнѣ принадлежащаго поручаю себя вашему неоставленію, и съ совершеннымъ почтеніемъ навсегда пребуду.

Милостивый Государь вашего превосходительства

покорный слуга
Князь Димитрій Кантемиръ

20 Сентября 1809 года
С.-Петербургъ

Traducere [1].

Excelenţa voastră graţiosule Domn Serghei Sergheevici.

Scrisoarea excelenţei voastre din 15 Octombrie anul trecut, în care bine voiţi a mă înştiinţa de plecarea stolnicului Câmpineanu la St. Petersburg am avut onoarea a o primi. Astă iarnă Câmpineanu şi-a reluat calea îndărăt prin Moscova. Am dorit demult să vă aduc sincere mulţumiri pentru învoirea lui, iar dacă până acum am întârziat cu răspunsul şi mulţumirea mea către excelenţa voastră, cauza este boala mea îndelungată şi împrejurările cari mau preocupat. La propunerea divanului Cnezii Valahii (vă comunic)

1. Transcrierea şi traducerea din ruseşte s'au făcut cu ajutorul studenţilor mei. (N. A.)

că eu am avut totdeauna grija interesuiui şi fericirei rudelor mele, însă poate divanului nu-i sunt cunoscute pe larg (amănunţit) împrejurările de felul cum pot dispune la distribuirea averii, şi de aceia am onoare a explica exelenţei voastre. Eu am în Moldavia mai multe moşii în diferite judeţe lăsate de către părintele meu, la plecarea lui în Rusia de sub guvernarea turcească, şi după drepturile (legea) de acolo nimeni nu poate să mi le ia (text să şi le însuşească dela mine), iar astăzi pământul acela se află sub fericita protejare a monarhului Rusiei. Având în vedere bine-voitorul răspuns (către mine) din partea excelenţei voastre, eu pot să vă arăt dorinţa mea cu încredere excelenţei voastre, pentru ca eu să pot întra în dreptul de posesiune al moşiilor şi satelor, ca unele care au aparţinut strămoşilor mei, cât şi ca unele pe cari le-a lăsat părintele meu în anul 1736. Rog prea ascultător să daţi ordinele D-voastre divanului de acolo, ca să caute în însăşi dreptatea legilor pravoslavnice, cari întotdeauna au fost acolo, pentru ca să nu fiu din cauza timpului îndelungat dispoiat de ceia ce mi aparţine; căci părintele meu Beizade Constantin Cantemir a lăsat casa sa din judeţul Roman, satele ungureşti numite *Valea sacă* şi în alte judeţe, sate şi un număr mare de ţigani robi. Toate acestea el le-a încredinţat surorei sale Domniţa Ana căsătorită cu boiarul Paladi, însă nu cu condiţia ca să treacă în moştenitor (text „în neam"), ci numai cu ocazia plecărei sale în Rusia. Eu din parte-mi trimit în privirea acesta oarecare dovezi în căutarea averei cari îmi aparţine, boiarului şi nobilului Tudorache Balş, iar pe excelenţa voastră o rog să-mi căutaţi dreptatea, să fiu înştiinţat despre toată averea care îmi aparţine şi să mă pot folosi de ea după dreptul (legea) care aparţine acelor, care şi-au părăsit patria. Divanului din Bucureşti alăturez la aceasta o scrisoare şi vă rog prea asultător să dispuneţi să i fie înmânata iar eu în aşteptarea primirei a ceia ce-mi aparţine, nădăjduesc că D-stră nu mă veţi lăsa (text „în nelăsarea D-voastre") şi cu tot respectul voi rămânea întodeauna.

graţiosule domn, al Excelenţei
voastre supus serv,
Cneaz Dimitrie Cantemir

20 Septembrie anul 1809
St. Petersburg

DOCUMENTE BASARABENE

DELA SĂRDĂRIA ORHEIULUI.

Lupul Soimarel și Vasile Zăverdan dela acest ținut prin jalobă cătră cinstitul Divan au făcut arătare că vornicul de poartă Dimitrie Zărdan în tăria sa au luat șăptezăci căpiți fân dipe o vatră de iaz săc din apa Ichelului ce ar fi pe dreaptă parte de moșie a jăluitorilor, cum și: 150 căpățâni de curechi și alte legumi di pe moșia lor, care jăluitori cerșând punere la cale au adus carte cinstitului Divan în dosul jalobii lor scriindu-să cătră Sărdărie ca prin cercetare după dreptate să li se împlinească pân la cel mai puțin dela pârât, pe care după poroncă aducându-să de față am întrat în cercetare și am aflat că vor[ni]cul Dimitrie Jărdan nu în tăria sa au luat acel fân, ce cu porunca sărdăriei la anul 1809 care au arătat-o și de față scriind că au făcut arătare sărdării în vremea aceia, că neamul Soimăreștilor ar fi trecut pe partea sa întro vatră de iaz și întro poeniță, și au cosit: 110 căpiți fân, și rânduiți fiind atunce spre cercetare porosnicu Dumitrache Scurtu și căpt. Toader Mavrodin fac înștiințare sărdăriei că Soimăreștii fără cale au întrat întrace vatră de iaz ce au dat la împărțală în Grebincei a vorn. Dimitrie Jărdan de au cosit acel fân, dela care au și împlinit: 70 căpiți, iar 40 le-au lăsat Soimăreștilor drept plata cosirei și a ostenelii lor, și că pentru aceasta n'au mai rămas pricină fiind sfârșită de atunce. Dar fiindcă în delnița Soimăreștilor ce o au hotărâtă și stăpânită de cătră părțile celorlalți răzeși de Cornova sânt doaă vetre de iaz, săci numindu-să unul Năvrăpac și unu a Stratului ci este pe apa Ichelului, la cercetarea pricinei s-au văzut o carte a boerilor Divanului la mâna lui Vasile Jăverdan, și a Lupului Soimărel din veleat: 1789, Iulie 20, scriind că s-au giudecat Toader Soimărel și alte neamuri a lui răzăși de moșie Cornova, Cucioaia și Svintenii dela acest țănut cu Alecsandra Mitică, căpitan Mitică și cu alte neamuri a lor Miticești răzeși cu Soimărel la moșiile de sus arătate, pentru un iaz și o moară ce au fost făcut Toader Soimărel în apa Ichelului pe moșia Cornova, în care carte se hotărăști că Soimărel pe lângă iazul Năvrăpăscu-

lui ce au rămas deplin în stăpânirea sa, să stăpâniască doaă părți și din iazul Stratului, însă din bătrânul lui Hraneț o a cince parte și dintraltă a cince parte giumătate ce trage clironomie, și din bătrânul Gavrilișoaei din a cince parte giumătate, ce i-au fost de zăstre dipe socrul său Zaharia întreagă parte lui Toader Zăhăială îi trei părți dintracel iaz să le stăpînească Miticeștii după împărțala bătrânilor, cum pre larg să arată întraceiaș carte. Apoi fiindcă la noi, la anul 1807 au fost rânduit vornicul de poartă Lefter Jăverdan să hotărască delnițele fieștecărora răzăș de moșie Cornova după jaloba lor, care după alegere și hotărătura ce au făcut au scos pă neamul Miticeștilor din stăpânire acestor trei părți din iazul Stratului și le-au dat ca să's stăpânească de cătră vorn. Dimitrie Jărdan și alți ai săi cu delnița Grebincia, fiind și ei de un neam cu Miticești, și Miticeștilor le-au dat în stăpânire doaă iazuri, însă unul ce se numește Barcan depe Ichel și altul în apa Culii, care s'au venit amândouă pe delnița lui Toader Zăhăială, cum și pe Soimărești îi scoate din stăpânirea iazului Stratului cu acele doaă părți îi mâna ca să le stăpâniască în iazul lui Hrăniță și în locu[Soimăreștilor să stăpâniască Chișculeștii ce să trag din Bârcănești. Care cât pentru Milicești că i-au scos din stăpânire acelor trei părți din iazul Stratului și au rămas să-i stăpânească de cătră vornicul Jărdan și alți ai săi cu Grebincea, s-au găsit și de cătră noi cu cale fiindcă lor li s-au dat acele doaă iazuri ce li s-au venit dela împărțală, dar pentru Soimărești că îi trimite să stăpâniască la iazul lui Hraniță nu s-au găsit cu cale, fiindcă au urmat înpotriva cărții divanului ce s-au pomenit mai sus și s-au hotărât ca Miticeștii să stăpânească acele doaă iazuri iazuri ce li s-au venit la împărțală cum și Soimăreștii să-și stăpâniască părțile lor în iazul Stratului, iar nu în iazul lui Hraniță, care acela au rămas să-l stăpânească Chișculeștii cu alți ai lor ce sînt dați dela împărțala vornicului Lefter Jărdan. Iar pentrucă au arătat vorn. Jărdan că în delnița sa este o poeniță piste Ichel despre amează zi și Vasile Javerdan cu Lupu Soimărel s-au întins de au cosit fân în trei ani, s-au rânduit pe porosnicu Damitrache Scurtul să margă să cerceteze și să dei linie dintro piatră hotar ci esti piste Ichel despre

amiază zi pân întraltă piatră din dialul Hârjaucei care desparte partea Grebincei în sus și a Soimăreștilor în gios și pe cât loc dintrace poeniță va rămâne în partea vorn. Jărdan cu ai săi, să răspundă Soimărești făcând ce se va socoti că au făcut în trei ani, și întrace linie atât despre partea Grebincei pe din sus, cum și despre partea Rădenilor, ce deosebește delnița Soimarelui de cătră partea vor[ni]c[ului] Jărdan cu ai săi ce au în Rădeni, să pue o piatră sau și două despărțitoare. Așijderea au arătat vorn. Jărdan că Soimărești au intrat în pădure pe partea sa la Rădeni și în delnița Grebnicei și i-au făcut multă stricăciune, care și pentru aceasta are să cerceteze rînduitul porosnic și să facă împlinire dela dânșii pe cât se va dovedi că au stricat după cartea divanului ce are, și mai mult să nu se întindă Soimărești la pădure pe partea vorn. Jărdan cu ai săi, nici vorn[i]c[ul Jărdan la pădure în delnița Soimărestilor, deosebit pentru vitele satului Cornova, ce au arătat vorn. Jărdan că trec mai mult pe partea sa de să păsunează, s-au hotărât că de trei ani încoace, pentru cât s-au păsunat vitele streinilor pe delnița sa fiindcă nu are casă pe dânsa să să învoiască și să plătiassă iarăși după cartea divanului, precum vor fi plătind și alți streini împregiurași pentru imași, și de acum să urmeze toți răzășii a strânge la un loc tot venitul din sâlișteа satului Cornova atât din orânzi și dipe casă c.t dintraltele și după analoghii să împartă fieștecare răzeș după delnița sa și după suma stînjenilor ce va ave în sălișteе; iar pentrucă au arătat și o parte și alta că vitele din satul Cornova trec pe păsunat pe mosia Rădenii cum și vitele Rădenilor pe mosia Cornova, aceasta va fi una pentru alta, cum și răzășii să fie slobozi a-și păsuna unii pe delnița altora fără oprire. Au mai arătat vor[ni]c[ul] Jărdan că Soimărești oameni străini de tae lemn pe delnița lor și își lasă boii de se păsunează pe delnița sa Grebincea și pe Rădeni stricând și fânațele și țarinele și i se pricinuește păgubire. Care pentru aceasta li s-au zis să contenească căci de vor mai pricinui acest fel de stricăciune vor fi îndatoriți a plăti. Așijderea și pentru cât curechi sau alte legume se va dovedi la cercetare că s-au făcut pe vatra iazului Stratului cum și fân în trei ani dela împărțala vorn. Lefter Jăverdan, s-au hotărât să se

pue la mijloc făcându-s-ă cinci părți și să tragă doaă părți Soimăreștii și trei părți vorn. Jărdan cu ai săi, iar ce să va dovedi că a luat vorn. Jărdan curechi sau alte legume dipe locul Soimăreștilor afară din vatra iazului are să de înapoi tot deplin Soimăreștilor.

Deci după hotărâre pricinilor precum mai sus se arată fiind cu mulțămire tuturor părților s-au dat această carte de giudecată la mâna vorn. Dimitrie Jărdan, preotului Chirica, căpt. Constandin Jărdan, Gheorghe Jărdan, Simeon Roșca, Onofrei Popa, cu alți ai lor neamuri și răzăși, ca să le fie spre îndreptare.

1811 Fevruarie 4.

Două iscălituri.

Adecă eu Ocsânte Păscâneanul și cu fratili meu Ștefan Păscâneanul ficiorii Gafițăi fata lui Pavâl Soroceanului, am dat acest zapis al nostru la mâna dumnesale lui Neculai Mera precum să să știe că noi i-am vândut de bună voe noastră parte di moșiia Stoicanii parte ce să alegi a mamii noastre Gafițăi, di nimine săliți nice asupriți ce di bună voe noastră, i-am vândut dumnesale cu preț drept 70, adică: drept șapte zeci lei, banii, care bani i-am și luat la mâna noastră să fie dumnesale ocină și moșia ficiorilor, nepoților și strănepoților, dumnealor să stăpînească ni clintit, și măcar că noi am întrebat și pi neamurile noastre din parte aciasta să cumpere, din neamurile noastre, și ei toți s-au apărat. Pentru aceasta i am vândut dumnesale să-i fie bună stăpâniri neclintit în veci.

1813, Iulie 6.

Și pentru mai bună credință ne-am pus numile și degitili.

● *Eu Ocsânte Păscăneanul am vândut*

● *Eu Ștefan Păscăneanul am vândut, și noi neam întâmplat la această tocmală di față am și iscălit.*

(iscăliturile martorilor lipsesc) [1].

---

1. Scris pe un sfert de coală gălbue.

Adecă noi cei mai gios iscăliți tot sâborul dela monăstirea Fru[mu]șica am dat adevărat și preîncredințat zapis al nostru la mâna lui Elie (?!) feciorul lui Neculai Măra din Stoicani, ținn. Sorocăi, precum să să știe că făcând dumnelui partea sa de moșia Bravicea danie sfintei monăstiri Frumușica spre pomenirea dumilor sale și a tot neamul, a moșilor și strămoșilor. Și noi ne îndatorim ca oricând vor ave trebulnță di pădure să fie volnici a-și tăe pentru casa dumelor fără a-i dijmui, și pentru încredințare am iscălit noi tot săborul.

1818 Maiu 12

Eromoanah Ionikie s/tarețul M. Frumușica
Monah Ilarie
Monah Arcadie, dichiu
Monah Nicodim
Monah Macarie[1].

Adecă cu Moisei Fus fecios Măriuții, nepot lui Vasîli Hagimă, strănepot lui Gheorghiță Hagimă, ce au ținut fata lui Gheorghe Brahăș, fecior lui Ștefan Bărăiac, adeverez cu acest zapis încredințat al meu ce-l dau la mâna sf. s. chiar Serafim, egum. sfîn. mănăstiri Dobrușa și a tot soborul de acolo, precum să să știe că de nimene sălit nici asuprit ce de însuși a me bună voe, am dat danie părțile mele de moșie ce am din bătrânul Bărăiac în Sepoteni de pe moașa me Paraschiva Huhuloi, și în parte de Oneșcani ce am de pe buna, aceste două părți le-am dat danie, să aibă părinții a trage parte din câmp, din săliște satului și din tot locul cu tot venitul spre pomenire me și a părinților mei și a tot neamul și pentru mai bună credință neștiind carte me-am pus numele și degetul.

1810, Mai 30

† *Eu Moisă Fus am dat danie*

---

1. Scris pe un sfert de coală vînătă.

Zapisul lui Tănasă sîn Iremia pentru livada dela hotar pe moșia Dobrușa.

Adecă eu Tănasă sîn Irimia adeverez cu această scrisoare a me la mâna părinților dela mănăstirea Dobrușa ca să să știe că având eu un pomet pi moșia mănăstirei l-am dat danie sfintei mănăstiri ca s-ăl stăpânească ca pre un acaret a mănăstirei, dar și părinții să fi îndatorați a pomeni numile părinților mei la sfîntul jărvelnic ca a unor ctitori, care pentru credință me-am pus numile și degetul.

● *Eu Tănasă sîn Irinia*

1817 Mai 27

Iar când mi se va întâmpla să viu câteodată, să am voe de a scutura câte un cireș și câte un perj și câte un măr.

Dela isprăvnicia ținutului Ieșii către ocolaș de ocol Răutul de gios.

Poroncă,

In această isprăvnicie s-au ascultat jaloba soborului monăstirei Dobrușa cuprinzătoare că răzășii din moșia Cotiujeni în a ni 1786 — Iune 21 — din rîvnă creștinească îndemnându-să, au afierosit mănăstirei un văd de iaz pe moșia lor Cotiujănii după care aferosâre a mănăstirei au făcut iaz și moară și au stăpânit ace moară în pace păr ce au intrat cumpărătoriu dum. logofăt Mihai Sturza, carele chemând pe vechil mănăstirei vremii aceia și întrebându-l cu ce cui vânt stăpânește monăstirea acea moară, vechilul dintru a sa prostime ar fi arătat danie cilor di sus arataţi răzăși pe care luându-o în mână răposatul logof. Sturza fiind față și răpos. Dimitrie Meleghie vornic de poartă au oprit-o la sînești și cu răpire ar fi luat moara de supt a mănăstirei stăpânire, de care înștiințându-să răzăși di sus numiți au dat mănăstirei mărturie, pentru care au făcut rugăminte ca să li să facă punere la cale. Drept aceia s-au poruncit să să scrie dumitale ca îndată după primirea poroncii să mergi

la starea locului și prin cât vei descoperi adevărul prelarg și fără întârziere să raportuești isprăv. după care să să poată face destularea cuviincioasă.

1821 Noemv. 17

Isprav. Șt. Trohin

Visarion episcopul Hotinului.

Documente din secolul al XVII-lea

1601—1651.

Comunicate de L. T. Boga.

I.

Iași 1601 mai 20 *Eremia Moghila voevod, întărește Sorii și fraților ei Anton și Pătrașco, stăpânirea asupra unei jumătăți din satul Babini, ținutul Hotinului.*

Ис Єремїа Могила воєвѡда божїею милостїю господарь земли молдавскои. ѡж прїндошѣ прѣд нами и прѣд ѵсими нашими молдавскимъ болѣри великими и малими Сора и братїе ево Антон медельничерел и Пътрашко вистерничел дѣти Тоадер Юрчика и жаловали нам великои жалобѵ и великои мартѵрїю съ болѣри и съ школними межїташи рекѵчи єре привиліе старїи за дѣдинѵ ѡт прѣдних господаре и потвръжденїе ѡт Алеѯандръ воєвода что имали дѣдов и родетелни [1] правою ѡтинѵ и дѣдинѵ на половина села ѡт Бабини вишнал част по переп потока что на брег Нистра ѵ волост хотинскомѵ а тоти привиліе ѡни изгибошѣ их. и єдни ѵказовашѣ лицем прѣд нами потвръжденїе ѡт Алеѯандра воєводї тъкмо печат. и ѵрик погнил. и скажен ѵ земли когда прїндошѣ Михалї воєвода своими коньками и палѣнил и показил землѣ нашѣ. ино ми видѣвше их великои жалобѵ и великои мартѵрїю а ми такождере и ѡт нас

1. Loc deteriorat în original.

дали и потврьдили ѥсми више реченнои Сори и братїам ѥи Антон и Пътрашко тое прѣд реченное половина села ѿт Бабини вишнаа част по переи потока что на брег Нистра како да ѥст им и ѿт нас ꙋрик и ѿтнина съ въсем доходом ни да сѧ не ꙋмишает. Пис ꙋ Іасе лѣт ҂зрѳ маї к.

Господинъ рече. (L. P.)

Строич вел логофет ꙋчил и искал Строич вел лог.

Дꙋмитрꙋ.

(Original pe hârtie. Pecetia aplicată pe hârtie, eşită în relief).

Traducere.

Io Eremia Moghilă voevod, cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldovei. Precum au venit înaintea noastră şi înaintea tuturor boerilor noştri moldoveneşti mari şi mici, Sora şi fraţii ei Anton medelnicerel şi Pătraşco visternicerel copiii lui Toader Iurcic şi ni s'au jeluit cu mare jalobă şi cu mare mărturie cu boeri şi cu megiaşi dimprejur, zicând că dresurile vechi de moşie dela domnii de mai înainte şi întăritura dela Alexandru voevod ce au avut moşii şi părinţii [1] dreaptă ocină şi moşie pe jumătate de sat din Babini, partea de sus de a curmezişul părăului ce este pe malul Nistrului, în ţinutul Hotinului, iar acele drese ei le au pierdut. Şi unii au arătat faţă înaintea noastră întăritura dela Alexandru voevod, numai pecetea şi uricul putrezit şi stricat în pământ când au venit Mihail voevod cu oştile sale de au prădat şi au călcat ţara noastra. Deci noi văzând a lor mare jalobă şi mare mărturie, iar noi deasemenea şi dela noi am dat şi am întărit sus zisei Sorii şi fraţilor ei Anton şi Pătraşco acea mai sus zisă jumătate sat din Babini, partea de sus de a curmezişul părăului ce este pe malul Nistrului, precum să le fie şi dela noi uric şi ocină cu tot venitul. Altul să nu se amestece.

Domnul a zis. Scrisă la Iaşi, anul 7109 mai 20.

Stroici mare logofăt a învăţat şi a iscălit (ss) Stroici mare log.

Dumitru.

---

1. Loc deteriorat în original.

II.

Iaşi 1601 iunie 4. *Eremia Moghila voevod întăreşte lui Romşa, marele vătaf de Hotin, străpânirea asupra seliştei Sinăcăul de lângă Hotin, pe Nistru.*

Иѡ Єремїа Могила воевода божїею милостїею господаръ земли Молдавскои. Ѡж прїиде прѣд нами и прѣд нашими болѣри слꙋга наш Ромша вел ватах хотинскои съ єдна лист за свѣдетелство ѡт наш вѣрнїи и почтени и болѣрин пан Гиѡргие пръкълаб хотинскою. сице свѣдетелствѫща ꙗкож бил дал Ромша вел ватах сим ста талер сребръних въ ръки Єремїи ѡт Хотин [1] и был порꙋк за него Иван сръбин кꙋпец и за тин [1] єг [1] пинѣзи. а ѡн их келтовали и погибли. по тꙋм приклꙋчил єст им и съмрът. ино Ромша радї своих комати инше что не имали ѡт них възѣти. нъ имали ѡнї єдна селище [1] Синакъꙋл под Хотин на Нистра ино мы видѣвше тоа свѣдетелства ѡт наш вѣрнїи и почтенїи болѣр пан Гиѡрги пръкълаб хотинскою а мы дали єсми Ромши ват. како да имает дръжати тоа быш реченна селище рекомаа Сенакъꙋл [1] како да єст ємꙋ и ѡт нас ꙋрик и ѡтнинꙋ съ въсѣм доходом а аще сѣ ѡбрѣщет нѣкто ѡт съродник их а ѡнї да имают ємꙋ братити тин быш речених пинѣзи ѱ талери и да възмꙋт соби ѡтнина. сице да єст знанїе протож никто да съ не ꙋмишает прѣд сим листом нашим.

Пис ꙋ Ꙗс блѣто ҂зрѳ. юн д.

Господинъ реч (L. P.)

Строич вел логоф. ꙋчил. и искал Строич вел лог. ꙋчинте мꙋ ꙋрик Никоара.

(Original—hărtie, pecetie ceară roşie aplicată)

---

1. Loc deteriorat în original.

14) O stradă din Căușeni (jud. Tighina).

15) „Răstignire" și „viitorii cetățeni" din Jora de jos (jud. Orhei).

Colecția „Arhivele Basarabiei".

Traducere.

Io Eremia Moghila voevod, cu mila lui Dumnezeu domn țării Moldovii. Precum au venit înaintea noastră și înaintea boerilor noștri, sluga noastră Romșa mare vătaf de Hotin cu o carte de mărturie dela al nostru credincios și cinstit boer pan Ghiorghie părcălab de Hotin, astfel mărturisind, precum a fost dat Romșa marele vătaf șapte sute talere de argint în mâinile Eremii dela Hotin [1] și a fost chezaș pentru el Ioan sârbul, negustor și apoi [1] ai lui [1] bani, iar el i-a cheltuit și pierdut, apoi i-s'a întâmplat și moarte. Iară Romșa pentru bucatele sale alt ceva dela ei n'a avut ce să ia, dar au avut ei o seliște [1] Senacăul sub Hotin pe Nistru. Deci noi văzând acea mărturie dela al nostru credincios și cinstit boer pan Gheorghie părcălab de Hotin, iară noi am dat lui Romșa vătaf precum să aibă a ține acea mai sus zisă seliște numită Senacăul [1] ca să fie lui și dela noi uric și ocină cu tot venitul. Iar dacă se va afla cineva din rudele lor, iar ei să aibă a-i întoarce lui acei sus ziși bani 700 taleri și să-și ia ocina. Așa să se știe, apoi nimeni să nu se amestece înaintea acestei cărți anoastre.

Domnul a zis Scrisă la Iași, în anul 7109 iunie 4.
Stroici mare logofăt a învățat și a iscălit (ss) Stroici vel logofăt.
Faceți-i uric. Nicoară.

III.

Iași, 1602 iulie 11. *Eremia Moghilă voevod, întărește popei Gavril, popei Toader și nepoților lor apatra parte din satul Popești, ținutul Lăpușnii.*

Иѡ Еремїа Могила воевода божїею милостїею господаръ земли мѡлдавскои. ѡж господьствоми дали и потврьдили ѥсми молебником нашим попꙋ Гаврил и брат ѥго гоп Тоадер и внꙋком их слꙋѕи нашн Їѡнашко дїак и братꙋ своемꙋ синове Логинꙋ. и тиж Петри и Попъскꙋл и сестри их Ангелина синове Пъраскън. их правою ѡтнинꙋ и кꙋпежно ѡт неписок кꙋпежно еж ѡни имали ѡт Алеѯандра воеводї четвьртаа част ѡт села Попещ что ест ꙋ оуст Чюрилѣсеи на Нърнова оу волост Лъпꙋшною и съ мѣсто за став и за

1. Loc deteriorat în original.

млин что таа четвръта част село было кѹпежно выш писанним молебником нашим поп Гаврила и поп Тоадер и тиж братѹ их Логинѹ и сестри их Пъраска ѡци выш реченних Іѡнашко дияк и племеником єго Петри и Попъскѹл и сестри их Ангелини. ѡт Ангелина дъща Лазор за сто злат татарских ѡт ѹрик бѹпежно єж имал ѡцѹ єи Лазор ѡт Стефана воеводї младаго. тѣм радї како да єст им и ѡт нас ѹрик и ѡтиинѹ и съ въсем доходомъ и ин да се не ѹмишает пред сим листом нашим.

Пис оу Іас блѣто ѯзрї юл аї

(L. P.)

Господинъ велѣл.

Строич вел логов. Ѹчил и искал Строич вел. лог.

Никоара.

Traducere

Io Eremia Moghila Voevod, cu mila lui Dumnezeu domn țării Moldovii. Iată Domnia mea am dat și am întărit rugătorilor noștri popei Gavril și fratelui său popa Toader și nepoților lor, slugile noastre, Ionașcu diac și fratelui său, fiii lui Loghin și asemenea lui Petru Popăscul și surorii lor Anghelina, fiii Parascăi, a lor dreaptă ocină și cumpărătură din ispisoc de cumpărare ce au avut ei dela Alexandru voevod, a patra parte din satul Popești ce este la gura Ciurilesii pe Nărnova, în ținutul Lăpușnii, și cu loc de heleșteu și de moară, căci acea a patra parte de sat a fost de cumpărare sus scrișilor ai noștri rugători popa Gavril și popa Toader asemenea și fratelui lor Loghin și surorii lor Părasca, părinții sus zișilor Ionașcu diiac și vărului său Petru Popescu și surorii lor Anghelina, dela Anghelina fiica lui Lazar drept una sută galbeni tătărești din uric de cumpărare ce a avut tatăl ei Lazar dela Șefan voevod cel tânăr. Drept aceia să le fie și dela noi uric și ocină și cu tot venitul și altul să nu se amestece înaintea acestei cărți anoastre.

Domnul a poruncit. Scrisă la Iași, în anul 7110 iulie 11.

Stroici marele logofăt a învățat și a iscălit (ss) Stroici vel logofăt.

Necoară.

IV.

Suceava, 1603 iulie 11. *Eremia Moghila voevod scrie lui Danciul fost părcălab, ca să aleagă partea Golăesei ce are în satul Golăești, din jumătate de sat, a treia parte.*

Иѡ Єремїꙗ Могила воевода божїю милостїю господаръ земли молдавскои пишем слꙋзѣ нашемꙋ Данчꙋл бившїи пръкалаб даемо ти знати єре тегалосѣ за лице прѣд господствами кнѣгинѣ Голъꙗса съ Симїѡн Портърескꙋл и съ Єремїꙗ ѡт Голъещи ради село Голъещ ино ѡни прошают ѡт прѣд господства ми на тѣ да бъдет им хотарник. протож ꙗко ꙋзриш сес лист господства ми а ти да имаиш спрѣтати людї добри ѡт виш и ѡт нижнїи и да имаиш раздѣлите ꙗкож бъдет маї съ правдою съ вашими дꙋшами ѡт село Голъещи что єст єи викꙋпленїю ѡт на Горчꙋл апрод ѡт половина села третаго част вишна част таа кꙋповала ѡт село и от поли и съ млен по кова биб хотъръли Бълцатꙋл логофътꙋл и такождире да имаиш изберити єи хотарꙋа ѡт село [1] ѡт къ Голъещи и съ млені ѡт Михъилашѣ зꙋвема мѣсто селов ватра села Михаилашѣ єст ѡт въсток а млен єи єст ѡт на запад и мѣсто села идѣт на ѡбѣ стороне Ръꙋтꙋлови по кова хотаръли Бꙋчил вел дворник и ѡт по къда извѣка ѡживали. и да имаиш поставити стълпи и ѡт селах и ѡт полї и ꙋ царинꙋ и по въсъдꙋ како бъдет маї добрѣ. и да имаиш написати лист ѡт тебе до господства ми ꙗкож єи раздѣлити. так да знаиш инак не ꙋчинити.

Пис ꙋ Сꙋчавѣ влѣт ҂зраї юл аї

(L. P.)

Сам господинъ белѣл

Гаврил

(Original hârtie, urmă de pecetie mică de ceară roșie aplicată).

1. Loc rupt în original.

Traducere.

Io Eremia Moghila voevod cu mila lui Dumnezeu domn țării Moldovii scriem slugii noastre Danciul fost părcălab, dămu-ți a ști că s'au jeluit de față înaintea domniei mele jupăneasa Golăiasa cu Simion Portărescul și cu Eremia dela Golăești pentru satul Golăești. Fiindcă ei cer dinaintea domniei mele ca să le fie hotarnic, de aceia dacă vei vedea această carte a domnii mele, iar tu să aduni oameni buni și de sus și de jos și să le împarți cum va fi mai cu dreptate cu sufletele voastre din satul Golăești ce-i este de cumpărare dela Gorciul aprodul din jumătate de sat a treia parte, partea de sus, și a cumpărat din sat și din câmp și cu moară pe unde au hotărât Balțatul logofătul. Și de asemenea să-i alegi hotarul din satul [1] din spre Golăești și cu morile dela Mihăilași, numitul loc al satelor vatra satului Mihăilaș este dinspre răsărit iar moara este spre apus și locul satului merge pe ambele părți ale Răutului, pe unde a hotărât Bucil, mare vornic, și pe unde din veac au fost. Și să așezi stâlpi și spre sate și spre câmp și la țarină și peste tot, cum va fi mai bine. Și să scrii carte dela tine la domnia mea cum vei împărți. Așa să știi altfel să nu faci.

Singur domnul a poruncit

Scrisă la Suceava, în anul 7111 iulie 11.
Gavril.

V.

Suceava, 1605 martie 26. *Eremia Moghila voevod întărește lui Ilie Băcioc paharnic stăpănirea asupra părții a treia din satul Cupcici, ce se cheamă Brătășeanii, pe Ciuhur.*

Милостїю божїю ми Іѡ Єремїа Могила воевода господаръ земли молдавскои знаменито чиним иссим листом нашим всѧм кто на нем възрит или чточїи его ѹслишит. ѡж прїидошѧ прѣд нами и прѣд ѹсими нашими молдавскими болѣри великими и малими наши слѹги Андрїика и брати его Глигорїе и Лѹпѹл и сестра их Антимїѧ синове Иѡнашко Пъѹлел. по их доброи волю неким непонѹждени а ниприсиловани

1. Loc rupt în original.

и продали их правою штининꙋ и викꙋпленїе шт неписаче кꙋпежнїи что имал штецъ их Пꙋвлеа шт Петра воеводи и шт Арона воеводи третаа част шт всего села Кꙋпчич чтое именꙋет Бръташанїи на Чꙋхрѣ ꙋ волост Ѩскомꙋ и съ пол став и съ млини ꙋ Чꙋхрꙋ что било викꙋпленїе штец их Пꙋвлеа шт Дрꙋгич и брат его Фрижа синове Іѡн Таба и племениковѣ их Вꙋчꙋн и шт брат его Петрѣ и Іѡн и Дрꙋгꙋман и сестри их Насꙋѣ и Титиана синове Аннїи тиж шнокови Іѡн Таби шт неприбилїе кꙋпежнои что имал Іѡн Таба шт стараго Петра воеводи. та продали слꙋѕи нашемꙋ вѣрномꙋ Или Бꙋчок чашник за двѣста и петдесят талери сребрених. и заплатил им все исплъна шт прѣд нами и прѣд нашими болѣри. ино ми видѣвше их доброволнои тъкмеж и полнои заплатꙋ ꙋ рꙋки всем тим више писаним а ми такождере и шт нас дали и потврдили есми више писанномꙋ слꙋѕи нашемꙋ вѣрномꙋ Или Бꙋчок чашник на тоѧ прѣд више реченна третаа част шт всего села Кꙋпчич чтое именꙋет Бръташѣнїи и съ став и съ млини ꙋ Чꙋхрѣ. како да ест емꙋ и шт нас ꙋрик и штнина и кꙋпежно съ всем доходом емꙋ и дѣтим его и шнꙋчатом и прѣшнꙋчатом и прѣщꙋрѣтом и всемꙋ родꙋ их ктое им изберет наи ближнїи непорꙋшенно им никониж на вѣки. а хотар тои више писанїи третои части шт всего села Кꙋпчич чтое именꙋет Бръташѣнїи и съ стави и съ млини ꙋ Чꙋхрѣ да ест шт ꙋсих сторони по своими старими хꙋтарї по кꙋда извѣка шживали. а на то ест вѣра нашего господства ми више писанного ми Іѡ Еремїа Могила воеводи и вѣра прѣвъзлюбленних и сръдечних чад господства ми Іо Костантина воеводї и Алеѯандра воеводи и вѣра болѣр наших. вѣра пана Нистора Ꙋрѣке дворника долнеи земли. в. п. Крести дворника горнеи земли. в. п. Гиѡргїе пръкълаба хотинскаго. в. п. Гиѡргїи и Іѡнашко пръкълаби немецких. в. п. Маноле и Родна пръкълаби ро-

манских. в. п. Въскъна Ѡръш гетмана и пръкълаба сꙋчавскаго. в. п. Бръновскїи постелника. в. п. Тоадер Вѣверицѫ спътарѣ. в. п. Кързимана чашника. в. п. Глигорїе столника. в. п. Симиѡн Строич бистѣрника в. п. Германа комиса. и вѣра въсѧх боꙗров наших молдавских великих и малих. а по нашим животѣ кто бъдет господаръ ѡт дѣтїи наших или ѡт нашего рода или пак Богъ кого бъ изберет господарїем бити нашеи земли молдавстѣи тот би и непорꙋшил нашего даанїе и потвръжденїе. нѫ але би емꙋ дали и ꙋкрѣпили. понеж ѡн себе кꙋпил на своих правих и питомих пенѕи. а на болшїи крѣпост и потвръжденїе томꙋ въсемꙋ више писанномꙋ велѣли есми нашемꙋ вѣрномꙋ и почтенномꙋ болѣринꙋ панꙋ Лꙋпоул Строичъ великомꙋ логофетꙋ писати и нашю печат привѣзати ксемꙋ истинномꙋ листꙋ нашемꙋ. писал Арсенїе Небожатко ꙋ Сꙋчавѣ влѣто ҂зргї месеца март кѕ

и искал Стрѡич бел лѡг.

(Original pergament Pecetia lipsă).

Traducere.

Cu mila lui Dumnezeu noi Io Eremia Moghila voevod, domn țării Moldovei. Facem știre cu această carte anoastră tuturor celor ce o vor vedea sau o vor auzi citindu-să. Precum au venit înaintea noastră și înaintea tuturor boerilor noștri moldovenești mari și mici, slugile noastre Andriica și frații lui Gligorie și Lupul și sora lor Antimiia fiii lui Ionașco Păulel, de a lor bună voie de nimeni siliți nici asupriți și au vândut a lor dreaptă ocină și cumpărătură din ispisoace de cumpărare ce a avut tatăl lor Păulel dela Petru voevod și dela Aron voevod, a treia parte din întreg satul Cupcici ce se cheamă Brătășani pe Ciuhur, în ținutul Iașilor și cu jumătate heleșteu și cu mori pe Ciuhur, ce a fost de cumpărare tatălui lor Păulel dela Drăghici și dela fratele lui Frijea fii lui Ion Taba și dela verii lor Crăciun și dela frații săi Petrea, și Ion, și Drăguman și surorile lor Nastea și Titiiana, fii Anei asemenea nepoți ai luii

Ion Taba din drese de cumpărătură ce a avut Ion Taba dela bătrânul Petru voevod. Și au vândut slugii noastre credinciosului Ilie Băcioc paharnic drept două sute și cincizeci taleri de argint. Și le-a plătit tot deplin înaintea noastră și înaintea boerilor noștri. Iară noi văzând a lor de bună voie învoială și deplina plată în mâinile tuturor celor mai sus scriși și noi de asemenea și dela noi am dat și am întărit slugii noastre mai sus scrise credinciosului Ilie Băcioc paharnic, acea sus zisă a treia parte din întreg satul Cupcici, ce se cheamă Brătășeanii și cu heleșteu și cu mori pe Ciuhur, precum să-i fie lui și dela noi uric și ocină și cumpărătură cu tot venitul, lui și copiilor lui, și nepoților, și strănepoților și răstrănepoților și la tot neamul lor cine se va alege mai de aproape nestricat nici odată în veac. Iar hotarul acelei mai sus scrise a treia părți din întreg satul Cupcici ce se cheamă Brătășanii și heleștee și cu mori pe Ciuhur să fie din toate părțile după ale lor vechi hotare, pe unde au fost din veac. Iar la aceasta este credința domniei noastre mai sus scrise noi Io Eremia Moghila voevod, și credința preaiubiților scumpilor copii ai domniei mele Io Costantin voevod și Alexandru voevod, și credința boerilor noștri. Credința boerului Nistor Ureche vornic al țării de jos, cr. b. Crăste vornic al țării de sus, cr. b. Ghiorghi pârcălab de Hotin, cr. b. Ghiorghi și Ionașco pârcălabii Neamțului, cr. b. Manole și Rodna pârcălabi ai Romanului, cr. b. Vascan Oräș hatman și pârcălab al Sucevei, cr. b. Branovschi postelnic, cr. b. Toader Veveriță spătar, cr. b. Cărăiman paharnic, cr. b. Grigorie stolnic, cr. b. Simion Stroici visternic, cr. b. Gherman comis și credința tuturor boerilor noștri moldovenești mari și mici. Iar după viața noastră cine va fi domn din copii noștri, sau din neamul nostru, sau pe cine Dumnezeu va alege a fi Domn țării noastre Moldovei, acela să nu strice dania și întăritura noastră ci să-i dea și să-i întăriască căci și-a cumpărat cu ai săi drepți și buni buni. Iar pentru mai mare tărie și întăritură tuturor celor mai sus scrise am poruncit credinciosului și cinstitului nostru boer pan Lupul Stroici, marelui logofăt, să scrie și pecetia noastră să o lege la această adevărată carte anoastră. A scris Arsenie Nebojatco la Suceava în anul 7113 luna martie 26

Și a iscălit Stroici vel logofăt.

VI.

Iași, 1607, iunie 15. *Simion Moghila voevod întărește lui Șteful stăpânirea asupra unei părți din satul Citnicăuții.*

† Іѡ Симишн Могила воевода божію милостію господарь земли молдавской. ѡж прійдоше прѣд нами и прѣд нашими болѣри слѹга наш Щефѹл и принес прѣд нами и прѣд нашим свѣтом един запис сътворен ѿ Ѡнчѹл како кѹпил ѿ него ѿ третаа част село Читникъѹц четвръттаа част за два десѣт и осми талери сребрьних. ино господство ми и с нашим свѣтом егдаж видѣхом тот више писанїи запис что принес прѣд нами и прѣд нашим свѣтом. господствоми его вѣровахом. там радї како да ест емѹ и ѿ нас ѿтнина и викѹпленїе с всем доходом. и ин да се не ѹмишает.

господин реч (L. P) пис ѹ Ясех лѣт ҂зрі юн е

вел логофет ѹчил и искал

Строич вел логоф.

Бъсѣнѹл

(Original pe hârtie, pecetie mică aplicată).

Traducere

Io Simion Moghila voevod, cu mila lui Dumnezeu domn țării Moldovii. Precum au venit înaintea noastră și înaintea boerilor noștri sluga noastră Șteful și a adus înaintea noastră și înaintea sfatului nostru un zapis făcut de Onciul, precum a cumpărat dela el din a treia parte satul Citnicăuții a patra parte, drept douăzeci și opt taleri de argint. Deci domnia mea și cu sfatul nostru când am văzut acest mai sus scris zapis ce a adus înaintea noastră și înaintea sfatului nostru, domnia mea l-am crezut. Drept aceia să-fie lui și dela noi ocină și cupărătură cu tot venitul. Și altul să nu se amestece.

Domnul a zis. Scrisă în Iași, anul 7116 iunie 15

Marele logofăt a învățat și iscălit

Stroici vel logofăt.

Băseanul.

VII.

Iași, 1607. *Constantin Moghila voevod, întărește lui Nicoară vistier și fratelui său Gheorghe și nepotului lor Iachim stăpânirea asupra unei părți din satul Coconeș'ii.*

† Іѡ Могила воевод божїю милостїю господар земли молдавскои. ѡж прїиде пред нами и пред нашими молдавскими болери великими и малими Софїика дочка Ѡнашко ѡнꙋка [1] свѣделствꙋе ѡна не имает ни един брат а ни сестра нъ по своею доброю волю никим непонꙋждена а ни поискана и продала истина ис дѣднина ѡт истов изъ кꙋпленїе еще при дни ти стараго Щефан воевод въсѣ част оца еи Ѡнашко елика се изберет ѡт село ѡт Коконещи и [1] село и съ сѣно жат и мѣсто за став ꙋ волост Хотин. и продала слꙋгам нашим Никоар вист. и брат его Геѡргїи и ѡнꙋк их Ꙗким за сто четир десѣт талери сребрени и заплатили таланти исполна ѡт прѣд нами и прѣд нашими болѣри. тем радї како да ест им и ѡт нас съ въсем доходом слꙋгам нашим. ꙋ Ꙗс влет ҂зреї

Строич логѡфет ꙋчил и искал

Никоара

Și am izvodit eu Andrii dascalul depe cel rupt velet 7285.
(Copie făcută cu multă nesiguranță, copistul necunoscând limba slavă).

Traducere.

Io Moghila voevod, cu mila lui Dumnezeu domn țării Moldovii. Precum au venit înaintea noastră și înaintea boerilor noștri moldovenești mari și mici, Sofiica fiica lui Ionașco, nepoata [1] mărturisește dânsa că nu are nici un frate și nici soră, ci de a ei bună voe de nimeni silită și îndemnată și a vândut a ei adevărată ocină și cumpărătură încă din zilele bătrânului Ștefan voevod toată partea tatălui ei Ionașco câtă se va alege din satul Coconești și [2] sat și din faneață și loc de moară în ținutul Hotin,

1. Loc deteriorat în original.

şi a vândut slugii noastre Nicoară vistier şi fratelui său Gheorghe şi nepotului lor Iachim drept una sută patruzeci taleri de argint. Şi au plătit talanţii deplin înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri. Drept aceia să le fie şi dela noi cu tot venitul slugilor noastre.

La Iaşi, în anul 7115

Stroici logofăt a învăţat şi iscălit

Nicoară.

VIII.

Iaşi, 1610 noembrie 12. *Costantin Moghila voevod întăreşte lui Dumitrachi Chiriţă mare postelnic stăpânirea asupra unei părţi din satul Holohorenii, ţinutul Hotinului.*

† Иѡ Костантин Могила воевода божїю милостїю господар земли молдавскои. Ѡж прїидошѣ пред нами и пред нашими болѣри Кълина и сестра еи Саломїѧ и Мезина дъщире Кръчꙋна внꙋцѣ [1] по их доброї волю неким непонꙋждени ани присиловани и продалї их правою ѡтнинꙋ и дѣднинꙋ ѡт ꙋрик что имали ѡт [1] воеводї четвръта част ѡт въсего села Холохорѣни и съ мѣсто за стави и за млини ꙋ Раковѫц что ꙋ болост хотинскомꙋ. та продали нашемꙋ вѣрномꙋ и почтенномꙋ болѣринꙋ панꙋ Дꙋмитракїи Кирицї великомꙋ постелникꙋ за ѡсим десѧт талери сребрних. и заглатил им исплъна. тѣм радї како да ест емꙋ и ѡт нас ꙋрик и ѡтнинꙋ и потвръжденїе съ въсем доходом и ин да сѣ не ꙋмишает. пис ꙋ Ꙗс влѣто *зрдї нов. вї

господин рече (L. P.)

Пътрашко вел лог. ꙋчил и искал

Небожатко

(Original pe hârtie, pecetia aplicată pe hârtie eşită în relef).

---

1) Loc alb în original.

Traducere.

Io Constantin Moghila voevod, cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldovei. Precum au venit înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri Călina şi sora ei Salomiia şi Mezina, fiicele lui Crăciun, nepoate'e [1] de a lor bună voie de nimeni siliţi nici asupriţi şi au vândut a lor dreaptă ocină şi moşie din uric ce au avut dela [1] voevod a patra parte din tot satul Holohorenii şi cu loc de heleşteu şi de mori în Racovăţ, ce-i în ţinutul Hotinului, şi au vândut credinciosului şi cinstitului boer pan Dumitrachi Chiriţă, marele postelnic, drept optzeci taleri de argint. Şi le-a plătit lor deplin. Drept aceia să-i fie lui şi dela noi uric şi ocină şi întăritură cu tot venitul şi altul să nu se amestece.

Domnul a zis. Scrisă în Iaşi, la anul 7119 noembrie 12.

Pătraşco mare logofăt a învăţat şi a iscălit

Nebojatco.

IX.

Iaşi 1611, fevruarie 20. *Costantin Moghila voevod întăreşte lui Chiriţă Dumitrachi Paleologos stăpânirea asupra unei părţi din satul Holohoreni, ţinutul Hotinului.*

† Іѡ Кѡстантин Могила воевѡда божїею милостїю господаръ земли молдавскої. ѡж прїиде прѣд нами и прѣд ꙋсими нашими болѣри. Соломїꙗ и дъщера еї Мърїика и тиж племенница им Мърїика дъщера Еремїи ꙋнꙋкове Хилипец. и продали их правaa ѡтнини что сѣ изберꙋт части их ѡт село Холохорѣни что ꙋ волост хотинскомꙋ съ въсѣм доходамї ѡт мѣсто за ставове и за млини и ѡт поле и ѡт что вꙋдет на бес том хотарѣ. ѡт привилїꙗх что имѣл [1] ѡт ꙋрик за [1] ѡт [1] воевода тих своих части продалї нашемꙋ вѣрномꙋ болѣринꙋ панꙋ Кирици Дꙋмитраки Палеологос вел постелникꙋ радї талерꙋв. и възѣли своих пинѣѕи ѡт него заплата готова и исплъна ѡт прѣд нами. ино ми видѣвшим доброволное им продажїе и пак плъное

1. Loc alb în original.

заплатѫ и ми також дали есми и потврѫдилї нашемѫ вѣрномѫ болѣринѫ виш писаномѫ да ест емѫ штнинѫ и викѫпленїе непорѫшено николиж на вѣки. и ин да сѣ не ѫмишает прѣд сим листом нашим. пис ѫ Їс блѣто *зрдї фек. к

Сам господин казал (L. P.)

Петрашко вел логофет ѫчил и искал

Дѫмитрѫ

(Original pe hârtie, pecetia aplicată pe hârtie, eşită în relief).

Traducere.

Io Costantin Moghila voevod, cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldovei. Precum au venit înaintea noastră şi înaintea tuturor boerilor noştri, Solomia şi fiica ei Mariica şi asemenea vara lor Măriica fiica Eremii, nepoatele lui Hilipeţ, şi au vândut a lor dreaptă ocină ce se vor alege părţile lor din satul Holohoreani ce-i în ţinutul Hotinului cu toate veniturile din loc de heleştee şi de mori şi din câmp şi din ce va fi pe acel întreg hotar, din dresuri ce a avut [1] din uric de [1] dela [1] voevod acele părţi ale lor le-au vândut credinciosului nostru boer pan Chiriţă Dumitrachi Poleologos mare postelnic, drept 60 taleri şi au luat banii lor dela el plata gata şi deplină înaintea noastră. Deci noi văzând a lor de bună voie vânzare şi iar plata deplină şi noi asemenea am dat şi am întărit credinciosului nostru boer mai sus scris să-i fie lui ocină şi cumpărătură nestricată nici odată în veci. Şi altul să nu se amestece înaintea acestei cărţi anoastre.

Singur domnul a zis.

Scrisă la Iaşi, la anul 7119 fevruar 20

Petraşco mare logofăt a învăţat şi a iscălit.

Dumitru

1. Loc alb în original.

X.

Iași, 1611, martie 15. *Constantin Moghila voevod, întărește lui Dimitrache Chiri ă Paleolog, stăpânirea asupra unor părți din satul Holohoreni, ținutul Hotinului.*

Иѡ Костантин Могила воевода божїю милостїю господаръ земли молдавскои. Ѡж прїиде пред намї и пред нашими болѣри Дꙋмитрꙋ синъ Хачко внꙋк Бълош чашник по его доброі воли неким не понꙋжден ани присиловани и продалъ свою правою ѡтнинꙋ и дѣднинꙋ ѡт седмаа част село Холохорѣнї половина и съ мѣсто за стаб и за млин ꙋ Раковъц что ꙋ волост хотинскої ѡт испривилїе что ималї ѡт [1] воеводи. та продал нашемꙋ вѧрномꙋ и почетениомꙋ болѣринꙋ панꙋ Дꙋмитракїе Кирицї Палеѡлог великомꙋ постелникꙋ за тридесѣт талери. и ꙋ том тиж прїиде пред нами Фръсина дъща Къбак. пакиж по єи доброї волѣ и продала своеї правою ѡтнинꙋ ѡт седмаа част петаа част ѡт тогож село Холохорѣни та продала нак панꙋ Кирици пост. за [1] талери и заплатил им исплъна ѡт пред нами и пред нашими болѣри. тѣм радї како да єст ємꙋ и ѡт нас ѡтнини и потрвъжденїе съ бес доход. ин да сѣ не смѣшает.

Господинъ рече

(L. P.) Пис ꙋ Ꙗс влѣто ҂зрѳї март єї.

Пътрашко вел логофет ꙋчил и искал

Невожатко.

(Original pe hârtie, pecetia aplicată pe hârtie; eșită în relief).

Traducere.

Io Costantin Moghila voevod, cu mila lui Dumnezeu domn țării Moldovei. Precum a venit înaintea noastră și înaintea boerilor noștri Dimitru fiul lui Hacico, nepotul lui Băloș paharnicul, de a lui bună voie de nimeni silit nici asuprit și a vândut asa dreaptă ocină și moșie din a șaptea parte satul Holohorenii jumătate și

1. Loc alb în original.

cu loc de heleșteu și de moară pe Racovăț ce-i în ținutul Hotinului din dresuri ce au avut dela [1] voevod. Și au vândut credinciosului și cinstitului nostru boer pan Dumitrachi Chiriță Paleolog, mare postelnic, drept treizeci taleri. Și apoi asemenea a venit înaintea noastră Frăsina fiica lui Căbac, iarăș de a ei bună voie și a vândut a sa dreaptă ocină din a șaptea parte a cincea parte din acelaș sat Holohoreanii și a vândut tot lui pan Chiriță postelnic, drept [1] taleri și le-a plătit lor deplin înaintea boerilor noștri. Drept aceia să-i fie lui și dela noi ocină și întăritură cu tot venitul. Altul să nu se amestece.

Domnul a zis. Scrisă la Iași, în anul 7119 martie 15.

Pătrașco mare logofăt a învățat și a iscălit

Nebojatco.

XI.

Iași, 1611 martie 20. *Costantin Moghila voevod, întărește lui Chiriță Dumitrachi Paleolog, stăpânirea asupra unor părți din satul Holohoreani, ținutul Hotinului.*

† Ꙗѡ Костантин Могила воєвода Божію милостію господарь земли молдавскои. Ѡж пріидоше пред нами и пред нашими болѣри Щефана дочка Григян внока Макеи и племеник ихъ Василіе синъ Катри и Марика дочка Єремїи и Симиѡн и сестра его Марїнка синоке Трифан по ихъ доброю волю неким непонѹжденнихъ ини пригелованни и продали ихъ права ѡтнинѹ и дѣднинѹ вѣсѣ част ихъ что се изберет ѡт село Холохорѣни что сѣт на Раковѣц ѹ волост хотинскїи и съ мѣсто за став и за млин ѹ Раковѣц ѡт исприбиліе что имал дѣд ихъ ѡт [1] воєводї таа продали нашемѹ вѣрномѹ и почтенном болѣринѹ Кирици Дѹмитраки Палишлуг великомѹ постелникѹ радї двадесѣт и пет талери. и заплатил им вѣсе исплѧна ѡт прѣд нами. ино ми видѣвше ихъ доброю волю токмеж и плѧною заплатѹ ами такожде дали и потврѣдили есми виш писанномѹ болѣринѹ нашемѹ Кириці

1. Loc alb în original.

Д8митраки великом8 постелник8 та пред речена част за отнин8 ѡт село Холохорѣни еж себе к8пил на своих правих пинѣѕи. тѣм радї како да ест ем8 и ѡт нас ѡтнин8 и вик8пленїе съ всѣм доходом. и ин да сѣ не 8мишает пред сим листом нашим. 8 Іас пис вълѣто ҂зрді март к

господинъ велѣл (L. P.)

Пътрашко вел логофет 8чил и искал

Костантин

(Original pe hartie, pecetie aplicată pe hărtie, eşită în relief).

Traducere.

Io Costantin Moghila voevod, cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldovei. Precum au venit înaintea noastră şi înaintea boeri lor noştri Ştefana fiica Grigăi, nepoata Macsei şi vărul lor Vasile, fiul Catrii, şi Marica fiica Eremii, şi Simion şi sora lui Mariica fii lui Trifan, de a lor bună voe de nimeni siliţi nici asupriţi şi au vândut a lor dreaptă ocină şi moşie toate părţile lor ce se vor alege din satul Holohoreani, ce sunt pe Racovăţ în ţinutul Hotinului, şi cu loc de heleşteu şi de moară în Racovăţ din dresuri ce a avut moşul lor dela [1] voevod şi au vândut-o credinciosului şi cinstitului nostru boer Chiriţă Dumitrachi Paliolog mare postelnic, drept douăzeci şi cinci taleri. Şi le-a plătit tot deplin înaintea noastră. Deci noi văzând a lor de bună voie învoială şi plata deplină, iar noi deasemenea am dat şi am întărit sus scrisului nostru boer Chiriţă Dumitrachi, mare postelnic, acea sus zisa parte de ocină din satul Holohoreni ce şi-a cumpărat cu ai săi drepţi bani, precum să-i fie lui şi dela noi ocină şi cumpărătură cu tot venitul. Şi altul să nu se amestece înaintea acestei cărţi anoastre.

Domnul a poruncit. In Iaşi, scrisă la anul 7119 martie 20

Pătraşco mare logofăt a învăţat şi a iscălit

Costantin.

---

1. Loc alb în original.

XII.

Iaşi, 1611 fără lună şi zi. *Costantin Moghila voevod întăreşte lui Dumitrachi Chiriţă Paleolog stăpânirea asupra unor părţi din satul Holohorenii, ţinutul Hotinului.*

† Иѡ Костантин Могила воевода Божїю милостїю господаръ земли молдавскои. ѡж приидошѧ пред нами и пред нашеми молдавскими болѣри Василие и сестра его Мърикл сини Соломиѧ внꙋци Хилипец неким непонꙋждени ани пресиловани и продали своа права отнинꙋ и дѣднинꙋ что сѣ извѣрет част им ѡт село Холохорѣни на Раковъцꙋ ꙋ волост хотинскои. и съ мѣсто за став и за млин ꙋ Раковѫц ѡт испривилие что имали ѡт [1] воеводї таа продали нашемꙋ вѣрномꙋ и почитен волѣрин панꙋ Дꙋмитраки Кирици Палеолог великомꙋ постелник радї шестї десѣт талери сребних, и заплатили им въси исплъна съ пенѕи готови прѣд нами. тѣм радї како да ест емꙋ права ѡтнинꙋ и викꙋпленїе съ въсѣми доходами. и ин да сѣ не ꙋмишает прѣд сим лист господствами

Сам господинъ рече. пис ꙋ Ꙗс влѣт ҂зрдї

(L. P.)

Пътрашко вел логофет ꙋчил и искал

Харит н

(Original pe hărtie, pecetie aplicată pe hărtie, eşită în relief)

Traducere.

Io Costantin Moghila voevod, cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldovei. Precum au venit înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri moldoveneşti Vasile şi sora lui Mărica, feciorii Salomiei, nepoţii lui Hilipeţ, de nimeni asupriţi şi nici siliţi şi au vândut a lor dreaptă ocină şi moşie ce se va alege partea lor din satul Holohoreanii pe Racovăţu, în ţinutul Hotinului şi cu loc de heleşteu şi de moară în Racovăţ din dresuri ce au avut dela

1. Loc alb în original.

[1] voevod și au vândut credinciosului și cinstitului nostru boer pan Dumitrachi Chiriță Paleolog, mare postelnic, drept șase zeci taleri de argint. Și le-a plătit lor toți deplin cu bani gata înaintea noastră. De aceia să-i fie lui dreaptă ocină și cumpărătură cu toate veniturile. Și altul să nu se amestece înaintea acestei cărți a domniei mele.

Singur domnul a zis. Scrisă la Iași în anul 7119.

Pătrașco mare logofăt a învățat și a iscălit

Hariton.

XIII

Iași, 1611 dechemvrie 17. *Costantin Moghila voevod, întărește lui Chiriță Dumitrache Paleolog, stăpânirea asupra unor părți din satul Holohoreanii, ținutul Hotinului.*

† Иѡ Костантин Могила воевода Божїю милостїю господаръ земли молдавской. Ѡж прїидоше пред нами и пред нашеми молдавскими болѣри Иѡнашко и сестра его Мърика сини Савеи их племеница их Гешa дочка Саѹка бъси вн8ци [1] неким непон8ждени а ни присилован и продали их правою ѡтнин8 и дѣдин8 ѡт исприлиїах что имал дѣд и ѡт [1] воеводї седма част ѡт село Холохорѣни что с8т на Раковъц 8 волост хотинской и съ мѣсто за став 8 потока Раковъц и мѣсто за сѣн8 и за пасики. Таа продал нашем8 вѣрном8 и почетеном8 болѣрин8 Кир ца Д8митраки Палеѡлѡг великом8 постелник8 ради седим десѣт и пет талери сребних и заплатил им бъси испл8на съ пенѕи готови пред нами. тѣм радї господство ми видѣвше за доброю волѣ токмеж и исплъной плат ѡт нас ещеж дали и по8твръдили есми ем8 нашем8 вѣрном8 и почетеном8 бо-

1. Loc alb în original

лѣринꙋ виш ест писан Кирица Дꙋмитраки Палеѡлѡг великомꙋ постелникꙋ како да ест емꙋ и ѡт нас права ѡтнинꙋ и викꙋпленїе съ въсѣми доходами непорꙋшенѫ николиж на вѣки. и ин да сѣ не ꙋмишает пред сим лист нашим.

Сам господин рече (L. P). пис ꙋ Ꙗш лѣт ҂зрк дек зі

Пътрашко вел логофет ꙋчил

Харитон

(Original hărtie, pecetie mică aplicată pe hărtie, eşită în relief).

Traducere.

Io Costantin Moghila voevod, cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldovei. Precum au venit înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri moldoveneşti Ionaşco şi sora lui Mărica feciorii Savei şi vara lor Gheoa fata Saucăi, toţi nepoţii [1] de nimeni siliţi şi nici asupriţi şi au vândut a lor dreaptă ocină şi moşie din dresuri ce au avut moşul lor dela [1] voevod a şaptea parte din satul Holohoreani ce sunt pe Racovăţ, în ţinutul Hotinului, şi cu loc de heleşteu în părăul Racovăţ şi loc de făneaţă şi de prisăci. Şi au vândut-o credinciosului şi cinstitului nostru boer Chiriţă Dumitrachi Paleolog, mare postelnic, drept şapte zeci şi cinci taleri de argint. Şi le-a plătit lor toţi deplin cu bani gata înaintea noastră. Drept aceia domnia mea văzând de a lor bună voe tocmeală şi deplină plată încă şi dela noi am dat şi am întărit credinciosului şi cinstitului nostru boer mai sus scris Chiriţă Dumitrache Paleolog, mare postelnic, să-i fie lui şi dela noi dreaptă ocină şi cumpărătură cu toate veniturile ne stricate nici odată în veci. Şi altul să nu se amestece înaintea acestei cărţi a noastre.

Singur domnul a zis.

Scrisă în Iaşi, anul 7120 dechemvre 17.

Pătraşco mare logofăt

Hariton.

---

1. Loc alb în original.

XIV.

Iași, 1619 iunie 6. *Gașpar voevod, întărește Măricăi, fata lui Alexe, stăpânirea asupra unor părți din satele Șcitnicăuți și Costiceni, ținutul Hotinului.*

† Иѡ Гашпар воевода божїю милостїю господаръ земли молдавскои. Ѡж прїидошѣ прѣд нами и прѣд нашим съвѣтом Мърика и сестра єи Кътрина дочки Тѹдоски и непоте поп Мътеꙗш ѡт тръгѹ Сѹчавскомѹ и тѣгали за лице на Мърика дочка Алеѯина и внѹка Крстина бив въ радї третїꙗ част селѡ ѡт Считникъѹц част середнаа что ѹ волост Хотинское и част ѡт село Костичани. и тако рекоша ѡни аж приходит има дръжати та ѡтниннѹ въ кѹпѣ съ неѧ. а Мърика дочка Алеѯина сице рече аж ин не идет сѣ съ неꙗ дръжатї ничта. занеж ѡна имает таа част ѡтниннѹ ѡт дѣд своего Кръстѣ бът єж ѡн дал єꙗ сынѹ своемѹ Алеѯи ѡцѹ Мърикъи бѡ вист ємѹ копил и ѡтметалас ѡт них ѡт наж прѣд нами како они съ неꙗ никълиж не дръжал до нїнѣ. тѣм радї господство ми и съ вес съвѣтом нашим съдихом их по ѡбичаю и законѹ земли и застали ѡт въсего законѹ Мърика и сестра єи Кътрина. а Мърика дочка Алеѯина внѹка Кръстина въ ѡтправилас и поставила себе ферїю в҃і злат и ѡт съда на прѣд волше тѣж да не бъдет радї сїꙗ никелиж въ вѣкы. Сего радї далї и потвръдили єсми єи таа третїꙗ част ѡт село Считникъѹци част среднаа и ѡт Костичѣни и съ въсѣм доходом и съ сѹсѣдї како а би ѡна себе дръжала и ин да сѣ не ѹмешает прѣд сим нашим.

(L. P.) Пнс ѹ Ꙗс влѣто ҂зркз юн ѕ днъ

Господинъ велѣл

Гꙗнгѣ вел логофет ѹч и искал

Черленовски.

(Original hârtie, pecetia ceară roșie aplicată, acoperită cu vată)

Traducere.

Io Gaspar voevod, cu mila lui Dumnezeu domn țării Moldovei. Precum au venit înaintea noastră și înaintea sfatului nostru Mărica și sora ei Catrina, fetele Tudoschii și nepoatele popii Măteiași din târgul Sucevii și s'au pârât de față cu Mărica fata lui Alexe și nepoata lui Cărstea fost vătav pentru a treia parte din satul Scitnicăuții, partea de mijloc, ce-i în ținutul Hotinului și parte din satul Costicenii. Și astfel au zis ele că li se cuvine lor să ție acea ocină împreună cu ea. Iar mărica fata lui Alexe astfel spuse că altul nu se cuvine să ție cu ea nimic, căci ea are acea parte de ocină dela moșul ei Crăstea vătav pe care a dat o el fiului său Alexe, tatăl Mărichii, căci i-a fost lui copil și s'a lepădat de ei înaintea noastră precum ei cu dânsa niciodată până acum n'au stăpânit. De aceia domnia mea și cu tot sfatul nostru i-am judecat după obiceiul și legea pământului și au rămas din toată legea Mărica și sora ei Cătrina, iar Mărica fata lui Alexe, nepoata lui Cărste vătav s'a îndreptat și și-a pus ferie 12 galbeni, și de acum înainte pără să nu fie pentru această nici odată în ve i. Drep' aceia i-am dat și i-am întărit ei acea a treia parte din satul Scitnicăuții, partea de mijloc și din Costiceni și cu tot venitul și cu vecinii ca să-și ție ea și altul să nu se amestece înaintea acestei anoastre.

Domnul a poruncit.

Scrisă în Iași, la anul 7127 iunie 6 zile.

Gheanghea mare logofăt a învățat și a iscălit

Cerlenovschi.

XV.

Iași, 1620 martie 28. *Gașpar voevod, întărește jupănesei răposatului Andrei hatmanul și lui Vasile Ureche și jupanesei sale Magda mai multe părți din satul Holchoreni, ținutul Hotinului.*

† Иѡ Гашпар воевода божїею милостїю господаръ земли молдавскои. Ѡж прїиде прѣд нами и пред нашими болѣри. Марїикꙋца кнѣгинѣ покоинаго Кирица Дꙋмитраки бившаго постелникꙋ. по еи доброю волѣ неким не понꙋждена а ни присилованна и продала ѡна права своа ѡтнинnꙋ и викꙋпленїе панꙋ своемꙋ Кирица постелник въсѣ части что имает ꙋ село Холохорѣни ꙋ болост Хотинское ѡт исписок за ви-

кꙋпленіє что имала ѿт Костантина воєвода. что ѡн себе кꙋпил ѿт Кълина и ѿт сестра єи Саломіꙗ и Мезина дочки Кръчюн. и ѿт Саломіꙗ и ѿт дочка єї Мърїика и ѿт племеницї их Мърїика дочка Єремїа внꙋкове Хилипец. и ѿт Дꙋмитрꙋ сын Хачко внꙋк Бълош чашникꙋ. и ѿт Фрънгина дочка Кабак. и ѿт Иѡнашко и ѿт сестра єго Мърїика сынове Сава и ѿт племеницї их Гісꙗ дочка Савка и ѿт Щефана дочка Грига внꙋка Мазин. и ѿт племеницї их Василїє сынъ Катра . и ѿт Мърїика дочка Єремїа. и ѿт Симїѡн и сестра єго Мърїика сынове Трифан. и ѿт Василїє и сестра єго Мърїика сынове Саломїа внꙋкове Хилипец. таа ѡна продала кнѣгини покоинаго Андрею Гетманꙋ. и слꙋга наш вѣрномꙋ Василїє Урѣке второмꙋ чашникꙋ и кнѣгинѣ си Магда за тристо ꙋалер сребних. ино господство ми ꙗко ꙋвидѣхом доброволною токмеж и платꙋ исплънно ѿт прѣд нами. и ѿт господство ми дахом и потврьдихом кнѣгини покоинаго Андрею гетманꙋ и слꙋга наш вѣрнїи Василїє чашник и кнѣгинѣ си Магда тих книш писаних чести за ѿтнинꙋ ѿт село Холохорѣни ꙋ волост хотинскої что сѣ изберет съ мѣсто за став и за млини да бꙋдет и ѿт господство ми данїє и потврьжденїє и викꙋпленїє съ въсем доходом. и ин да сѣ не ꙋмишает через лист господства ми.

У Їаѕ вльто ѕзрки Март ки

Самъ господинъ велѣл
Їѡ Гашпар воєвод
(L. P.) Їѡн Архип.

(Original hârtie, pecetie aplicată pe hârtie, eşită în relief).

Traducere.

Io Gaşpar voevod, cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldovei. Precum au venit înaintea noastră şi înaintea boerilor noştri Mariicuţa jupâneasa răposatului Chiriţa Dumitrachi, fost postelnic, de a ei bună voe de nimeni silită nici asuprită şi a vândut ea

dreapta sa ocină și cumpărătură boerului său Chiriță postelnic, toate părțile ce are în satul Holohoreanii în ținutul Hotinului, din ispisoc de cumpărare ce a avut dela Costantin voevod, ce și-a cumpărat dela Călina și sora ei Salomiia și Mezina, fetele lui Crăciun, și dela Salomiia și dela fata ei Măriica și dela verele lor Măriica fata Eremiei, nepoți ai lui Hilipeț, și dela Dumitru fiul lui Hacico, nepotul lul Băloș paharnicul, și dela Frăsina fata lui Cabac, și dela Ionașco și dela sora lui Măriica, fiii Savei și dela verele lor Gheca, fata Saucăi și dela Ștefana fata Grigăi, nepoata Maxei, și dela verii, lor Vasilie, fiul Catrii, și dela Măriica fata Eremiei, și dela Simion și sora lui Măriica, fii lui Trifan, și dela Vasile și sora lui Măriica, fiii Salomiei, nepoții lui Hilipet. Și ea a vândut jupănesei răposatului Andreiu hatmanul și slugii noastre credincioase Vasilie Ureche al doilea paharnic și jupănesii sale Magda drept trei sute taleri de argint. Iar domnia mea dacă am văzut de bună voe tocmeală și plata deplînă înaintea noastră, și dela domnia mea am dat și am întărit jupănesei răposatului Andreiu hatmanul și slugii noastre credincioase Vasilie paharnic și jupănesii sale Magda acele mai sus scrise părți de ocină din satul Holohorenii, în ținutul Hotinului, ce se va alege cu loc de heleșteu și de mori să fie și dela domnia mea danie și întăritură și cumpărătură cu tot venitul. Și altul să nu se amestece peste cartea domniei mele.

Singur domnul a poruncit.

In Iași, la anul 7128 martie 28.

Io Gașpar voevod

Ion Arhip.

XVI.

Iași, 1632 august 26. *Alexandru Iliaș voevod întărește lui Avraam Căpotici hotarul satului Colișeuții de către satul Șărbiceani.*

Иѡ Александрꙋ Илиꙗш воевод Божїю милостїю господарь земли молдавскои. ѡж господство ми дали и потвръдили есми слꙋѕи наши Авраам Къпотич диꙗк его правою ѡтнинꙋ и дѣднинꙋ ѡт ꙋрик что имал ѡт Стефан воевода хотар селом Колишеꙋцим ѡт къ Шърбичѣним что хотарил им

слꙋга наша Костандин Стръчѣ съ людї добрих и старих съ Симиѡн Пилиповскии и съ Шептелич зѣт Врънченѣси пꙋгде повидалї емꙋ прикилие въ знамене ѡт где починше ѡт ꙋст Корманꙋл даж до ѡбръшїю Корманꙋл и даждо една готоцѣ еж ꙋпадает чтос зовет Проси ѡт Шербичѣни право черезъ Довхин лисок чтос зовет, ѡт толѣ право через мост Лети, ѡт толѣ по за Поповка право до потоцѣ Довхы до един дорог что идет ѡт Шърбичени до Ръшчинци и свеча дорогꙋ даж до потоцѣ ꙋ Дохва до един мост чтос зовет Хрихов мѡст ꙋ долꙋ на матко Довхи что ꙋпадает надъ Нестром. тот вес хотар како да ест слꙋѕи наш Аврамов Къпотин [1] правою ѡтнинꙋ и дединꙋ емꙋ и дети его и ꙋнꙋчатом и въсемꙋ родꙋ его ктос емꙋ изберет наї ближни непорꙋшенно николиж на веки вечнїи. и ин дасѣ не ꙋмишает. Сам господин казал (L. P.) пис ꙋ Ѩс влѣт ҂зрм авгꙋст кѕ

Генге вел логофет ꙋчил и искал

Борълѣнꙋ

(Copie după 1828).

Traducere.

Io Alexandru Iiaş voevod, cu mila lui Dumnezeu Domn ţări Moldovii. Precum domnia mea am dat şi am întărit slugii noastre Avraam Capotici diiac a lui dreaptă ocină şi moşie din uric ce a avut dela Ştefan voevod, hotarul satelor Colişeuţi de către Şărbiceani, ce le-a hotărât lor sluga noastră Costantin Stârcea cu oameni buni şi bătrâni cu Simion Pilipovschi şi cu Şeptelici ginerele Vrâncenesii pe unde i-au arătat lui dresele cu semne, de unde ncepe, dela gura Cormanul până la obârşia Cormanul şi până la un pârău ce se varsă ce se numeşte Proschi dela Şerbiceni drept prin pădurea ce se cheamă Dovhii, de aci drept peste podul Letii, de aci pe după Popovca drept până la pârâul Dovhii până la un drum ce merge dela Şerbiceni până la Răşcinţii şi tot pe drum

1. Loc rupt în original.

până la pârâul la Dovha, până la un pod ce se cheamă podul lui Hrih, dela podul lui Hrih în jos pe matca Dohvii ce se varsă în Nistru. Acest întreg hotar să-i fie slugii noastre Avraam Căpotici [1] dreaptă ocină și moșie, lui și copiilor lui, și nepoților și la tot neamul lui ce se va alege lui mai de aproape, nestricat'nici odată în vecii vecilor. Și altul să nu se amestece. Singur domnul a zis. Scrisă la Iași în anul 7140 august 26.

Gheorghe mare logofăt a învățat și a iscălit.

Borăleanu.

ACTE DELA MANASTIREA CURCHI (JUD. ORHEI).

Suret domnesc de stăpînirea lui Curchi în Morozeni și în Vatici, jud. Orhei.

Noi Grigorie Alexandru Ghica Vvoda Bojiiu Milostiiu Gospodar zemli Moldavscoi. Dat-am carte Domnii mele lui Iordache Curchiul să fie volnicu cu carte Domnii mele a ține și a stăpăni doî părți moșii de cumpărătură din parte de gios și baștină cîtă să va alege din satul Morozeni ot Orheiu, parte lui Isacu Morozan diiacului. Așijdere și un iaz în Vatăciu cu vadu de moară și doî poeni una dispre Răsărit și una dispre Apus și cu altu vadu de moară în poiană, cari sintu cumpărătură di Isac Morozan. Deca după dresă și scrisori ce va fi având, să fie volnicu a lua de a zăce din țarini cu păini, din fănață, din grădini cu legumi, din prăsăci cu stupi, din cincizăci unul, iar fiind mai puțăni să ia căte o para de stup și din livezi cu pomi și din bălți cu pești. Așijdere și pădure ce este pi numita lui moșii, [să nu fie] volnic [nimeni] să tae orce feliu de lemnu până nu să va învoi cu stăpânu moșii. Așijdere și depi la cei ce vor fi șăzători pe acesta moșie să lucreze boerescul căte 6 zile într'un anu, adecă trii de vară și trii de iarnă pe obiceiu, și după hotărârea testamentului. Iar cari n'or vre să lucreze să le ia căte giumătati de leu de tot casariul. Și poruncim Domnie me dumitali vel sardariu pentru aceia cari nu s'ar supune a-și da venitul moșii după obiceiu, să le faci zaptu, supuindu-i și

---

1. Loc rupt în copie.

împlinindu dela dănși pănla cel mai puțăn. Nimeni să nu ste înînprotiva cărții Domnii mele. Iai avăndu cineva a răspundi, cu scrisori ce vor fi avăndu să vie la Divan.

(pecetea) 1765 Febr. 4

(Original)

Diiata lui Iordachi Curchi, ctitorul mă năstirei ce-i poartă numele.

Eu Iordachi, ficiorul lui Vasili Curchi, făcut-am această scrisoari. Cu mila și cu agiutoriul lui Dumnezău am fost datoriu să cheltuescu din darul Domnului Dumnăzău păn s'a săvârși lucrul, casa lui Dumnăzău, și am închinat-o sfântului mari mucenic Dumitri, ca să ne fii și noî într'agiutor, și eu din darul Domnului am datu schitului stupi o sută și vaci cinsprăzăci și moară, ce esti din vali di schitu, în gura Hulbuciocului, și zapisili celi vechi și celi noî a morii li-am datu toati schitului și i-am datu moșii din satu din Morozeni cătă să va alegi, partea moșumeu a lui Istrati, ce să tragi dipi moșul nostru Isacu Morozanul și zapisili moșii am dat toati aceste schitului să fii pentru sufletul morților pomenanii cătu va fi schitul, iar cu frați eu m'am învoit, eu să n'aibu triabă la alti moșii nici călugării, nici frații la aceasta moșii nici la moară, iar di să va tămpla să rămăi pustiiu atunci să stăpăniască frații, și așe am socotit dobăndă s'ar faci pisti an din moară, din stupi, din vaci, să facă doî părți călugării, o parti să e schitul, o parte să e călugării cu toți. Iar cini s'ar lăcomi să e parte schitului să fii suptu blăstămul lui Dumnezău, a Bisericii, și cini va fi preutu să pomeniască tot niamul, [adaus apoi], sau din nepoți di s'ar atingi să e ceva di a schitului să fii suptu blăstăm, numai samă să e, și din parte schitului vor cheltui la ce trebui călugării.

v. let 7283 [= 1775] Oct. 15.

Monah Ioan, Enachi Penisoară, Carp Curchi, Gahița Pănoae, Eu Enachi sin Curchiu, Erei Manasă zăt lui Curchi, Antohi Curchiu și Eu Măcari săn Preut Străjescul, Gligoraș.

100 stupi s'au dat
5 vaci mari
5 boi tineri
4 viței
(284 disetine, 900 stj. p.)

(Original)

Diiata shimonahului Manasie Curchiu, al doilea ctitor al m-rei Curchi.

De vreme ce întămplare[a] ce viitoare este nevăzută și însuși îngerilor necunoscută, pentru că numai la Dumnăzău toate sănt cunoscute, drept aceea eu shimonah Manasie Curchiu, nacialnic și ctitor sfăntului schit ce să prăznuește hramul sfăntului Dimitrie, am socotit mai nainte pără a nu mă cuprinde sfărșitul vieții mele și pănă îmi sănt mințile întregi sănătoasă, să fac diiată al doile după diiata ce au lăsat-o mai nainte răposatul fratili meu monah Ioan, ce s'au numit mai nainti în mirenie Iordache Curchi, nacialnicul cel dintăi și ctitorul acestui sfănt schit.

Să dovidesc găndul meu cătră moștenitorii mei: p rinți cei întru Hristos frați, cu cari am viețuit și cu care vor veți ui în sfăntul lăcașul acesta, pre carele îl va orăndui sfăntul Dumnăzău și arhiereul în urma noastră, după cari să aibă a stăpăni și a chivernisi celi ce vor rămăne, mișcătoare și nemișcătoare după a me petrecere din viață.

Ce întăiu mă rog lui Dumnăzău ca unui milostiv să-mi erte mulțime păcatilor mele ce am greșit ca un om într'această lume.

Mă rog și tuturor creștinilor cum și părinților, cui ce voi fi greșit să mă erte și de mine încă să fie ertați toți căți îmi vor fi greșit și veri ce rău mi-ar fi făcut, Dumnăzău să-i erti.

După aceste mai întăiu de toati, celi ce să află în sfăntul schit, lucruri bisăricești la izvod, anume de fiișticari lucru, întăiu: sfăntul prestol cu toată rănduiala lui, cu doî sfeșnice de alamă, cu sfăntu antimis, cu acoperemănt de cărșinină [sic], cu sfănta ivanghelie, o grobniță de madim, cu cădelniță iarăș asămine, altă cădelniță de alamă, 2 feloane de taftă, 2 stihare de taftă, 1 stihar de cărșină, 3 petrahire de taftă, sfintile potire de cositoriu cu toati celi trebuincioasă, un meniiu pe doîsprăzeci luni deosăbiti, un ohtoih de cil mari, un penticostar, o leturghie, un apostol, un treod, un molitfenic, o cetelnă, un ceaslov, o psaltire, un catavasii, 2 clopoti, cum și celi ce să află dinafară, o moară ce esti pe apa Vaticiu, o vie ca un pogon pol., șasă vaci cu viței, patru boi: 2 mari și 2 mici, 2 cai, stupi 140, și triisute patruzăci de lei am datorie cu zapis la mănăstire Dobrușa, cinzăci lei am datorie iar cu zapis la Lupu Pulguțe din Solonceni ot ținut Sorocăi, una sută

de lei să află la mine în casă ca să-mi fii pentru cele trebuincioasă la săvârșire me, trii căldări, un căzan.

Fie, Doamne, mila Ta spre noi, precum am nădăjduit spreTine.

(Făcutu-s'au această diiată de bună voe me, ce-o dau eu de bună voe me sfintii mănăstiri după hotărăre ră [?] ce au lăsat din dosul aceștii foi [1] și răposatul fratili meu Ioan monahul Curchiu ca să fe toate aceste nemișcate dela sfăntul lăcaș al sfăntului Dimitrie, pentru ca să fie spre pomenire noastră și a tot neamul nostru și de s'ar scula cineva din niamurile noastre sau di orice parte de judecători ca să strice această de bună voe danie a noastră sau să e ceva din cele ce lăsăm spre pomenire noastră și a tot niamu nostru la sfăntul lăcaș al sfăntului Dimitrie, unul ca acela să fie supt blăstămul lui Dumnăzău și a sfintei Bisărici, ce să le lasă toati nemișcati, ca să fii spre cei trebuincioasă a schitului și spre hrana părinților, cari vor rămăne în urma noastră, și la facire aceștii dieți s'au mai întămplat și alți părinți, care spre mai adevărată credință s'au și iscălit mai jos]. 1793 Febr. 22.

Shimonah Manas c[t]tor și nacialnic [2].

Ieromonah Teodosii duhovnic m'am întămplat.

Erei Ștefan m'am tămplat ot Cobălca. *Ieromonah Atanasie* m'am tămplat. *Shimonah Ghenadie* m'am tămplat. *Monah Anfilofie* m'am tămplat. *Shimonah Gherasim* m'am tămplat. *Ermonah Teraponte* m'am tămplat. *Monah Serafim Curchiu* m'am tămplat.

Și toți părinții dela acest sfănt schit ni-am tămplat.

Și eu *Preutul Iordache Batcul* din poronca părintelui Teodor protopop de Orhei și cu zisa părintelui Mănasie am scris această diiată.

(Original).

Numirea lui Toader Sabău de căpitan grănicer.

Scarlatachi Sturza hatman, părcălab Suceavshii.

Fiindu trebuință de a să afla pela margini căpitanii pentru paza marginii, drept aceea dar după poronca preînnălțatului nostru Domnu

1. Diiata aceasta e scrisă pe verso diiatei precedente a lui Iordache Curchiul, din 1775.

2 Manase fusese preot de mir.

măria sa Costantin Dimitriu Moruz Vvod, ce mi s'au dat pentru toati căpităniile, atăt a celor depe la margini cătu şi a celor depe la ţinuturi ca să fii suptu ascultare, supunere şi purtare de griji a după vremii hatman şi fiindu că la vadul Văsălcăului ot ţinutu Sorocii esti trebuinţă de a fi căpitănie de margini atăta pentru paza marginii, cătu şi pentru călăraş. Iată că am făcut căpitan pe Toader Sabău [1] ca

---

1) Toader Sabău s'a născut din părinţii Vasile şi Maria Urechi, locuitori în Transilvania, în satul sf. Gheorghe „pe apa Mureşului".

Cum se vede din acest act, la 1780 Dec. 25 a fost numit căpitan al vadului Vasilcău, ţinutul Sorocăi; la 1782 Octombrie 1, „părcalab Suceavschi" Costache Rosăt şi voevodul Alexandru Costandin Nicolae îl trec la vadul Trifăuţi, iar la 1783 Iulie 1 îl duc înnapoi la Vasilcău; la 1792 Aprilie 14, Divanul Knejiei Moldovei îl trimite pe Sabău ca deputat pe lîngă polcul de cazaci al brigăzii Orlov, cantonat la Boldureşti [azi jud. Lăpuşna]. La 1801 era trăitor în jud. Orhei; la 1805 e numit căpitan la Dubăsarii vechi [jud. Orhei], având în seama lui 12 vaduri şi 31 călăraşi, săptămînal; numirea i-a făcut-o voevodul Alexandru Costandin Moruzi, după recomandarea hatmanului Sandul Sturza. La 1811 Sabău se găsia în Chişinău. El se călugări, luînd numele de Filaret. La 1814 Februarie 20 monahul Filaret moare; după tradiţia bătrînilor, el a fost îngropat în partea stîngă a pridvorului bisericii sale; cînd s'a risipit biserica, se perduse urma mormîntului, pînă ce arhimandritul Daniil, fostul namestnic şi stareţ [†1922 în vrîsta de 88 ani], pe temeiul tradiţiei a aşezat din nou piatra de marmoră, cu numele săpat „Monah Filaret" ce-i acoperise mormântul lui Sabău, pe locul socotit că păstrează acest mormînt şi l-a îngrădit cu zăbrele de fier.

Intru pomenirea monahului Filaret Sabău se mai păstrează o inscripţie în mănăstire. Cluciarul bisericii catedrale din Chişinău, protoiereul decedat Gheorghe Postica, la 1874 a găsit de cuviinţă să aducă aici o placă de marmoră, cu inscripţii în l. rusă săpate şi aurite. Dealungul se citeşte: „Aici se odihnesc întru credinţa şi nădejdea fericitii Invieri"; placa e împărţită prin linii verticale în 3 spaţii; în primul se pomeneşte „Arhimandrit Chiril, în lume tot Chiril, născut la 1764, la 1794 arhimandrit şi stareţ al mănăstirilor Rîşca şi Curchi. Mort la 25 Martie 1825 în oraşul Chişinău"; în al doilea spaţiu citim „Arhimandrit Inochentie, în lume Ioan Sinacevschi, fiu de preot. La 1812 diacon şi protodiacon la Sobor. La 1818 a slujit în capela imperială în Odesa, cînd a venit împărăteasa Alexandra Teodorovna. Intre 1834—1873 monah, ieromonah, igumen, arhimandrit, blagocin şi stareţ al mănăstirilor Calaraşauca, Hîncu, Curchi, Dobruşa, Suruceni. Cavaler ordinului sf. Ana cl. 3 şi 2 cu coroana imperială. A trăit 73 ani. A decedat la 25 Aprilie 1873 în Chişinău"; în cel de-al treilea spaţiu citim: „Monah Filaret în lume porucic Teodor Sabău, şi monahia Magnesia, în lume soţia po-

rucicului Sabău. Ambii au jertfit mănăstirii o mare cantitate de pământ". Această placă, acoperită cu un capac de tablă groasă, şi avînd forma unui mormînt, e aşezată tot în ogradă, lîngă locul pe care fasese biserica Naşterea Maicii Domnului a lui Sabău, lîngă zidul din dreapta al naosului. In lăuntrul îngrăditurii cu zăbrele de fier se mai află o altă placă de marmoră, cu litere negre, avînd deasupra sculptată o mitră între înfloriturl şi pe care citim în romineşte : „Sub această marmoră odihneşte trupul răposatului arhimandrit ieroshimonah Chiril, proin proestos monastirilor Rîşca din Moldavia şi Curchi din oblastia Basarabiei, carele la anul 1825 Martie 23 zile au împlinit obştească datorie, fiind în oraşul Chişinăului". Ziua morţii lui Chiril e pusă la 23 şi 25 Martie ; unul va fi avut în samă ziua morţii, altul a îngropării. Moartea îl va fi găsit în metocul m-rii, donat de Sabău. Pentru Chiril mai găsim cîteva date biografice pe marginea unui tablou mare, cu chipul lui pictat pe pînză, contimporan, azi depus în muzăul mănăstirii, anume „La 1764 m'am născut. La 1782 m'am călugărit rasafol [sic] în Rîşca. La 1783 m'am hirotonit ierodiacon în Huşi, unde am avut petrecere 9 ani. Arhidiacon şi econom Episcopiei. La 1794 m'am hirotonisit arhimandrit şi egumen Rîşcăi şi m'am călugărit în mantie în Neamţ de episcopul de Huşi chiriu chir Veniamin, numindu-mă tot Chiril". In acelaş an probabil că el a şi venit la Curchi căci cealaltă inscripţie îl arată stareţ în 1794 şi la Curchi. Sub stăreţia lui Chiril aşezarea aceasta a Curchilor s'a desvoltat din schit în mănăstire, el fiind şi primul ei igumen.

Alături de îngrăditura aceasta de fer, este o altă piatră de mormînt, spartă, pe care cu mare greutate se poate ceti acest text în romîneşte : „Aici odihneşte robul lui Dumnăzeu monah loau Kurti, ctitori lăcaşului acestuia. Răposat-au în anul dela Adam 7283" [= 1775]. Deci e vorba de primul fondator al schitului Curchi, care la 15 Octombrie 1775 şi face diiata, publicată mai sus, participă la sfinţirea bisericii sale cu hramul sf. Dimitrie, şi trece liniştit în ceălaltă viaţă.

Ctitorul Sabău, probabil sub influenţa arhimandritului Chiril, stareţul Curchilor, a şi făcut cele mai mari donaţii, încît numele lui nu poate fi uitat nici cînd, în sfintele slujbe de pomenire ale bisericilor din m-rea Curchi. Amintim cîteva donaţii: la 1800 i-a jertfit 1000 disetine şi încă 100 stj. deacurmezişul ; la 1808 moşia Pripiceni de 780 disetine 1497 stj., cumpărată dela Anghelachi Climinti, apoi 9 pogoane vie cu livezi, iar la 1816, după moartea lui, mănăstirea s'a mai cumpărat, cu banii rămaşi dela el, încă 500 disetine din moşia Morozeni, pe care era aşezată mănăstirea. El „au făcut chilii din nou, au zidit pivniţe şi cuhne de piatră, au cumpărat deosăbite chilii... au dat dughenile cu pivniţa de piatră şi cu casă, ce sănt lîngă bisărica sfăntului arhanghel din Chişinău şi un loc tij, ca să facă metoh mănăstirii".

Ctitorul Sabău a ridicat şi o biserică în locul celei dintăi de lemn, făcută de primul ctitor Iordachi Curchi la 1775, Octombrie 20, ce avea hramul sf. Dumitru, înnoită la 1798, cînd i s'a adăugat şi o clopotniţă sub ieromonahul Teofan, stareţ. Biserica aceasta a doua, a lui Sabău,

să aibă toată purtare de griji a marginii, având prevegheri și purtari de griji pentru oameni streini ce vinu în Moldova, ca să-i cercetezí pre cu amăruntul ce feliu de oameni sint și pentru ce vinu și care nu va ave nici o îndreptari la mănă să să cunoască de oameni buni, pe unii ca acie îndată să-i trimită aice la hătmănie, cum și pentru oamenii ce mergu de aice din Moldova ca să triacă piste hotar iarăș să-i cercetezi, și care nu va ave răvașul nostru sau dela ispravnicul ținutului de unde va fi, spre încredințare că ar fi oameni buni și cu chizășii, să nu-i îngăduiască nici decum a treci piste hotar, și pe lăcuitori depe margini să-i înblănzească și să-i mângăi cum și la giudecăți ce vor ave înnainte căpitanului și să le caute cu bună dreptati, nici unii părți ne înpărtinindu, ferindu-să de jafuri și interesuri, căutându și cumpănindu dreptate fiișticărue. Cărue căpitan i s'au dat și toți călărașii aceștii căpitănii suptu mâna și ascultare sa, dându-i-să · și toată voe ca oricari din călărași nu să va supuni la celi ce-i va poronci numitul căpitan, atăta din porunca mării sale lui Vodă pentru trebuința și paza marginii, cătu și a d-lui ispravnic de ținutu Sorocii, ce sint din poronca mării sale lui Vodă pentru trebuința pazii marginii, pe unul ca acela să-l certi numitul căpitan după vina sa. Cum și pentru pricini mai mari, ce se vor tămpla la margeni, să aibă căpitanul îndată a ne înștiința ca să arătu mării sale lui Vodă.

Și numitul căpitan de nu să va purta cu rânduiala ce i să cade, să va aduci aice, și să va pedepsi după vina sa, de nu va urma în toati poroncili ce i să vor da cu silință și cu drepturi după cum i să dă învățătură aceasta.

1780 Dech. 25.

Sturza hatman.

(Original).

---

a fost de piatră, cu clopotniță de lemn, având hramul „Nașterea Maicii Domnului", sfințită la 8 Septembrie 1810, cu blagoslovenia mitropolitului Moldovei; biserica a fost înzestrată bogat, și opisul obiectelor „ce se află întrînsa" la 1814 se publică mai departe. Pentru el și soția sa —mai tîrziu Magnisia monahia—și pentru neamul lor „s'au așezat a-li să face pomenire întotdeauna la Sâmbăta dintâiu a Postu ui mare, la sf. Teoder, cu panahidă și masă cu îndestulare la trapeză, după rânduială".

Vînzare a trii bătrâni din moșia Pripiceni, jud. Orhei, lui Dumitrachi Climinti

Costachi Ghica hatman încredințăz prin această scrisoare precum că la anul 1798 cumpărând eu din moșie Pripiceni ot ținut Orheiului trii bătrâni anumi Arburi, Nițul și Vidra, ci să tragi din Ghiorghiți, însă bătrânul Arburi dila Iordachi Vicol, nepot de fată lui Miron Arburi și dila Ioniți Crăcană răzăși, și doi bătrâni Nițul și Vidra de la Filip Lașcul i Dănilă Lașcu i Cozma Lașcu i Coste Grecu, zăt Cozma Lașcu răzăș, în care bătrâni după cuprindere zapisălor sânt patrusute șasăzăci și șapte stânjeni și patru parmace adică 155 stânj. 5 palmi 4 parmaci bătrânul Arburi și 311 stânj. 3 palmi bătrânii Nițul și Vidra. După care zapise de cumpărătură făcându-să legiuita publicație la fața locului, și trecând pisti vreme publicații cătăva vremi nu s'au arătat nici un răzăș ca să ceară protimisis a răscumpăra acești bătrâni, fără numai Dimitrachi, fratili pitarului Climinti, fiind și el unul din răzăși din trupul moșii aceștie din bătrânul Grăjdianu, au venit și au făcut cerire ca cu protimisis a răzășii să răscumpere acești trii bătrâni, a căruia cerire cu toate că era fără dreptati, fiind trecută vreme publicații, dar după multă rugăminte ce mi-au făcut, și aflându-să a fi și om din casa noastră, însuș am voit și milostivindu-mă la rugămințile sale, i-am dat zapisăle de cumpărătură a arătaților bătrâni și el mi-au întorsu toți banii ce dădusem cu dobânda lor.

Deci de astăzi înainte și în veci să rămâie bunu stăpânitoriu pe numiții bătrâni în pace și nesupărat, ca pre o driaptă ocină și moșie a sa, ce-au răscumpărat-o cu voința me. Aceasta.

1799 Martie 16.

Costachi Ghica hatman.

(Original).

Vînzare a trăi bătrini din moșia Pripiceni lui Sabău.

Fac știut cu această încredințată scrisoare a me la cinstită mâna dumnealui Moșului Toader Sabău, precum că de a me bună voi, de nimi silit nici asuprit, ci singur voind, i-am vândut de istov moșie me Pripicenii dela ținut. Orheiului, ot ocolul Câmpului, în fundul Cogălnicului, în hotarele cari acum să află, cum

mai pre larg arată hotarnica și toati celelalti scrisori cari acum i li-am făcut teslim, fiindu-mi și mie dată această moșie prin diiată de răposatul moșul mieu stolnic Dimitrachi Climinti pentru pomenirea sa.

Deci fiindcă moșul Toader moșie aceasta o cumpără să o de mănăstirii ce au făcut d-lui acum la Curchi, a cărie hram esti Naștire pre sfintii Născătoari de Dumnăzău. Pentru mai întemeiată pomenire răposatului și a noastră și pentru nevoe grijilor păr la trii ani a răposatului și plata zăstrii și ipovolon a zăstrii a soții răposatului, am vândut d-lui moșie aceasta cu sat i casă [în stare cari acum să află] cu vatră de iaz, păduri, țarină și fănați, în preț de 9500 lei, adică noî mii cincisute lei, cari i-am primit.

Deci fiind că tocmala aceasta s'au făcut și prin știre și voința d-sali moșului Isaia biv vel medelnicer, cari mai gios s'au iscălit martur, va stăpâni d-lui moșie aceasta în veci, despre nime nesupărat, iar născând vre o pricină dispre niscaiva răzăși asupra aceștii moșii, eu să am a mă giudeca cu aceia și a odihni pe d-lui.

1808 Noemb. 9.

Am vândut cu voia me *Anghelachi Climinti*

Isaia Medelnicer martur
Ilii Botezat Pitar martur
Ilian Pitar Ciminti martur (Original)
Gavril Stăngaci martur

[730 disetine, 1497 stj.]

Diiată pentru parte din moșia Pripiceni

Pentru parte de moșii ci să va alege în Pripiceni din giumătate de bătrăn din Grăjdian am făcut-o danii sfintii mănăstiri ci s'au făcut pi Vatici, la Curchi, di căpitanul Toader Sabău, hramul Născătoarei de Dumnezău, Fecioarei Maria, pentru pomenire sufletului răposatului soțului meu pitar Climent și spre încredințare neștiind carte am pus pe ficiorul meu Vasiliță de au iscălit.

1808 Noembr. 12

Iliană pitar Climent.

[75 disetine] (Original).

Izvod de lucrurile ce să află în biserica cu hramul sfîntului Dimitrie din mănăstirea Curchi, cari s'au vîndut lăcuitoriului din orașul Chișinău Marco Zagori. Anul 1822 Maiu 25 zile.

1 catapiteazmă de mușama.
5 icoane mari înpărătești de lemn.
1 policandru de alamă mare cu 6 fofezi.
8 policandre cu 4 fofezi de madim.
1 pristol cu toată înprăcămintea.
1 evanghelie.
2 sfeșnici mari de aramă pe prestol.
1 potir de madim.
1 discos tij de madim cu pocroveț de mijloc.
1 copie și 1 linguriță.
1 proscomedie zugrăvită și 1 dulap de lemn.
21 icoane praznicile de peste an.
1 rînd de veșminte preoțăști cu toată rînduiala lor de mijloc.
1 carte Cazanie ce se cetește preste an.
41 strane. Iar biserica și altarul pardosit cu scînduri.

Intru acest chip să află biserica cu cele de sus arătate.

Proestosul s. Monăstiri Curchiului *Arhimandrit Irinei.*

Celi ci să arată prin izvodul acesta noi l-am priimit toati și spre credinți am pu[s] numili și degitul.

Eu Ivan Bulgarul nepot Marcului.
Eu Timofti starostili din satul Copcecă.

(Original).

Dintr'o diiată.

„Privighieți și vă rugați—zăce Domnul nostru—că nu știți zăoa și ceasul cănd va sosă aceal ceas neștiut". Această sosăre fără de veste, ci Domnul nostru Isus Hristos ni arată cunoscănd cu adevărat au deșteptat cunoștința me, am sămțăt din săne un cuget care mă cheamă în ceealantă vremi a vieții meli, un cuget care îmi aduci aminte și îmi zăce „ci mai aștepți încă, iată vreme bătrăneților, iată ciasul al unsprăzăcile au sosăt și vreme să scurteză și nu mai rămăne loc de prelungire". Pentru care milostivul Dumnezeu m-au luminat sămțirile mele și mi-au deșteptat cugetul

ca mai înainte de săvârșirea vieții mele din lume această de nimică, să-mi așez la calea ce bună averea mea, care am agonisăt-o cu drepti ostinelile meli, cu cari am cumpărat această moșie numită Știubeenii, din uezdul Eșii, pi cari o las și o fac danie după moartea me iubitului frate Grigoraș și fiului său Vasălie, cu aceasta ca ei să aibă purtare de grijă pentru îngropăminte me și pentru toată orănduiala creștinească; dispre bisărici și săraci ochii să nu vă întoarceți, să fiți blănzi, milostivi, și așa veți fi lăudați de oameni și de Dumnezău, făcând pominire pentru suflitile noastre, ca să aflați milă și har înaintea dreptului Giudecătoriu.

Toate aceste ali meli învățături pironindu-le în inimile voastre, iubite frate și nepoate... 1841 Sept. 4

Vasile Dănilescu [1]

(Original)

1. Decedat la 12 Aprilie 1842 și îngropat în mănăstire.

Regeste

((Din actele de donație și cumpărătură pentru schitul Curchi).

Constandin Erhan cu soț a Florea, fata lui Neculai Cociorvă, și feciorii lor dăruiesc m-rei Curchi partea lor de moșie din zapisul lui Postolache, feciorul lui Scridon Cociorvă.

(4 disetine, 900 stj. p.).

1797 Noembrie 21.

Costantin sin Gore și Varvării dă schitului Curchi danie partea sa din baștină din moșia Morozănii, dipi mama sa, fata lui Strătulat Cociorvă.

(23 disetine, 1590 stj. p.). 1797 Dech. 19.

Ioan Cociorvă Morozanul din Breanova a vîndut schitului dania dela răposatul lui moș Nică, cu cîte 2 lei stj, „precum au plătit la alți boeri" și a luat 2 boi drept 50 lei, pînă să va hotărî cîtă parte să va alege.

7306 [=1798] Sept. 6.

Apostol Morozan baș-bulubaș, nepot lui Stratulat Cociorvă, ci să tragi din Gheorghe Morozan, împreună cu soția Lupa, au dat danie schitului Curchi 8 stj. 6 palmi și 6 pol palmaci curmeziș din poiana Morozănilor, din Vateci, ce este împregiurul schi·

tului, apoi giumătate din sat din jos pînă în dial, la marginea Bezinului, giumătate din satul Morozănii din sus, în care intră și partea fratelui Tănasă „ci esti în robie la Tătari și a unei surori Antonii ce au ucis-o o luteniță la Briianova".

1799 Ghen 9.

Luca Roșca, ce a ținut pe Ruxanda Jărdan, cu fiii lui Ioniță Jărdan și copiii lor lor, trăitori în Rădenii depe Cula, dăruiesc m-rii Curchi partea lor de moșie în Morozăni, în bătrânul strămoșului Gheorghe Morozanu, giumătate satul Morozăni, parte de gios, din apa Vaticiului și păr unde să hotărăște cu Bezenii în zarea dealului

1799 Maiu 11.

Nicolae ficiorul lui Moisi Diaconul, nepot preotului Evtimie, strănepot lui Alexandru Morozanu, cu soția Areta și fiii lor, dă schitului Curchi, partea sa din moșia Morozănilor, din săliște, cîmp, pădure, poeni și din tot locul.

1799 Mai 28

Costandin, ficiorul Varvarii, nepot de fată lui Stratulat *Cociorva*, dăruiește schitului Curchi, de lîngă valea Hulbuciocului, partea sa și a surorii sale Maria din moșia Morozănilor din gios.

1802 Dec. 21

Maria, fata Mariuții diiaconiții, cu copiii și soțul Gheorghe Grecu, Apostolu Morozanu biv baș-bulubaș și Dumitru Jărdan căpitan, au făcut danie m-rii Curchi partea lor, a surorilor și a moșului Cociorvă „fiind sterp și mort de holteiu", părțile fiind „din Vatici la deal pănă unde se întâlnește cu moșie Bezinu... și din moșie Mana... pănă la poiana Morozenilor"; danie făcută „din adâncul sufletelor noastre, cu inimi curate, ca să fie pomenire".

1803 Ghen. 7.

Preotul Costantin, nepot Mogîldei, din Hirișenii, vinde schitului Curchi partea sa din moșia Morozăni, dipi strămoșul Toderașcu Mogilde, adică 100 stj. cu cîte 5 lei stj.

1803 Avg. 5.

Todirașcu sin Vasili Mogîlde din Dereneu dăruește schitului Curchi partea tătâne-său din moșia Morozeni, 16 stj.

1803 Sept. 13

Ieremia, brat lui Ioan Mazil, avînd în moşia Morozeni cumpărătură de strămoşul Toderaşcu Mogîlde, 8 stj, i-a dat danie m-rii Curchi, la fel cum a făcut şi fratele său.

1803 Oct. 20

Feciorii lui Sîlion, fiul lui Strătulat Cociorvă, dau zapis porucicului Teodor Sabău „ctitorul sf. m-ri Curchi", precum că au făcut danie 2 stj. din moşia Morozăni, iar pe 10 stj. au luat cîte 14 lei stj.

1811 Mart 15

Maftei Untilă răzăş din Morozăni, dă m rii Curchi unde e şi petrecătoriu, aşteptînd sfîrşitul, 2 stj. „din bătrănul Macovei, partea moşului Sava, fiind că s'au înecat holtciu fiind... pentru pomenirea lui în veci de veci".

1815 Săpt. 10

Mănăstirii Curchi—igumen fiind arhimandritul Chiril—fac danie din trupul moşiei Pripiceni, din bătrănul Vrabie, unde mai are m-rea danii, următorii: *Grigorie sin Vasile Vrabie* 5 stj., Ioana fata lui Năstasă Vrabie cu soţul Ignat 5 stj., Simion sin Tecla cu fraţii săi 30 stj., căpitanul Pricopi Hodoroge 5 stj., Iliana fata lui Năstasă Vrabie 5 stj., toţi „răvnind cu sufletele noaste celor ce şi mai înainte au miluit şi au înzestrat acest sfănt lăcaş, spre a lor veşnică pomenire şi a tot neamul, aşăjdere şi noi...".

1815 Săpt. 10

Ioniţă Duhucheri din Trifeşti cu soţia Tasia şi copiii Gheorghi, Mihalachi, Costachi şi Maria, ce se trage din bătrănul Vrabie, a dat danie m-rii Curchi—igumen fiind arhimandritul Chiril—partea sa de moşie de Pripiceni, afară de 10 stănj., vînduţi mai nainte părintelui răposat Filaret Sabău.

1815 Noemb. 4

Ajuns la bătrîneţă „şi neavînd clironom", *Vasile Dănilescu*, ruptaş din Chişinău, fiul lui Ioan Dănilescu, face danie „cătră soborul sf. m-ri Curchi, unde să prăznueşte hramul Naşterea Maicii Domnului şi a sf. m. mucenic Dimitrie... o moşie ce să numeşte Stiubeenii în uezdul Eşului, la fundul Copăcencii, ci o am cumpărat-o dela d-lui spatariu Matei Rîşcanu" la bătrîneţi, „spre veci-

nică pomenire a me și a părinților mei și a tot neamul meu, însă cât voi fi în viață eu Vasile Dănilescu, să aib a stăpăni pomenita moșie... Iar' monastirea să fie îndatorită a mă căuta pe mine cu toate cele trebuincioasă până la trecirea me din viață, adică să-mi dei chilii, poslușnic și toate cele trebuincioasă".

(1541 disetine, 229 stj. p.) 1842 Mart. 15

Opisul (Catastihul)

de toate lucrurile și odoarele sfintei biserici Nașterea Maicii Domnului din m-rea Curchi, lăsate la moartea sa de ctitorul Toader (Filaret) Sabău, 1814 Februarie 20.

Potir de argint și poleit cu aur.

Discosu de argint poleit.

Zve[z]dă de argint.

Copie de argint.

Linguriță de argint.

Cruce înbrăcată cu argint și poleită cu aur.

Icoană a Maicii Domnului, ferecată cu argint, pusă la locul cel de sus.

Chivot pentru sfintele taine, mare de madem și cu fenifturi[1].

Păreche paftale de argint 90 dramuri poleite.

Cădelnițe de argint.

2 părechi de paftale de argint cu colanele lor.

2 afumătoare de argint[1].

Păhar mic de argint[1].

Sfeșnic mare de madem, 2 fofezi, pe sfântul prestol.

2 sfeșnici mai mici de madem tot pe sfântul pristol.

2 sfeșnici de alamă la sfântul jărvelnicu, 2 părechi mucări mici.

Evanghelie ferecată cu argint, moldovenească și cu fenifturi.

Evanghelie slovenească înbrăcată.

Sfântul antimis de taftă cu litonul său.

Cămașe a sfântului pristol, pervăe, cu șirăt bun, îngust și o prostire albă de acoperit.

Evanghelie moldovenească tij.

Aer zugrăvit pe tablin, și cu slove de aur, cu ceprazuri de fir bun și cu 4 canafuri.

---

1. Aceste citeva obiecte se păstrează încă și's depuse azi în muzeul mănăstirii.

3 Feloane bune cu șireturi bune.
3 Petrahire bune cu șireturi bune.
3 stihare bune preoțăști, iarăș cu șireturi bune
3 văzduhuri bune cu șireturi bune.
3 procovețe bune cu șireturi bune.
3 năracliță, adică 3 părechi cu șireturi.
Stihariu diiaconescu bun cu șireturi.
Orariu i năracliți bune cu șireturi bune.
Felon și stihar preoțăscu și năracliță de cit bun.
8 candele de argint, pusă la locuri cuviincioasă.
Mirniță de argint
Cristelniță de alamă pentru sfințit apă.
2 sfeșnice mari de madem.
2 sfeșnice mici de lemn zugrăvite pentru văhod.
4 sfeșnice de her zugrăvite cu aur la catapiteazmă.
Polecandru mare de cristal.
2 polecandre mari de alamă.
5 polecandre mici de alamă căte cu 4 lumini, poleite cu argint.
Iconostas săpat și cu meșteșug poleit cu aur.
Colevariu zugrăvit.
Serafim cu trei fețe zugrăvit peste tot cu aur
Catapeazmă săpată de gios pănă sus cu mare meșterșug și cu toate icoanile trebuincioasă zugrăvite mai mult cu aur.
3 icoane mari cu pervazuri săpate și zugrăvite frumos, una în sfăntul oltariu și 2 la mijlocul bisăricii în păreți.
2 analoguri de lemn pe care cetescu dascălii.
Analogu pe care să cetește evanghelie zugrăvit și cu pocrovăț deasupra de pervăe.
Perde de maltin la dvera ce împărătească.
Acoperemănt pe iconostas de canovaț cu flori.
4 icoane în pridvor.
2 sfeșnice de alamă căte cu 2 lumini în pridvor.
2 fănare de steclă cu tineche pentru litanii afară.
2 clopote mari.
Clopot mai mic.
24 icoane mici a praznicilor împărătești.
4 talgere de costoriu pentru anafără și pentru alte trebuinți.
2 farfurii de marmură.

Tabla de teneche.
Ibric și letăi mare de madem pentru spălat preoții în oltariu.
Covor bun turcesc pus pe mormântul ctitorului Filaret monah.
2 leturghie, cu una ce s'au cumpărat acum.
Octoih mare.
12 Minei pe 12 luni.
Apostol.
Pendecostariu.
Catavasieriu.
2 ciaslov mare cu unul rămas dela Gherman.
Psaltire mare.
Carte sfântului Teofilact.
Sînopsis.
Mântuire păcătoșilor.
Pateric părințăsc scris cu mâna.
Floare darurilor.
Mărgărint a sfântului Ioan Zlatoust.
Epistolie a lui ravi Samoil și ravi Isac [șters mai târziu].
Cărticică pentru mărime sufletului și planete.
Hronograf de facire lumii.
Viiața lui Isop.
Kiriacodromion.
9 cărți viețile sfinților pe fiștecare lună (Septembrie-Maiu).
Potnos mare pentru dulceți
Zăharniți cu cleștișor întrânsa.
3 străchinuțe de dulceți i nimi.
6 linguriță.
11 zarfuri în șetrance cu felegenele lor.
3 cupe pentru vin poleite înlăuntru.
Potnojăl cu 6 păhăruțe poleite înlăuntru de vutcă.
Tăs pentru apă poleit înlăuntru.
12 părechi cuțite cu furculițe.
11 linguri de argint.
2 linguri mari pentru ciorbă.
2 părechi solnițe cu picioare poleite înlăuntru.
Sabiea Kara Taban cu teaca ferecată și cu temleac.
Cuțit cu teaca, ferecată, mănunchiul matostat și cu lanțujel.
Păreche pistoale ferecate.
Corn ferecat pentru iarbă.
45 șervete pentru trapezi.
4 prosoape de ștersu, tij.
5 pânză de masă, tij.

Scris de mine smeritul Gheorghie Gane logofăt. La let 1814 Martie 1" [Din opisul înregistrat în biblioteca mănăstirii sub nr. 109].

Const. N. Tomescu.

DĂRI DE SEAMĂ

Bianu I. *Unitatea Neamului prin unitatea limbei.* Ramuri-Craiova.

D-l I. Bianu președintele Academiei Române într'o conferință ținută la Ateneul „N. Iorga" cu larga înțelegere pe care o are, despre rostul limbei unui popor, ne arată cum unitatea noastră națională s'a sprijinit mai mult decât pe orice, pe limbă. „Aceasta este puterea. Organul acesta al vorbirii prin care ne putem spune unul altuia durerile și bucuriile noastre, prin care ne putem povesti amintirile, acesta a fost aliajul și forță de coeziune prin care neamul nostru s'a legat într'o unitate conștientă". „Acolo unde limba a slăbit, acolo s'a pierdut neamul" „Cu toate împărțirile în care am fost rupți de diferite neamuri și stăpâniri străine — și acest lucru este caracteristic — noi am rămas legați într'o singură realitate sufletească prin limba națională". „Graiul este temeiul unui popor, el este forța de coeziune a unui neam". Acestea sunt cuvintele unui învățat român, de origină Ardelean, trăit la umbra cărților strânse de el, pentru întărirea conștiinții neamului, la Academia română. Socotim că aceste cuvinte trebue să-și afle înțelegerea deplină, mai mult ca oriunde, aici în Moldova dintre Prut și Nistru!

*** Iorga N. *Istoria bisericii Românești și a vieții religioase a Românilor* Ediț II. Vol. I Buc. 1929.

Acum două zeci de ani d-l Iorga ni-a dat o istorie a bisericii românești de pretutindeni. A fost una din marile sale lucrări de sinteză, dovedindu-se încă o dată un „Bahnbrecher" cum spun, atât de expresiv Germanii. In adevăr până la dânsul noi nu am avut o istorie a acestei dumnezeești instituții, cu un rost atât de însemnat în dezvoltarea noastră culturală, socială și națională. Pe baza imensului material adunat, criticat și adus în legătură causală precum și a visitelor sale la un foarte mare număr, dacă nu la toate monăstirile cât și la bisericile de însemnătate, de pe întreg teritoriul românesc, a fost scrisă această operă. Acum când împrejurările s'au schimbat prin întregirea țării probleme nouă s'au ridicat și de aci nevoia de a fi revăzută și adăogită. Iată în trăsături generale chestiunile tratate: Inceputurile vieții creștine dela Dunăre. Cele d'întâiu orândueli bisericești în părțile noastre.

Epoca slavonă. Intemearea ierarhiei episcopale și a vieții mănăstirești. Legăturile Bisericii celei nouă cu catolicismul luptător. Ortodoxia de limba slavonă în epoca lui Ștefan cel mare. Biserica moldovenească supt Petru Rareș. Curentul cel nou de cultură slavo-grecească în epoca lui Neagoe-Vodă. Curentul nou slavon în Moldova. *Epoca slavo-românească.* Tipăriturile românești ale lui Coresi. Cea d'întâiu Biserică reformată a Românilor de peste munți. Lupta Bisericii moldovenești cu „recucerirea" catolică. Politica religioasă a lui Mihai Viteazul. Intemeiarea înrâuririi grecești prin Radu Vodă Mihnea. Elenismul bisericesc în luptă cu slavonismul înviat și cu noul curent românesc din Principate. Viața bisericească a Românilor și literatura bisericească dela 1653—88. Legăturile nouă dintre Ardeal și Țara Românească. Lupta între stricta ortodoxie grecească și noul asalt al catolicismului cu stăpânirea limbei poporului în biserica. Deci acest prim volum se termină la 1700.

*** Iorga N. *Faptă și suferință românească în Ardeal.* La zece ani dela cuprinderea lui supt steag românesc Buc. 1929. Aceasta este o lucrare tipărită de Comitetul pentru organizarea serbărilor Unirei din Mai 1829. In ea se arată lunga luptă desfășurată, pentru afirmarea conștiinței naționale în Ardeal, începând din epoca îndepărtată de dincolo de Romani, până la întruparea idealului unității naționale. Viața de săteni a neamului nostru, rostul lor de ostași și nobili, legăturile lor cu Românii liberi, lupta cu crucea pentru omenie, pentru deplina îndreptățire, pentru lumina prin carte, ca și acea pentru viața națională, prin revoluție, ni se arată de cel mai mare istoric al nației, pe bază de fapte și mărturii. Ni se descrie aci, tragedia a o parte din neamul românesc, care s'a sfârșit cu izbânda finală a binelui și dreptății. Nu putem s'o recomandăm îndeajuns, mai ales, cetitorilor noștri basarabeni.

*** Băcila I. C. *Insemnări asupra Cartografiei Moldovei și Munteniei din secol XVI—XVIII.* Buc. Tip. Cartea Medicală.

Autorul ne descrie lucrările de cartografie făcute referitor la țara noastră, începând cu harta lui Reychersdorff din 1541. Numărul cartografilor, cari se ocupă cu pământul nostru crește în a doua jumătate a sec XVII, totuși lucrările lor au ca model hărțile vechi neexacte, din secolul al XVI. In veacul al XVIII apar

lucrările stolnicului Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir și Schwanz cu mult superioare celor dinaintea lor.

In preajma anilor 1788—1790, ridicările topografice iau un mare avânt, provocat de luptele dintre Ruși, Austriaci și Turci. Cea mai bună hartă topografică este acea a lui Hora von Ottzelowitz din 1790, iar acea din 1791, făcută sub direcția colonelului austriac Specht, compusă din 108 foi, va fi baza ridicărilor topografice din secolul al XIX. Lucrarea d-lui Bacilă prezintă cum se vede un interes deosebit, pentru studiile istorico geografice referitoare la țara noastră.

*** Crăciun Ioachim. *Istoriografia română în 1925 și 1926. Repertoriu bibliografic.* Dorința mea de acum un deceniu în urmă, de a avea un repertoriu bibliografic al materialului nostru istoric publicat, a fost realizată în parte. D-lui Crăciun îi revine meritul de a se fi ocupat în timpul din urmă în mod sistematic cu această chestiune. In volumul de față d-sa ne dă producția istorică pe anii 1925 și 1926. Este un instrument de lucru indispensabil pentru orice cercetător istoric. Poate că ar fi bine ca numărul rubricilor să fie ceva mai concentrat.

*** Seurre I. *En Roumanie.*

Paris. Les Presses universit. 1928. 90 p. Autorul descrie o vizită facută în România, cu un spirit de observație care nu odată uimește. In capitolul despre „sufletul românesc" însemnări, care lasă să se vadă un om care știe să călătorească, să vadă clar și să povestească obiectiv.

*** *Dictionnaire d'Histoire et de Geographie ecclésiastiques* început sub direcțiunea Monseigneurului Alfr. Baudrillart, rectorul institutului catolic din Paris și membru al Academiei franceze, a ajuns la fascicola XIX—XXII, cuvântul Asie.

*** *Catalogue de livres choisis contenant les meilleures productions de la litterature contemporaine.* Troisième édition, Paris Editions Spes. 1928. In marele număr de cărți care se aruncă în librarii este greu să se orienteze cineva. Din aceste motive s'a simțit aiurea nevoe de bibliografii critice, cum de sigur că se va simți și la noi. Una din acestea este și acest catalog, care continuă opera începută deja la 1880 de Societatea Bibliografică franceză. El se adresează marelui public, el nu are în vedere nici pe

eruditul de profesie, nici omul din clasa populară. Cărțile sunt grupate în cinci diviziuni principale: *Teologia*, *Jurispundența*, *Științele și Artele*, *Literatura*, *Istoria*. Fiecare din acestea au subdiviziuni numeroase Redactarea fiecăreia dintre acestea a fost încredințată unui scriitor competinte. Numele lor aduce garanția necesară lucrului făcut.

Adaogăm că această lucrare este superioară aceleia tipărită de Societatea națiunîlor și intitulată *Ouvrages remarquables parus dans différents pays au cours de l'année 1925*. Les presses universitaires. Paris 1927.

T. G. B.

CRONICĂ

Arhiva Someșană. Năsăud 1928. Pe valea de sus a Someșului mare se află o parte a neamului nostru cu o veche tradiție de cultură. Strânși de Maria Theresa, împărăteasa Austriei, sub steag pentru a apăra granița împotriva Turcilor și a „ciumei", Românii de aci au fost timp de peste un secol sub regimul militar. Deși apărând un hotar, peste care trecea sufletul lor, ei s'au simțit mândri de numele de „grăniței", care aducea și oarecare foloase materiale și în anumită măsură și culturale. Liceul lor, unul din cele patru cari existau sub regimul unguresc, a dat multe elemente bune pentru lupta națională, în fruntea cărora stă desigur marele poet Gh. Coșbuc, el însuși un grănicer. Pentru cunoașterea acestui trecut s'a întemeiat, în jurul aceluiaș liceu, sunt acum 5—6 ani revista „*Arhiva Someșană*" la care lucrează cu o deosebită competință d-nii Virgil Șotropa, un vechi luptător dela Gazeta Transilvaniei, d-l Iulian Marțian un arheolog emerit și posesorul unei colecții de documente, manuscrise, vechi tipărituri, stampe și monezi, unice în țară, d-l V. Bichigean un foarte bun cunoscător al clasicismului, d-nii N. Drăganu, Ștef. Scridon, Pecurariu și alții. In no. 9. (1928) al acestei reviste ni se dau: *Istoricul Districtului Năsăudean* făcut de Florian Porcius și completat de d. V. Șotropa; *Date privitoare la istoria comunei Zagra* de d. N. Drăganu; *O predică a vicaruluî Marian*, de d-l Șt. Buzila; *Statutul grăniceresc* de d l V. Bighigean și *Documente bisericești* de d. Iulian Marțian. Astfel încet, încet, prin muncă entu-

ziastă și neprecupețită se înlătură umbrele de pe trecutul unui neam îndelung nedreptățit.

*** *Cronica numismatică și arheologică*.. Foaie de informațiuni a Societății numismatice române. Director. Const. Moisil. an IX nr. 89—91 (1929). Ni se dă un studiu asupra *Preistorii Bucureștilor* de d. D. V. Rosetti, în care se ajunge la concluzia că împrejurimile Bucureștilor au lost locuite mai în toate timpurile preistorice. Foarte interesante: *„Medaliile istorice și comemorative privitoare la România din timpul războiului mondial"*, studiate de d-nii St. Capșa și Const. Moisil.

* * *

In *„Revista Istorică"* an. XV n-le 4—6, 1939 aflăm:

N. Iorga: Cărți representative în viața omenirii:

I. Cristina de Pisan (Pizzano).

II. Pierre de Fénin.

H. Dj. Sirouni: Note armene.

„ O versiune despre uciderea patriarhului grec în anul 1821.

Pamfil Gheorghian: Documente privitoare la mănăstirea Ciolanu.

C. Karadja: Două documente externe.

„ Un steag, poate românesc în Suedia.

„ Ziarul lui Weismantell.

Victor Motogna: Un Băsărabă amintit la 1341.

Barbu Teodorescu: Un penticostar din 1786.

Dări de seamă, Cronică și Notițe de *N. Iorga*.

* * *

In *„Revue Historique du sud—est européen* VI-ème année N-os 4—6, 1929 ni se dă:

N. Iorga: La creation religieuse du Sud-Est enropéen (conferences données en Sorbonne): I. Dieu et Satan. II. La Vierge. III. Les anges et les saints. — Autres voyageurs occidentaux en Orient. — *Général R. Rosetti:* Lettres militaires roumaines (1862-1863)

COMPTES-RENDUS sur: Karl Kart Klein, M. Xénophol Netta, Paul Muratoff, Naomi Mitchison, André Grabar, Michel Lascaris, East.

CHRONIQUE et NOTICES par. *N. Iorga.*

†

In luna Mai a. c. s'a stins marele învățat istoric francez Gustave Schlumberger. Un om care n'a fost în tinerețea lui nici „chartist" adică arhivist, nici orientalist. A fost doctor în medicină, participând în acestă calitate la războiul franco-german din 1870. Prin prietenia cu istorici și plăcerea de a fi numismat el a ajuns unul din cei mai mari cunoscători ai istoriei Orientului. Prin studiul său *„Les Principautes franques* (1877) și opera sa, La *Numismatique de l'Orient latin* (1878—1882) el se clasă printre cei mai buni arheologi cari cunoștiau Orientul medieval. Inainte de a începe adevărata istorie el se ocupă de o serie de mici monumente de plumb suvenirile unei administrații complicate ca cea bizantine, în urma cărei preocupări el dădu *„La Sigilographie de l'Empire byzantin* (1884). După un volum de suvenir de Orient (*Les Iles des Princes*) Schlumberger scrise o lucrare de mare însemnătate: *„Un Empereur byzantin du dix ème siècle, Nicéphore Phocas* (1890), care fu urmată de trei volume (1896—1905) întitulată *L'épopée byzantine à la fin du dixième siècle*, în care ni se descriu atâtea scene tragice, amestecate cu aventuri romantice întâmplate sub domnia lui Tzimiscès, Vasile II, Zoe, Teodora, aventurile celor doi Bardas, convertirea poporului rus, vitejiile eroului Manikes ambiția patriarhului Mihail Cerulariu și altele.

Apoi puternica evocare a sfârșitului imperiului grec de orient în *Le Siège, la prise et le sac de Constantinople par les Turcs en 1453 (1917—1922)*.

Acestea sunt numai lucrările care ne interesează mai de aproape, lăsând la o parte scrierile sale asupra epopei orientale a Latinilor, cât și asupra soldaților lui Napoleon I, care aveau trasături comune cu acei cavaleri de Orient.

* * *

Un alt istoric, ocupându-se mai mult de istorie națională, mort în Iulie a. c. a fost Ch. V. Langlois care dirijea Arhivele Naționale ale Franței din 1913. El a avut dubla pregătire de „chartist" și profesor. După ce profesase foarte de tânăr la facultatea din Montpellier și Douai la, 1888 Langlois începu să predea istoria evului mediu la Sorbonna. El știa să lucreze și învăța pe alții să lucreze cu o rigoare extremă; el căuta preciziune, cerând ca evenimentele să

nu fie văzute prea de aproape, şi nici o dată cu fantezie. El este autorul, împreună cu colegul său d. Seignobos, a excelentei lucrări „*Introduction aux etudes historiques*“, catechismul uceniculuí în studiul istoriei. El a publicat în marea colecţie a lui Lavisse o istorie a secolului al XIII francez, în care se dovedeşte că un midevalist poate fi şi scriitor. Marea sa operă însă este „*La Vie en France au moyen âge*“ al cărui al IV volum a apărut acum de curând. De sigur că chiar în Franţa cu greu se va mai găsi un medievalist de forţa şi talentul său.

* * *

La 16 Julie a. c. a decedat profesorul Hans Delbrueck succesorul faimosului Traitschke la direcţia publicaţii Preusische Iahrbücher. Pe urma lui rămân mai multe lucrări dintre care cele mai însemnate sunt îndreptate asupra artei războiului (Krigs kunst): Strategia lui Pericles, a Perşilor, a Burgunzilor, a lui Friedrich cel Mare, Napoleon I, Gneisenau, Clausewitz etc. El a dat şi o „Weltgeschichte“ bogat ilustrată.

* * *

Dar dacă învăţaţii streini în general mor la vârsta matusalemică, istoricii noştrii din ultimul deceniu, au dispărut în lumea umbrelor tocmai când se aştepta mai mult dela dânşii. Ne gândim la Onciu, Bogdan, Giurescu, Dobrescu, Pârvan, Bogrea, iar acum de curând, la de tot tânărul Gh. Mateescu dela Cluj. Abia fixându-şi terenul de muncă Mateescu trece în lumea cealalta, desigur speriat de veşnicia ei, ca şi Etruscii a căror misterioasă istorie începuse s'o descifreze. O lacrimă de prieten pe mormântul lui, abia închis.

T. G B.

CUPRINSUL

Pag.

1) *Visarion al Hotinului.* Pentru istoria monahismului din Moldova 1
2) *T. G. Bulat.* Pagini triste din istoria Olteniei 6
3) *C. N. Tomescu.* Infiinţarea eparhiei Chişinăului şi Hotinului 31
4) *I. C. Băcilă.* Schiţă istorică asupra hotarelor Basarabiei . 39
5) *T. G. Bulat.* Hotarele raelei Braila. 50
6) *T. G. Bulat.* Ştiri mărunte despre Mitropolitul Ţărei Românești Dositei Filitti 52
7) *T. G. Bulat.* Legăturile familiare din Ţara Românească ale ultimilor Cantemireşti. 57
8) *Visarion al Hotinului.* Documente basarabene 66
9) *L. T. Boga.* Documente din secolul al XVII 72
10) *C. N. Tomescu.* Acte dela mănăstirea Curchi (jud. Orhei). 98
11) *T. G. B.* Dări de seamă 114
12) *T. G. B.* Cronică 117

ERATA[1].

Pag.	81	rândul	4	în loc de	Răvreștii	citește	Lăvreștii
„	„	„	15	„ „	Mirlăușeștii	„	Miclăușeștii
„	82	„	19	„ „	posłădmie	„	posłăduire
„	„	„	28	„ „	Borii	„	Bosii
„	83	„	4	„ „	Medievicăi	„	Medvicăi
„	83	„	8	„ „	Mediea	„	Medvica
„	84	„	7	„ „	Volosa	„	Voloca
„	„	„	28	după și fiind să se adauge rândul 2 dela note „și eu de față am iscălit că iaste întocma			
„	85	„	15	în loc de	Bovocouții	citește	Boriscouții
„	85	„	26	„ „	Lisii	„	lurii
„	86	„	16	„ „	Climer Pavel Debot	„	Cliucer Pavel Debriț
„	86	„	17	„ „	1470	„	1469
„	„	„	25	„ „	iubit	„	miluit
„	87	„	11	„ „	Bulita	„	Buhtea
„	„	„	12	„ „	săcomoareea	„	lacomovicea
„	„	„	13	„ „	Tcte	„	Fete
„	„	„	15	„ „	Budici	„	Hudici
„	„	„	16	„ „	Urincoviei	„	Hrincovici
„	„	„	16	„ „	Bădi	„	Bodi
„	87	„	30	„ „	1475	„	1474
„	88	„	2	„ „	Camariu	„	Camarin
„	„	„	9	„ „	нашем	„	нашен
„	„	„	10	„ „	Гретїещїи	„	Грозещїи
„	„	„	11	„ „	до	„	доходом
„	„	„	13	„ „	ближним	„	ближнїи
„	„	„	14	„ „	непорѵштечо	„	непорѵшено
„	„	„	17	„ „	възлюблена	„	възлюблених
„	„	„	20	„ „	келенскии	„	белоградских
„	„	„	21	se va adăuga в. п. Шѣга, в. п. Гангѵра, в. п. Ивашка, в. п. Максима, прѣкаавове келенскии			
„	„	„	28	în loc de	шалих	citește	малих
„	89	„	5	„ „	ѧѕмпз	„	ѧѕцпз

1. Privitoare la art. d-lui Boga din no. 2 al acestei reviste.

Pag. 89 rândul 25-29 se va ceti cr. b. Neaga, cr b. Gangur, cr. b. Ivaşcu cr. b. Macsim părcălabii Chiliei, cr. b. Şandru portarul Sucevii, cr. b. Dajbog părcălabul Neamţului, cr. b. Dragoş părcălab al Cetăţii nouă, cr. b. Costea spătarul, cr. b. Chiracolea vistiernicul, cr. b. Iaţcu Hudici.

„	„	„	20	în	loc	de	Dobicenii	citeşte	Bobicenii
„	91	„	2	„	„	„	Mitului	„	Mihului
„	„	„	3	„	„	„	Cavano	„	Canano
„	„	„	3	„	„	„	Ciudeştii	„	Liudeştii
„	„	„	6	„	„	„	Cărgă	„	Cărjă
„	„	„	15	„	„	„	Negulai	„	Negrilăi
„	„	„	16	„	„	„	Fedru	„	Fedcu
„	„	„	22	„	„	„	Mitui	„	Mihu
„	„	„	22	„	„	„	Lindeştii	„	Liudeştii
„	93	„	2	„	„	„	Micula	„	Micută
„	94	„	3	„	„	„	Benziu	„	Bezin

„ 94 documentul XXII greşit datat 1495 în loc de 1522

ABONAMENTUL . . . . . Anual Lei 200

REDACŢIA ŞI AD-ŢIA CHIŞINĂU, STR. ALEXANDRU CEL BUN 73—75